# SOSYAL DUYGUNUN GELİŞİMİNDE BİREYSEL PSİKOLOJİ

## Dr. Alfred Adler

Türkçesi Dr. Halis Özgü
Hayat Yayınları: 85 Psikoloji Dizisi: 10
Dizi Editörü Rahime Demir
Türkçesi Dr. Halis Özgü
Yazarı Dr. Alfred Adler
(Bu kitap, daha önce aynı mütercimin çevirisi ile "Hayatın Manası" ismiyle yayınlanmıştır.)
© 1999, Hayat Yayıncılık İletişim Eğitim Hizmetleri ve Tic. Ltd. Şti.
Tüm yayın hakları anlaşmalı olarak Hayat Yayınları'na aittir. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir; izinsiz çoğaltılamaz, basılamaz.
ISBN: 975-8243-87-X

Baskı Tarihi : İstanbul, Kasım 2002
Yayına Hazırlayan : Ayşenur Menekşe
İç Düzen : Şencan Fen
Düzeltme : Hacer Bayrak
Kapak Tasarımı : Salih Koca
Kapak Baskı : Emirler Matbaacılık
İç Baskı : Çalış Ofset
Cilt : Güven Mücellit

HAYAT YAYINCILIK, İLETİŞİM, EĞİTİM HİZMETLERİ VE TİC. LTD. ŞTİ.
Çatalçeşme Sokak No: 48 Bateş Han 34410
Cağaloğlu/İstanbul
Tel: (0212) 511 84 50 (Pbx)
Fax: (0212) 526 71 14
http://www.hayatyayinlari.com.tr
e-mail: hayat@hayatyayinlari.com.tr
Hayat
İstanbul / 2002
Ebook Düzenleme: Nirvana13

içindekiler

Önsöz.....7
Adler'in Hayatı, Düşünceleri ve Eserleri .....9
Giriş.....15

Birinci Bölüm
Kendimiz ve Dünya Hakkındaki Görüşümüz .. 19

İkinci Bölüm
Hayat Stilinin Psikolojik Araştırma Yolları.....27

Üçüncü Bölüm
Hayat Problemleri.....33

Dördüncü Bölüm
Vücut ve Ruh Problemleri.....45

Beşinci Bölüm
Morfoloji, Dinamizma ve Karakter.....53

Altıncı Bölüm
Aşağılık Kompleksi.....59

Yedinci Bölüm
Üstünlük Kompleksi.....67

Sekizinci Bölüm
Başarısızlık Tipleri .....71

Dokuzuncu Bölüm
Şımartılmış Çocuğun Hayal Dünyası.....79

Onuncu Bölüm
Gerçekten Bir Sinir Hastalığı Nedir?.....83

Onbirinci Bölüm
Cinsel Sapmalar.....89

Onikinci Bölüm
İlk Çocukluk Hatıraları.....99

Onüçüncü Bölüm
Çocukla Sosyal Duygunun Gelişmesini
Zorlaştıran Şartlar.....105

Ondördüncü Bölüm
Gündüz ve Gece Rüyaları.....115

Onbeşinci Bölüm
Hayatın Manası .....125

Ekler
Danışmanla Danışan Arasındaki Münasebetler .... 131
Soru Listesi.....138

ÖNSÖZ

Bu kitap Adler'in en son ve en önemli eseridir. Onun için ilk defa bu eseri dilimize çevirmeyi uygun bulduk.

Yalnız bu işi yaparken çoğu zaman serbest çeviri yolunu seçmek ve bölümlerin bazı kısımlarını çıkarmak zorunda kaldık.

Adler, aşağı yukarı bütün eserlerinde düşüncelerini, oldukça kapalı, çeşitli manalara gelecek şekilde ve çok uzun cümlelerle ifade etmektedir. Aynı görüşleri değişik şekillerle belirtmeye çalışmaktadır.

Bütün bunlara rağmen, Adler insanı en iyi tanıyan ve insanı olduğu gibi görebilen psikologlardan biridir. Onun psikoloji dünyasında ebedileşmesinin, düşüncelerinin evrensellik kazanmasının nedeni budur.

Adler, Freud ve Jung ile beraber, gerçek insanı ve insan, gerçekliklerini hareket noktası haline getirerek soyut insan anlayışı temeline dayanan klasik, akademik psikolojinin doğurduğu sadece isteklerimizle bizden olan bir yapıyı ön plana çıkardı. Aslında bize yabancı varlıkların yerine gerçekten bizden, bizim dünyamızda yaşayan, bizim gibi olan, daha doğrusu, bir başka biz olan insanı çıkarmaya, onun varlığında bizi anlatmaya çalıştı.

İnsan bütün çağlar boyunca kendisini daima olmadığı gibi tanımak istedi. Kendisini eksik yanlarıyla görmekten kaçındı. Kendim aldatmanın yollarını aradı. İnsanın kendini bilmesinin sert tepkileriyle karşılaşan Adler, insanın kendisini kabul edebilmesi için varlığım, kısmen de olsa inkar etmek zorunluğunu duydu. Düşüncesinin bir ifadesi olan doktrininin sağlamlığını böylelikle açıkladı.

' Halis OZGU

Adler'in Hayatı, Düşünceleri ve Eserleri

Alfred Adler, 7 Şubat 1870'de Viyana'da dünyaya geldi. Ticaretle uğraşan bir ailenin ikinci oğlu idi. 28 Mayıs 1937'de İskoçya'da konferans verirken öldü. New York'taki Long Island Medical College'i 1932'de ona psikoloji doktorluğu kürsüsünü vermişti.

Adler çocukluğunda zayıftı. Raşitizm hastalığına tutulmasına rağmen canlı ve uysaldı. Daha küçücük yaşında "ölümle savaşmak" için doktor olmaya karar vermişti. Ölüm zaman zaman onun üzerinde büyük etkiler yapmıştı.

Adler lisede iken pek iyi bir öğrenci olarak tanınmıyordu. ¦ Matematikte başarısızdı. Matematik öğretmeni ondan memnun değildi. Ailesine, Adler'in bir kunduracının yanma çırak verilmesini tavsiye etmişti. Adler'in babası bu tavsiyeyi dinlememiş, tersine oğlunu daha çok çalışmaya teşvik etmişti. Ad-, ler bu olayı anlatırken şöyle diyor: "Eğer babam öğretmeni-. min tavsiyesine göre hareket etmiş olsaydı belki de iyi bir kunduracı olurdum. Fakat yaşadığım sürece ancak bazı kimselerin gerçekten iyi matematikçi olabileceklerine inanırdım."

Gerçekten, "zeki olmayan öğrenci" kısa bir zamanda sim- ¦ fin en iyi matematikçisi olmuştu. Daha çocukluğunda rasyonalist bir düşünceye sahipti. Shakespeare'in eserlerine karşı sonsuz bir hayranlık duyuyor ve onun insanı tanımada eşsiz olduğuna inanıyordu.

Politik ekonomi ve sosyoloji onu spekülatif felsefeden daha çok ilgilendiriyordu. Bununla beraber, doktorluk onun için herşeyden daha çekiciydi. Bunun için lise öğreniminden sonra girdiği Tıp Fakültesi ile Adler'in yıllardan beri beklediği gün geldi Adler, tıp fakültesini bitirdi. 1895 yılında Viyana Üniversitesi'nde doçent oldu. Göz hastalıkları ve iç hastalıkları mütehassısı oldu. akat göz hastalıkları ile uğraşmak onu pek tatmin etmiyordu. Adler daha ziyade sinir sinir hastalıkları üzerine çalışmak istiyordu. Bu istediğini gerçekleştirdi ve sinir hastalıkları doktoru oldu. 1898'de Terziler Derneği için hazırladığı "Sağlık Kuralları" adlı eseri onun sosyal sağlığa ne kadar önem verdiğini gösterdi. Adler bu eserinde şunları söylemektedir: "Bu küçük eserde ekonomik durumla bir mesleğin hastalıkları arasındaki sıkı münasebetleri ve düşük hayat seviyesinden gelen halk sağlığı tehlikelerini göstermeye uğraştım..."

19'uncu yüzyılın sonunda Adler, Freud ile tanıştı. Freud'u düşmanlarına karşı açıkça savunmasına rağmen Adler, dehasına inandığı Freud'le bazı noktalarda anlaşamıyordu. Sinir hastalıklarının cinsiyetten meydana geldiğini kabul etmiyordu. Bu yüzden Freud ile Adler arasında çatışmalar oldu. Psikoloji ve genel olarak, dünya görüşünde bu iki büyük bilginin anlaşamamalarında birbirlerine karşı yakınlık duymamaları da önemli bir rol oynamıştı. 1904'den itibaren Adler, Freud'den ayrılmak istedi. Fakat Freud bunu önledi. Böylece iki bilgin bir süre daha işbirliği yaptılar.

1907'de Adler, "Organik Yetersizlikler" adlı eserini yayınladı. Gerek Freud, gerekse Freud'un görüşlerini paylaşanlar tarafından hiç de iyi karşılanmayan eser, Adler'in hazırladığı, "insanın bilimsel tanmması"nın biyolojik ve fizyolojik temel-' erini oluşturuyordu. Adler, klasik kalıplaşmış "hastalık" kavramını bir yana bıraktı. Hastalığın organik bir yetersizlikten ve dıştan gelen bir etkiden meydana geldiği görüşünü ortaya attı. Adler'e göre bir kısmın veya tamamın, gerektiği gibi geli-şemeyen organ yetersizdir. Organik yetersizlikler irsidirler. Organik yetersizlikler ruh dünyasında aşağılık duygusu oluştururlar. Bu duygu bireyi üstünlüğe doğru iter. Bireyi korunmaya, ödümleyici bir güvenliğe zorlar.

1908'de Salzbourg'da yapılan psikanaliz kongresinde Adler ile Freud arasındaki prensip anlaşmazlıkları açık bir şekil aldı. 1911 Nurenberg kongresinde Adler, "Freud'un ruh hayatının cinsel nazariyesinin tenkidi" adlı bir konuşma yaptı. Freud bu konuşmaya cevap vermedi. Adler de Viyana psikanaliz derneğinden tamamıyla çekildi.

"Freud'e göre insan içgüdülerinin, arzularının, isteklerinin ve eğilimlerinin bir oyuncağıdır. İnsan, kendisine etki eden içgüdüsel güçlerle yönetilmektedir."

Adler'e göre ise insan değerli kılan şey bir amaçtır. Bu amaç insanın düşünceleri, duyguları ve davranışları üzerinde etki yapar. Daha doğrusu, insanın düşünceleri, duyguları, davranışları bu amaca göre şekillenerek, içerik kazanır.

Freud ile Adler'in anlaşamamalarında rol oynayan en önemli sebep, Freud'un insan hayatında haz prensibinin en önemli rolü oynadığını, Adler'in ise bu işin ereklik arzusu tarafından yapıldığını kabul etmiş olmasıdır.

Adler'e göre insan denen varlık, bütünü ile bir amacın etkisi altındadır. Bu amaç, üstünlüğü, erekliliği sağlamaya çalışır. Başkalarını geçmek şeklinde kendini belli eder. İnsan yaşadığı sürece, bütün çağlarında ve yaşlarında daima herkesten daha üstün olmak, güçlü, erekli görünmek arzusunu duyar. Cinsiyet; insan hayatında her zaman rastlanan bu özvarlığı değerlendirme arzusu, her an daha yeterli ve mükemmel varlık haline ve kendini aşmada sadece ereklilik amacının bir öğesidir. Cinsiyet insan hayatını değerlendiren tek temel kaynak değildir. Cinsiyet olsa olsa, egemenlik arzusunun gerçekleşmeline yardım eden bir güçtür. İnsan cinsiyet eğilimini gerçekleştirirken

erekliliğini göstermek arzusunu duyar. Kendisini beğendirmek ister. Bazı kimselerin cinsiyet bakımından vaktinden önce gelişmelerinin, sevmek, sevilmek ihtiyacını fazla duymalarının nedeni, başkalarından üstün, başkalarına egemen olma eğilimidir. Haz duygusu egemenlik duygusundan meydana gelir. Memnuniyetsizlik duygusu ise, ereksizlik duygusunun bir eseridir.

Freud'e göre sinir hastalıkları çoğu zaman, doğrudan değil dolambaçlı yollarla gerçekleşmeye çalışan cinsiyet içgüdüsünden doğar. Adler bu hastalıkların aşağılık duygusundan meydana geldiğini söylemektedir. İnsanın kader karşısındaki durumunun üç ana probleme bağlı bulunduğunu kabul etmektedir: Sosyal hayat, meslek, aşk problemi...

"Bireysel Psikoloji Derneği"nin kurulduğu 1912'den itibaren Adler okulu gelişmeye devam etti. Freud'un görüşlerini anlattığı Viyana Üniversitesi Adler'e görüşlerini açıklama imkanı vermedi. Kolay kolay yılmayan Adler evinde düşüncelerini yaymaya çalışarak görüşlerinin herkes tarafından anlaşılmasına uğraştı. Adlerciliğin fazla ilgi toplamasının nedenlerinden biri de, eğitime kolaylıkla uygulanabilmesiydi.

Adler'in en önemli eserleri, "Organik Yetersizlikler," "Sinirli Mizaç," "Tedavi Etmek veya Aydınlatmak," "Pratik ve Nazari Bireysel Psikoloji," "İnsanın Tanınması," "Bireysel Psikoloji Tekniği," "Hayatın Manası" adlarını taşımaktadır.

"Organik Yetersizlikler" adlı eser, bütün Adler nazariyesinin ana konularını işlemektedir. Adler burada çeşitli organların anatomik ve fonksiyonel değerinin bağmtüığı üzerinde durmaktadır. Organlardaki yetersizliklerin ödümleme yollarını aradıklarını belirtmektedir.

"Sinirli Mizaç," aşağılık duygusunun kaynağını, gelişmesini ve sosyal ödümlenmesini incelemektedir.

"İnsanın Tanınması"; Adler psikolojisinin temellerini yansıtmaktadır. İnsanlar arasındaki ilişkileri iyileştirilme yollarını göstermekte, insan hayatının nasıl düzenlenmesi gerektiğini anlatmaktadır.

"Hayatın Manası," organik maddenin esnekliği, uygunluğu ve savunma mekanizmaları hakkındaki düşünceleri özetlemektedir. İnsanda bu imkanlar arasında organik maddenin en yüce fonksiyonu olan ruhsal fonksiyonun yer aldığını açıklamaktadır. Adler bu eserinde ruh hayatını yöneten kanunlar üzerinde durmaktadır. Aşağılık duygusunun ödümlenmesini dinamizmasma izlemektedir. İnsanın

kendi varlığı ve dünya hakkındaki görüşü, hayat stilini araştırmaya elverişli psikolojik yollar, hayat problemleri, vücut ve ruh problemi, morfoloji, dinamizma ve karakter, aşağılık kompleksi, üstünlük kompleksi, başarısızlık tipleri, sinir hastalığı, cinsel sapmalar, hayatın manası gibi çok önemli konuları yepyeni bir görüşle ele almaktadır.
Halis ÖZGÜ.

## Giriş

Okul ve evdeki psikiyatr, psikolojik eğitim hayatım bana geniş bir insan materyalini gözleme imkanı verdi. Kişisel deneyimimle ispat edemediğim, doğrulayamadığım hiçbir şeyi ortaya atmamayı kendime şaşmaz bir görev edindim. Bu konuda insan hayatını daha az derinleştiren diğer yazarların peşin yargılarıyla bazen çelişkiye düşmeme şaşılmamalıdır. Benimkilere uymayan yerinde delilleri de sükunetle incelemeye uğraştım. Bu, hiçbir değişmez kurala bağlı olmadığım ve hiçbir tarafı tutmadığım için çok kolay oldu. Sonra, şu görüşü gönülden kabul ediyorum: Herşey değişik bir şekilde ifade edilebilir. Bireyin özelliği kısa bir sözle anlaşılamaz. Ortaya attığım bireysel psikolojinin anlattığı, genel kurallardır. Yoksa bireyi içine alan veya dışında bırakan, görüş alanını geçici olarak aydınlatmak için başvurulan bir araçtan başka şeyler değildir. Ayrıntılara ait daha güçlü bir uyarlık ve inceliğe yönelik böyle bir kural anlayışı, bireyin ilk çocukluğunun yapıcı gücü hakkındaki inancımı daima sağlamlaştırdı. Çocuk, hayatı için değişmez dinamik bir kanunu benimsedikten sonra, onun gelecekteki hayatının serbest yapıcı gücü ilk çocukluğunun serbest yapıcı gücüne bağlı kalır. Bu anlayış çocuğa, mükemmelik, tamlık, üstünlük gibi eğilimlerinde açık kapı bırakır. Yaratılışın veya insanın değiştirdiği yetenekleri, çevrenin ve eğitimin etkisini, çocuğun yapıcı sanatıyla meydana getirdiği hayat stilinin öğeleri gibi düşünmek gerekir.

Bende başka bir inanç daha oluştu: Çocuklukta ortaya çıkan hayat stili, sarsıntı geçirmeden, ancak iyi bir şekilde var olduğu takdirde hayatla boy ölçüşebilir. Hayat stili sürekli olarak sonradan kazanılmış refleksler (şartlı refleksler) ve yaratılıştan gelen ruh yetenekleri ile görülemeyen problemlerle karşılaşır. Şartlı reflekslere ve yaratılıştan gelen yeteneklere sahip bir çocuğu, durmadan yeni problemler ortaya atan bir dünyanın güçlükleriyle karşı karşıya bırakmak çok tehlikeli olur. En büyük problem her zaman yorulmaz yapıcı ruha düşmektedir. Bununla beraber ruh, daima çocukluk hayat stili yönünde sınırlanır. Çeşitli psikolojik okullarda içgüdü, eğilim, duygu, düşünce, aksiyon, haz ve tatminsizlik karşısında gösterilen durum ve nihayet, bencillik ve sosyal duygu adı verilen her-şey burada yön alır. Hayat stili bütün

ifade araçlarına, öğelerin "herşeyine" sahiptir. Dinamik kanunda, var olan eksiklik, hayat stilinin ifadelerinden birinde değil, hayat stilinin son amacında yer alır.

Bu görüş bana bir üçüncü olayı öğretti: Ruh hayatındaki her belli nedensellik, birçok psikologun, düşüncelerini mekanik veya fiziksel görünüşlü bir değişiklik şeklinde göstermek eğiliminden meydana gelmektedir. Kimi zaman emme ve basma tulumba sistemi; Kimi zaman da iki ucu ile bir mıknatıs veya hayat ihtiyaçları için savaşan tehlike içindeki bir hayvan mukayesede onlara yardım eder. Elbette böyle bir görüşte insanın ruh hayatındaki önemli anlaşmazlıkların ancak bir kısmı görülebilir.

Şimdi, birçok psikologun tartıştığı tam gerçeklik alanını bıraktığımız takdirde elimizde yalnız bir ölçü kalır. İnsanı bu ölçüye göre değerlendiririz ki bu ölçü insanlığın önüne geçilemez problemler karşısındaki tepkisi, hareketidir. Gerçekten, daima üç problemle karşılaşmaktayız. Bunlar; benzerlerimize karşı aldığımız durum, meslek ve aşktır. Birincisiyle birbirine bağlanan her üç problem de gelip geçici işler değil; kaçınılmaz işlerdir. Bireyin insan topluluğuna, evrensel faktörlere ve öteki cinse karşı davranışından meydana gelmektedir. İnsanlığın kaderi ve mutluluğu bunların çözümüne bağlıdır. Bu sorunlar çözülmesi gereken matematik ödev gibi düşünülebilir. Yolunu şaşırmış bir hayat stiline sahip kimseyi tehdit eden karmaşıklıklar, ancak bireysel sosyal duygu ile ilgili zorlukla karşılaşmadığı sürece ortadan kaybolabilir. İşbirliğini ve iyi anlaşmayı isteyen bir kişi için dış faktör; daima nevrozun, psikonev-ruzun, intiharın, cinayetin, içki düşkünlüğünün ve cinsel sapıklık arazının kışkırtıcı yanıdır.

İşbirliği eksikliği bu şekilde meydana çıkarılınca ortaya atılan sorun tamamıyla akademik olmaz. Fakat tedavi için önem kazanır. Sosyal duygunun gelişmesi ne zaman ve nasıl önlendi? Buna cevap veren olayları araştırırken deneyimimize göre, ilk çocukluk evresine ve olağan gelişmeyi bozan durumlara ulaşmaktayız. Fakat bu durumlar daima çocuğun yanlış cevabı ile beraber bulunur. Böylelikle daha açık bir şekle getirilen haller incelenince, bazı zamanlarda yerinde bir müdahalenin yersiz bir cevapla karşılaştığı, başka zamanlarda yersiz bir müdahalenin yersiz bir cevap bulduğu, nihayet, çok nadir olmasına rağmen, yersiz bir müdahalenin doğru olarak cevaplandırıldığı

anlaşılır. Karşıt tepkiler daima başarıya ulaşmak isteyen kişinin, tuttuğu bu yoldan ayrılmasına sebebiyet vermeden, çabasının devam ettiğini de göstermektedir. Kelimenin en geniş anlamında eğitim, yalnız elverişli etkilerin tesirini sağlamak değildir. Aynı zamanda çocuğun yapıcı gücünü ve bundan elde ettiklerini kontrol edip, yanlış yapması halinde, iyileştirmek için yolunda düzenlemeler anlamına da gelmektedir. Bu eksiksiz yol, bütün hallerde, başkalarına ait ilginin ve işbirliğinin artırılması yoludur.

Çocuğun ahengi, mizacı, faaliyeti ve herşeyden önce sosyal duygusu, bazen ikinci yıldan itibaren başlayan ve beşinci yılda daha da belirginleşen, bu dinamik kanuna uyarlar. Bu eserde herşeyden önce, insanın kendisi ve kendisini kuşatan dünya hakkındaki görüşü, başka bir deyişle, "Çocuğun ve yetişkinin aynı yönde dünya hakkında ulaştığı düşünce nedir?" sorusu gözönünde bulundurulacaktır. Bu soru, üzerinde durulan kimsenin düşüncelerine ve sözlerine bakarak cevaplan-dırılamaz. Herkes başarıya yönelen dinamik kanunun büyük baskısı altındadır ve bunun sonucu olarak, kendi kendini suçlama halinde bile yükseklerde kalmak için uğraşır. Daha da önemli olan şey, somut bir şekilde hayat stili adını verdiğimiz tüm hayatın, henüz yeterli bir konuşma kabiliyetine ve kavramlara sahip olmayan çocuk tarafından algılanmasıdır. Bu yönde gelişmeye devam ettiği takdirde çocuk hiçbir zaman sözlerle ifade edilemeyen, eleştiriden uzak kalan ve deneyin yalanlamasının da dışında bulunan bir hareket yönünde gelişir. Burada itilmiş bir bilinçaltmdan söz etmek mümkün değildir. Daha çok, anlaşılmamış algının dışında kalmış bir şeyden-söz açılabilir. Fakat insan, zamanla hayat stili ve hayat problemleri karşısındaki davranışı ile konuşur. Bu problemlerin çözümü için sosyal duygu gerekir.

İnsanın kendisi ve dış dünya hakkındaki görüşünü onun hayatta bulduğu ve kendi hayatına verdiği manadan gayet iyi anlayabiliriz. İdeal sosyal duygu, işbirliği, sosyal yardım ile ilgili bir anlaşmazlık burada açıkça görülür.

Böylece hayatın manasına ait birşeyler öğrenmenin taşıdığı önemi ve çeşitli kimselerin hayatın manasını nasıl gördüklerini anlamaya hazırlanmış bulunuyoruz.

## 1. BÖLÜM
## Kendimiz ve Dünya Hakkındaki Görüşümüz

Hayatta herkesin kendi gücü ve imkanları hakkında kesin bir fikre sahipmiş, bir aksiyonun başından beri herhangi bir problemin zorluğunu veya kolaylığını biliyormuş, kısacası, davranışı görüşünden meydana geliyormuş gibi hareket ettiğine şüphe yoktur. Duygu organlarımızla oluşları değil de sadece dış dünyanın sübjektif bir hayalini, bir yansımasını belirlediğimiz için bu bizi fazla hayrete düşürmez. Hayatın temel ve önemli oluşu hakkındaki görüşümüz, hayat tarzımıza bağlıdır. Yalnız, haklarındaki görüşümüzde yanıldığımızı bize haber veren olaylarla doğrudan doğruya karşılaştığımız zamanki deneyimimiz yardımıyla görüşümüzün bir kısmında düzeltme yapmayı kabul ederiz. Fakat hayat hakkındaki genel görüşümüzü değiştirmeyiz. Yanıma yaklaşan yılanın gerçekten zehirli olması veya zehirli olduğunu düşünmem benim için aynı sonucu verir. Annesi yanından uzaklaşan şımarık çocuk hırsızlardan korktuğu zaman veya gerçekten eve hırsızlar girdiğinde aynı şekilde hareket eder. Şımarık çocuk, hangi şekilde olursa olsun, hatta, kendisini korkutan düşüncesinde yanıldığını anladığı zamanlarda bile, annesi olmadan yaşayamacağına inanmaya devam eder. Meydan korkusuna olan ve toprağın ayağının altından kaydığı düşüncesini taşıdığı için sokağa çıkmayan insan, normal halinde toprak gerçekten ayaklarının altından kayşa da aynı şekilde hareket eder.

İşbirliğine hazırlanmadığı için faydalı işten kaçan ve hırsızlığı daha kolay bulan suçlu, hırsızlıktan daha zor olduğunu düşündüğü için çalışmaktan nefret edebilir. İntihar etmek isteyen kimse ölümün ümitsiz saydığı hayattan üstün olduğunu düşünür. Eğer hayat gerçekten ümitsiz olsaydı aynı şekilde hareket ederdi. Uyuşturucu

maddelere düşkün olan kimse, hayatın problemlerinin dürüst çözümünden daha üstün bulduğu rahatlamayı, zehirinde arar. Gerçekten böyle olsaydı yapacağı iş aynı olurdu. Kadınlardan korkan cinsel sapık onlardan tiksinir. Buna karşılık, ele geçirilmesi kendisine bir zafer gibi görünen erkek kendisini çeker. Hepsi, doğruluğu halinde davranışlarını objektif olarak doğru gösterecek bir düşünceyle hareket ederler.

Şu olayı inceleyelim: 36 yaşında bir avukat mesleğinden soğumuş, başarısız olmaya başlamaştı. Başarısızlığının nedenini az sayıdaki müşterilerinin üzerinde yaptığı kötü etkilerde aramıştı. Başkalarına yaklaşmakta, özellikle, genç kızların yanında daima zorluk çekiyor. Evlenmekte uzun zaman tereddüt etmiş nihayet çekine çekine evlenmiş, bir yıl sonra da boşanmıştı. Şimdi dünyadan tamamıyla çekilmiş, ebeveynlerinin yanında yaşamaktaydı.

Ailesinin tek çocuğu idi. Kendisiyle daima ilgilenen annesi tarafından fazla şımartılmıştı. Anne; çocuğunu ve babasını oğlunun bir gün çok önemli bir adam olacağına inandırmıştı. Çocuk da parlak okul başarılarını doğrular gibi bu bekleyiş içinde yaşadı. Hiçbir arzusundan vazgeçemeyen şımarık çocuklardan çoğu gibi o da, kendisini endişe verecek derecede mastürbasyona kaptırdı ve kısa bir zamanda gizli kusurunu anlayan genç kızların alaylarına hedef oldu. Onlardan uzaklaşarak, aşk ve evlilik hakkında en büyük zafer hayallerine kendini kaptırdı. Fakat tamamıyla hakim olduğu annesine karşı yakınlık ve cinsel arzular duydu. Bundan da kolayca anlaşılacağı gibi, ödip kompleksi denen şey "temel" değildir. Bu çocuklarını şımartan annelerin suni bir eseridir. Bu durum, çocuğun aşırı derecede gelişmiş gururu ile genç kızların eğleneceği kadar göze çarpmaktadır. Çocuk başkalarına katılmak için gerekli ilgiyi kendisinde fazla geliştirememiştir. Öğreniminin bitiminden az bir zaman önce bağımsız bir hayat ihtiyacı ile karşılaşmış melankoliye tutulmuştu. Böylelikle yeniden geçmişe dönmüştü. Şımartılmış bir çocuk olduğundan korkaktı. Yabancı kimselerden, erkek ve kız arkadaşlarından kaçıyordu. Bu durum, hafif bir şekilde de olsa, mesleğinde de devam etti.

Bu açıklama ile yetiniyor ve onda yer alan diğer belirtilere, "nedenlere", bahanelere kaçışı "sağlayan" diğer arazlara geçiyorum. Burada aşikar bir olay vardır: Bu adam hayatı boyunca değişmedi.

Daima birinci olmak istedi ve başarıdan emin olmadığı zaman "kaçtı". Kendisinin bilmediği hayat hakkındaki düşüncesini şu şekilde ifade edebiliriz: "Mademki dünya bana zaferi esirgiyor, ben de bir yana çekiliyorum." İnsanlar vardır; mükemmelik ideallerini başkaları karşısındaki zaferlerinde ararlar.
Daha az yana çekilme eğiliminin yaptığı durumu şöyle görmekteyiz: 26 yaşında bir adam anne tarafından tercih edilen iki çocuk arasında büyümüştü. Ağabeyinin parlak başarılarını kıskanarak izlemişti. Annesine karşı çok erkenden tenkit edici bir durum almıştı. Babasına güveniyordu. Büyükannesinin ve dadısının çekilmez davranışları sonucu, annesine karşı duyduğu nefreti kısa bir zamanda bütün kadınlara yaymıştı. Kadınların egemenliği altına girmemek, buna karşılık, erkeklere egemen olmak ihtirası aşırı ölçüler kazanmıştı. Her çareye başvurarak kardeşinin başarılarını azaltmaya çalışmıştı. Kardeşinin vücut gücü bakımından, jimnastikte ve avda üstün olması yüzünden idmandan nefret etmişti. Kadınları bir yana bırakmaya çalışması gibi, idmanı da yaptığı işlerin dışında bırakmıştı. Kendisini yalnız zafer duygusuna bağlı faaliyet şekilleri ilgilendiriyordu. Bir süre genç bir kızı uzaktan sevmişti ve ona hayran olmuştu. Çekingenliği genç kızın hiç de hoşuna gitmemiş, genç kız bir başkasını tercih etmişti. Kardeşinin evlilikten memnun olması onda mutlu olmama ve tıpkı çocukluğunda annesinin yanında olduğu gibi, başkalarının düşüncelerinde kötü bir etki yapmak korkusunu meydana getirmişti. Onun kardeşinin üstünlüğünü ne kadar istemediğini şu örnek göstermektedir: Birgün kardeşi avdan güzel bir tilki postunu getirmişti. Kardeşi bununla çok övünüyordu. O, kardeşinin başarısını önemsizleştirmek için postun kuyruğunun beyaz ucunu gizlice kesmişti. Cinsel içgüdüsü, kadından uzak kalmasından sonra kendisinde bulunan eğilimle birleşmiş, böylelikle cinsel sapık olmuştu. Bundan sonra onun için hayatın manasının ne olduğunu anlamak kolaydır: "Yaptığım her işte üstün olmalıyım." Bu büyük başarıyı kendisine sağlamayacak zorlukları bir yana bırakıp üstünlüğe ulaşmaya çalışmıştı. Eğitsel konuşmalarımızda ilk sıkıcı ve acı şey şu oldu: Sapık cinsel münasebetlerde sihirli cazibesi sayesinde üstünlüğü paylaşmak...
Bu halde de "özel akim" bozulmadığını iddia edebiliriz. Belki de birçok kimse, genç kızların tamamıyla uzak kalmaları karşısında bu

yolu seçerdi. Büyük genelleştirme eğilimi çoğu zaman hayat stilinin dokusundaki başlıca eksiklik şeklinde kendisini göstermektedir.
"Hayat planı" ve "düşünce" karşılıklı olarak birbirini tamamlamaktadır. İkisinin de kökleri, çocuğun deneyimlerinin sonucunu söz ve kavramlar ile ifade edemediği bir evrede bulunur. Fakat çocuk, daha bu evrede, sözle ifade edemediği deneyimlerinin sonuçlarında, çoğu zaman, önemsiz sanılan olaylardan ve açıklamadığı güçlü duygusal deneyimlerinden hareketle davranışının genel şekillerini geliştirmeye başlar. Konuşulmayan ve kavramların bulunmadığı bir evrede meydana gelen genel sonuçlar ve ilgili eğilimler değişmelerine ve bozulmalarına rağmen, daha sonraki evreleri etkilenmeye devam eder. Bu evrelerde kamu anlayışı az veya çok düzeltici bir faktör gibi işe karışır. İnsanları kurallara, sözlere ve prensiplere fazla önem vermelerini önleyebilir. Oldukça sık görülen aşağıdaki olay, diğerleri yanında, aynı bozuk sürecin hayvanlarda da meydana geldiğini göstermektedir. Küçük bir köpek sokakta sahibini takip edecek şekilde yetiştiriliyor. Bu yetişme bir hayli ilerlediği sırada köpek hareket halindeki bir arabanın üstüne atılarak, yana fırlıyor. Fakat yara almıyor. Bu elbette özel bir deneydi. Bu deneye doğasal hazır bir cevap verilemezdi. Bu köpeğin yetiştirilmesinde ilerlemeler olduğu ve kaza yerine götürülmesine imkan bulunamadı. Böyle olunca kolay kolay şartlı refleksten söz açamayız. Köpek sokaktan ve arabadan korkmuyordu. Fakat olay yerinden korkuyordu. Dikkatsizliğini ve deney yetersizliğini değil de yeri sorumlu ve tehlikeli buluyordu. Birçok insan da bu köpek gibi hareket etmektedir. Onlar da benzer bir düşünce taşımaktadır. Hiç olmazsa "şu veya bu yerde" kaza geçirmeyecekleri sonucuna ulaşmaktadırlar. Benzer dokular çoğu zaman nevrozda da kendini göstermektedir. Nevrozda insan bir başarısızlık tehlikesinden, kişilik duygusunun zayıflamasından korkar. Vücut veya ruh arazlarından faydalanmak, bu arazları benimsemek suretiyle kendisini korumaya çalışır. Bu arazlar, iyi anlaşılmadıkları için çözülmez sanılan problemlerden doğan ruh tansiyonlarından meydana gelmektedirler. Bütün bunlar insanın bir yana çekilmesine yol açar.
"Olaylar"dan değil, olaylar hakkındaki düşüncelerimizden etkilenmekteyiz. Bu aşikârdır. Olaylara uyan düşünceleri ortaya attığımız hususundaki inancımız, özellikle, tecrübesiz çocuklarda ve

sosyal olmayan yetişkinlerde; tamamıyla yetersiz deneye, düşüncedeki katılığa ve düşüncemize-uyan aksiyonlarımıza dayanmaktadır.
Böylece şu sonuca ulaşıyoruz: Herkes kendisi ve hayatın sorunlarıyla ilgili bir "görüşe", bir hayat çizgisine ve bir dinamik kanuna sahiptir. Bu kanun onları idare eder Fakat onlar bunu anlamazlar, bundan haberdar olmazlar. Bu dinamik kanun çocukluğun dar çevresi içinde meydana gelir ve pek fazla bilinmeyen bir seçime göre gelişir. Bunu yaparken çocuk yaradılış kuvvetlerinden ve dış dünya izlenimlerinden serbestçe yararlanır. Bunu ifade etmek veya matematik bir formül ile tanımlamak mümkün değildir. "İçgüdülerin", "eğilimlerin" dış dünya izlenimlerinin, eğitimin yönü ve bunlardan yararlanma yöntemi çocuğun sanat eseridir.
Hayatının başından itibaren annesi tarafından her türlü çabadan uzak tutulan, şımartılmış bir çocuk, sonraları işlerini nadiren düzen içinde yapabilir. Herşeyin başkaları tarafından yapılması gerektiği düşüncesini taşır. Burada da, aşağıdaki hallerde olduğu gibi, teşhisin zorunlu kesinliği ancak daha güçlü bir doğrulama ile elde edilebilir.
Kendisine erkenden ebevenylerine isteklerini yaptırmak imkanı verilen bir çocuğun hayatta başkalarına egemen olma isteği duyacağını düşünebiliriz. Bu ise, hayal kırıklığını doğuran dış dünya deneyleri yüzünden çocuğun çevresine karşı "çekingen bir durum" almasına yol açabilir. Çocuk, cinsel arzuları da içine alan bütün arzuları ile evine çekilir. Kendini sosyal duygu yönünden düzeltmeye çalışmaz. Erkenden, verim olanakları ölçüsünde en geniş anlamda işbirliğine alışan çocuk bütün hayat problemlerini insan üstü isteklerle karşılaşmadıkça, daima ortak haya hakkındaki doğru düşüncesine göre çözmeye çalışır.
Aynı şekilde, ailesini ihmal eden bir babanın kızı; bütün erkeklerin aynı olduğu hususundaki düşüncesini, özellikle, erkek kardeşlerinin, yakın akrabalarının, komşularının, kitap-lardaki izlenimlerin verdikleri benzer örneklerin de etkisiyle, değiştirmez. Erkek kardeşin daha yüksek öğrenime, daha önemli bir mesleğe yönelmesi, genç kızlarda aynı şeyi yapamayacakları veya haksız olarak yüksek öğrenimden yoksun edildikleri düşüncesini kolaylıkla doğurabilir. Evlerinde ter-kedildiğini veya ihmal edildiğini hisseden çocuk, şöyle demek ister gibi güçlü bir utangaçlık geliştirebilir: Daima geri kalmaya mecbur olacağı fikriyle, ya da düşüncesini bir başarı imkanına dayandırarak aşırılığa

kaçan ihtiraslarla herkesi geçmeye ve herşeyi değersizleştirmeye çalışabilir. Oğlunu aşırı derecede şımartan bir anne oğlunun her yerde ilgi merkezi olması gerektiği düşüncesini taşıyabilir. Anne oğlunu aralıksız olarak tenkit ve azarlamalar ile küstürdüğü, bundan başka, diğer bir oğlunu tercih ettiği takdirde, çocuk sonraları bütün kadınlara güvensizlikle bakabilir. Bu ise her türlü sonuçlara yol açabilir. Bir çocuk çeşitli hastalıklara tutulduğu takdirde dünyanın tehlikelerle dolu olduğu düşüncesine ulaşabilir ve bu düşünceye göre hareket edebilir.

Binlerce çeşitleriyle bütün bu düşünceler gerçeklik ve gerçekliğin istekleriyle çatışabilir. Bir insanın kendisi ve hayat problemleri hakkındaki yanlış görüşü er geç, sosyal duygu yönünde çözüm isteyen gerçekliğin yumaşamaz mukavemetiyle karşılaşır. Bu karşılaşma esnasında meydana gelen sonuç bir şokla karşılaştırılabilir. Bütün bu hallerde "görüş" bir bireyin dünya hakkında tasarımına uyarak bireyin düşüncesini, duygularını, iradesini ve aksiyonunu değerlendirir.

## 2. BÖLÜM
## Hayat Stilinin Psikolojik Araştırma Yollan

Bireyin düşüncelerini anlamaya, hayat problemleri karşısmda aldığı durumu öğrenmeye, kısacası, hayatın bize bildirdiği manayı araştırmaya elverişli hiçbir aracı ve yolu ihmal etmememiz gerekir. Bireyin hayatın manası hakkındaki düşüncesini incelemek yararlıdır. Çünkü nihayet, onun düşüncelerini, duygularını ve faaliyetini yöneten şey budur. Bundan da anlaşılacağı gibi, hayatın gerçek manası bireyin yersiz davranışında karşılaştığı dayanıklılıkta belli olur. Öğretim, eğitim ve tedavi metodu şU iki veri arasında; hayatın gerçek manası ve bireyin yersiz aksiyonu arasında bir köprü kurmaktadır veya bunları birleştirmektedir. Birey olarak insan hakkındaki bilgimiz çok eskidir. Birkaç örnek vermekle yetinelim. Eski uluslara ait tarih betimlemeleri veya kişisel anlatıları, Tevrat, Homer, Pültark, Yunan ve Romalı şairler, bütün efsaneler, hikayeler, masallar, mitolojiler insan kişiliğinin ne kadar iyi anlaşıldığını göstermektedir. Bir hayat stilinin çizgilerini en iyi belirtenler özellikle yazarlar olmuştur. Kimi eserlere duyduğumuz büyük hayranlığın nedeni budur. İnsanın kendi hayat çevresi, problemleri sıkı bağlılık halinde bir bütün olarak ele almak, öldürmek ve hareket ettirmek hünerleri yazarların eserleri karşısında duyduğumuz büyük hayranlığın nedenidir? İnsan bilgisinde söz sahibi olan ve deneylerini sonraki kuşaklara ulaştıran halk adamları vardır. Bundan şüphe edemeyiz. Bu insanları ve insanı tanıma ustalarını apaçık ayıran şey insan aksiyonlarının çeşitli nedenleri arasındaki münasebetlere ait daha esaslı bir görüştür. Bu yetenek ancak onların topluluğa ve insan türüne karşı duydukları ilgiler sayesinde gelişebilir. Daha büyük bir deney, daha mükemmel bir anlayış, daha derin bir görüş onların sosyal duygularının bir mükafatı gibidir. Bireyin sayısız şartlar içindeki çok değişik dinamizmasmı anlatabilmesi, başkalarının bunu ölçüye ve tartıya başvurmadan anlayabilmesi için, eserlerinde

birşeyin bulunması gerekiyordu. Bu da sezgi yeteneğidir. Ancak bu suretle dinamik belirtilerin arkasında ve aralarında saklanan şeyi görebiliyordu. Buna bireyin dinamik kanunu denilebilir. Kimileri bu yeteneğe "seziş" adını veriyorlar ve bunun sadece en üstün ruhlarda yer aldığını sanıyorlar. Gerçekten bu, insanlarda en yaygın olan yeteneklerden biridir. Herkes, bilinmeyen değişen gelecek karşısında ve hayatın karışıklığı içinde ondan sürekli olarak yararlanır.

Karşılaştığımız küçük veya büyük her problem bize daima yeni bir şekilde ve farklı tarzda görünür. Böyle olunca onları tek bir şemaya, hatta, şartlı reflekslere göre çözemeyiz. Böyle yaparsak sürekli olarak yanılırız. Bu aralıksız değişiklik insanı daima yeni isteklerle karşılaştırmaktadır. Onu daha önce aldığı durumu yeni bir denemeden geçirmeye zorlamaktadır. "Şartlı refleksler" kağıt oyunlarına bile yetmez. Problemlere egemen olmakta bize yardım eden şey, sadece doğru bir seziştir. Bu seziş hayat faaliyetine katılan, toplulukla işbirliği yapan, insanlığın bütün problemlerinin mutlu bir şekilde çözülmesiyle ilgilenen insanın özelliğidir. İnsanlık tarihi kadar, bir insanın kaderi de onu ilgilendirir.

Psikoloji ve felsefe insanla ilgilenmeye başladığı güne kadar bir sanat olarak kaldı. İnsan ruhunun bilimsel bilgi çekirdekleri psikolojide, felsefede ve antropolojide bulunmaktadır.

Bütün oluşu geniş bir evrensel kanunda çeşitli şekillerde gruplaştırmaya çalışırken bireyi ihmal etmek mümkün değildir. Bir bireyin bütün ifade şekülerindeki birliğini kabul etme zorunluluğu vardır. Bütün olayları idare eden kanunların insan tabiatına uygulanması çeşitli görüşlerin kabulüne yol açmaktadır. Anlaşılmayan, bilinmeyen yönetici bir güç Kant, Schelling, Hegel, Schopenhauer, Hartmann, Nietsche ve başkaları tarafından ahlak kanununda, iradede, erek arzusunda veya, "bilinçaltı" denen bilinçsiz bir güçte arandı. Genel kanunların insan oluşuna uygulanmasının yanında içgözlem de önem kazandı. Hastaların da ruhsal belirtileri ve süreçleri hakkında bilgi vermeleri gerekiyordu. Bu metod uzun zaman uygulanmadı. Haklı olarak gözden düştü. Çünkü insanların objektif bilgiler verebileceklerini düşünmek mümkün görünmüyordu.

Deneysel metod, teknik gelişme yüzyılında önem kazandı. Aletlerin ve dikkatle seçilmiş soruların yardımıyla denemeler yapıldı. Bu denemeler bize duyu organları, zeka ve kişilik fonksiyonları hakkında bilgiler

verdiler. Bu durumda kişiliğin bütünlüğü hakkındaki görüş birliği bırakıldı. Daha sonra ortaya çıkan kalıtım doktrinine gelince, bütün çabaların boşuna olduğunu ortaya attı. Yeteneklerden yararlanmaya önem vermedi. Yeteneklerin bulunmasını yeterli buldu. Özel aşağılık duygularına ve bazı organların yetersizlikleri halinde, telafilerine ait bulunan iç salgı bezleri etkisi nazariyesi de buna ulaştı.

Cinsel libido da insan kaderinin çok güçlü yaratıcısını yaşatan, insanlara bilinçaltmdaki cehennemin dehşetini ve ilk günahta "suçluluk duygusu"nu dikkatle anlatan psikanalizle beraber bir psikolojik rönesans meydana geldi. Göğün unutulması sonrası, bireysel psikolojide "ideal" tamlık amacı ve "ideal ben" ile telafi edildi. Bu anlamlı çaba, hayat stilinin, bireyin dinamik çizgisinin ve hayatın manasının bulunması için öne atılmış bir adımdı. Bundan başka, şımartılmış çocuklar dünyasıyla- dopdolu idi. Bu durumda, ruh dokusunun psikanalize bu tipin sürekli bir kopyası gibi göründüğünü ve asıl rul, dokusunun, insan oluşun parçası olarak, psikanalizden saklı kaldığını belirtmektedir. Psikanalizin geçici başarısı, çok sayıda şımartılmış kimselerin psikanaliz görüşlerini kabul etme eğilimlerinden gelmektedir. Psikanaliz tekniği bitmez bir enerji ile bazı ifade tarzlarını, bazı arazları cinsel libido ile münasebet halinde ve insan aksiyonunu herkeste yer alan sadık bir içgüdüye bağlıymış gibi göstermeye çalışıyordu. Bu son oluşlar, bireysel psikolojinin açıkça belirttiğine göre; şımartılmış çocuklarda suni bir şekilde yapılmış hınç olabilir.

Bireysel psikoloji sağlam bir oluş zemini üzerinde kalıyor ve bu oluş ışığında bütün insan çabasında bir tamlık eğilimi buluyor. Hayat hamlesi vücut ve ruh bakımından çözülmüş bir şekilde bu eğilime bağlıdır. Her ruh belirtisi aşağı bir durumdan üstün duruma götüren bir hareket manasını taşımaktadır. Her bireyin hürriyet içinde ve yaradılış yeteneklerinden ve yetersizliklerinden olduğu kadar ilk dış dünya izlenimlerinden yararlanarak kendi kendine sağladığı hamle bireylere göre, dinamik kanun, ölçü, ahenk ve yön bakımından değişir. Gerçekleştirilmesi mümkün olmayan ideal bir tamlık ile daima kendisini karşılaştıran insan, aralıksız bir şekilde aşağılık duygusu duyar ve bu duygu tarafından uyarılır.

Her kültür evresi bu ideali düşüncelerine ve duygularına göre yapar. Geçmişte olduğu gibi bugün de insan düşüncesinin değişen seviyesini

ancak bu idealin ortaya çıkmasıyle anlarız. Sonsuz zaman içinde ortak insan hayatını idrak eden verimli düşüncenin bu gücüne tam olarak güvenebiliriz. "Öldürmeyeceksin" ve "yakınını sev" ifadeleri üstün bir prensip olarak zihinde ve gönülde daima yaşayacaklardır. Solunum ve ayakta durma hareketleri kadar insanın varlığında yer alan bu formüller ve diğer kurallar, tamamıyla bilimsel yönden düşünülen topluluğa, oluşa hız ve amaç veren bir baskı gibi girebilir ve bireysel psikolojinin davranış kuralını sağlarlar. Diğer bütün hareket şekilleri ve amaçlar bunlara göre doğru veya yanlış görünürler. Burada bireysel psikoloji bir "değerler psikolojisi" olmaktadır.

Aşağılık duygusu, ödümleme eğilimi, sosyal duygu, bizim psikolojik araştırmalarımızın temelleridir. Bu yüzden, bireyin veya topluluğun incelenmesinde bunları bir yana bırakamayız. Birey de, oluşun baskısıyla başka bilgiler elde eden, doğru veya yanlış yollar izleyen medeniyetler gibi hareket eder. Oluş zamanında hayat stilinin rasyonel ve duygusal bakımdan hazırlanması, çocuğa ait bulunmaktadır. Verimlilik kapasitesi, temel güçlülük ölçüsü işini görür. Bu ölçü kayıtsız olmayan, hayat hazırlığı için çetin bir zemin meydana getiren bir çevrede duygusal bir şekilde az veya çok gerçekleşebilir.

Çoğu zaman önemsiz başarıların ve başarısızlıkların etkisi altında kalan, sübjektif bir izlenime dayanan çocuk; yolunu, amacını ve geleceğini içine alan somutlaşmış bir üstünlük doğurur.

Kişiliğin anlaşılmasına yol açması gereken bütün bireysel psikolojik vasıtalar, bireyin üstünlük araştırmasına ait düşüncesini, aşağılık duygusunun önemini ve sosyal duygusunun derecesini bir yana bırakmazlar. Bu çeşit faktörler arasındaki münesebetlere ait daha esaslı bir inceleme sosyal duygunun şeklinin ve derecesinin meydana gelişinde, hepsinin rol oynadığını açıkça göstermektedir. İnceleme, deneysel psikolojide ve bazı tıp vakalarının incelenmesinde yapılanın aynıdır. Yalnız burada hayatın kendisine testler uygulanmaktadır. Bu da hayat problemine sıkı sıkıya bağlılığını ispat etmektedir. Bireyin, bütün olarak hayatla- toplulukla demek belki daha yerinde olur- münasebetlerinden uzaklaştırılmasının mümkün olmadığını göstermektedir. Bireyin davranışı hayat stilini anlatır. Sadece bireyin hayatından ayrılan öğeleri gözönünde bulunduran testler, hatta topluluğun ilerideki verimliliği hakkında bizi aydınlatmaz. Geştalt psikolojisinin de, bireyin hayat boyunca durumu hakkında bize bilgi

verebilmesi için, bireysel psikoloji tarafından tamamlanması gerekmektedir.
Hayat stilinin araştırılmasında bireysel psikoloji tekniği ilk önce hayat problemleri ve bu problemlerin bireyden istekleri bilgisini öngörmektedir. Bu problemlerin çözümünün yeterli bir sosyal duyguyu, tüm hayatla sıkı bir bağlılığı, başkalarıyla bir arada bulunmak ve işbirliği yapmak yeteneğini istediğini göreceğiz. Bu yeteneğin yokluğu halinde, genel olarak, bütün şekilleri ve sonuçları ile, "çekingen", kaçamaklı bir durum şeklinde ilerlemiş bir aşağılık duygusu görülebilir. O zaman aşağılık kompleksi adını verdiğim veya birbirine karışmış vücut ve ruh belirtileri ortaya çıkar. Hiç eksilmeyen üstünlük eğilimi, bu kompleksi her zaman sosyal duyguya yabancı kalan, aşikar bir kişisel üstünlüğü hedef tutan üstünlük kompleksi ile gizlemeye çalışır. İyi düşünüldüğü takdirde başarısızlık halinde görülen bütün belirtilerin nedenlerini ilk çocukluk çağında başlayan yetersiz bir hazırlanmada aramak gerekir. Bu şekilde bir kimsenin mütecanis hayat stilinin sürekli hayalinin bulunması mümkündür. Yine bir başarısızlık halinde, daima başkalarından uzak kalma şeklinde kendini gösteren sosyal duyguyla anlaşamamasının derecesi de tahmin edilebilir. Eğitimciye, öğretmene, hekime, rehbere düşen iş, onu hayatın insana kabul ettirdiği sağduyuya yaklaştırmak, sosyal duyguyu güçlendirmek ve böylelikle başarısızlığının gerçek nedenlerini anlamak, bireyin hayatın gerçek manası yerine kabul ettiği yanlış manayı ve düşünceyi belirtmektir.
Bu iş ancak hayat problemlerine ait esaslı bir bilginin varlığı ve sosyal duygunun yetersizlik derecesinin anlaşılması ile yapılabilir. Bundan başka, çocuklukta sosyal duygunun gelişmesini önlemeye elverişli olaylar ve durumlar hakkında büyük bir deney gerekmektedir. Deneyime nazaran, kişiliğin araştırılmasında en iyi sonuçlar veren tanıma yolları ilk çocukluğa ait hatıralar, aile ve bireyler arasında yeri, hayaller, rüyalar ve marazi arazlar doğuran dış faktörlerin mahiyeti ile ilgili geniş bir bilgidir. Böyle bir incelemeden elde edilen bütün bilgiler, hekime karşı alman durum da dahil, çok büyük bir dikkatle değerlendirilmelidir.

3. BOLUM

## Hayat Problemleri

Bireysel psikoloji işte burada sosyolojiye yaklaşmaktadır. Hayatın karşımıza çıkardığı problemlerin dokusu ve bu problemlerin yapmaya zorladıkları işi bilmeden, birey hakkında doğru bir yargıya ulaşmak mümkün değildir. Ancak, bireyin bu problemlerle karşılaşma tarzına, bu karşılaşmada iç dünyasında olup biten şeylere göre, gerçek tabiatı kendini gösterir. Bireyin sosyal rolünü oynayıp oynamadığını, yarı yolda kalıp kalmadığını, işinin içinden çıkıp çıkmadığını, sıvışmak amacıyla bahaneler arayıp aramadığını, uydurup uydurmadığım, karşılaştığı problemlere samimi bir çözüm yolunu arayıp aramadığını, sonuca ulaşıp ulaşmadığını, kişisel bir üstünlük ile övünmek için topluluğa zararlı bir yolu izleyip izlemediğini araştırmak gerekir.

Uzun zamandan beri hayatın bütün sorunlarını şu üç probleme bağlamayı düşündüm: Sosyal hayat, çalışma ve aşk. Bunlar gelip geçici problemler olmayıp, sürekli karşımıza çıkan zorlayıcı isteklerde bulunan kaçınılmayan problemlerdir. Zira, bu üç soruna karşı tavrımız, hayat stilimize göre verdiğimiz bir cevaptır. Bu sorunlar kendi aralarında sıkı sıkıya birbirlerine bağlıdır. Çözümleri için yeterli bir sosyal duyguyu zorunlu kılmaktadırlar. Her insanın hayat stilinin bu üç sorun karşısındaki tavrında az veya çok bir açıklıkla yansıdığını kolaylıkla görebiliriz. Bu yansıma, sorunlar halen onu ilgilendirdikleri ölçüde açıklık kazanır. Bunlar dünyadaki hayatımızın bizi karşı karşıya getirdiği sorunlardır. İnsan bu dünyanın bir eseridir. Dünyanın geri kalan kısmı ile münasebetlerini ancak topluluğa katılması, kendisine sağladığı maddi ve manevi yardım, işbölümü, gösterilen çaba ve türün yayılması sayesinde kurmuş ve geliştirmiştir. Bunun için insan oluşu boyunca vücut ve ruh bakımından gelişimini sağlamak amacıyla kendisini donatmıştır. İnsanlığın zorlukları yenmek için sarfettiği çabada, bütün deneyler, gelenekler, buyruklar, kanunlar, iyi veya

kötü, devam eden veya önemlerini kaybeden denemelerden başka şeyler değildir. Bugünkü medeniyette bu çabanın ulaşma imkanı verdiği seviyeyi,- itiraf edelim, hiç de yeterli olmayan seviyeyi- görürüz. Aşağı bir durumdan üstün bir duruma doğru gitmek bireyin olduğu kadar kitlenin de dinamizmasmı belirtmekte ve bize, bireyde olduğu kadar kitlede de sürekli bir aşağılık duygusunun bulunduğunu söyleme hakkını vermektedir. Oluşta burada duraklama olamaz. Tamlık arzusu bizi sürüklemektedir. Ortak temeli sosyal ilgi olan ve bir yana bırakılmaları mümkün olmayan bu sorunlar ancak yeter derecede sosyal duygusu olan insan tarafından çözülebilir.

Bütün sorunlar -dostluk, arkadaşlık, devlete, vatana, millete, insanlığa karşı duyulan ilgi, iyi alışkanlıkların kazanılması, sosyal bir işe girilmesi, işbirliğine, oyuna, okula, çıraklığa hazırlanma, karşı cins için duyulan saygı ve hürmet gibi bütün sorunlar- bu ana sorunun çözümüne yönelmektedir. İyi veya kötü bir hazırlık, çocuğun ilk günlerinden itibaren başlar. Gittikçe artan anne sevgisinin gelişmesi sayesinde çocuğa, benzerleriyle hayat deneyimi kazandırmaya en elverişli arkadaş- doğal olarak annedir. Bütünün bir parçası olarak, çocuğu ortak hayata katılmaya ve dış dünya ile yerinde ilişkiler kurmaya zorlayan ilk içtepiler, sosyal gelişmenin eşiğinde "ilk yakın" gibi düşünülen anneden hareket eder.

Çocuğun karşılaştığı zorluklar iki yönden meydana gelebilir. Bunlardan birini anneler oluşturur. Beceriksiz, tecrübesiz bir anne çocuğun başkalarıyla ilişkiler kurmasını zorlaştırır. İşini ciddiye almaz. Ya da, çoğu zaman olduğu gibi, çocuğun başkalarına yardım etmek zorunluğunu duymasını önler. Başkalarıyla işbirliği yapmasına olanak vermez. Onu şefkat ve okşama ile bıktırır. Sürekli olarak çocuğunun yerine hareket eden, düşünen, konuşan anne bütün gelişme imkanlarım felce uğratır. Çocuğunu bizimkinden tamamıyla farklı hayalî bir dünyaya alıştırır. Şımartılmış çocuk bu dünyada herşeyin başka kimseler tarafından yapıldığını görür. Oldukça kısa bir zamanda kendisini olayların merkezi gibi görmeye başlar. Bu görüşüne uymayan bütün hallerde kötü maksatlar arar. Düşüncesine uygun hareket etmeyen herkesi düşman sayar. Bu zamanda her türlü engelden kurtulmuş yapıcı gücünün ve yargısının işbirliğinin çocuğa sağladığı sonuçlardaki büyük değişiklikleri küçümsememek gerekir. Çocuk dış izlenimleri düşüncesine göre şekillendirmek için kullanır.

Annesi tarafından şımartılan çocuk sosyal duygusunu başkalarına yöneltmekten kaçınır. Babasından, erkek ve kızkardeşlerinden, kendisini aynı derecede sevmeyen kimselerden uzak kalmaya çalışır. Bu hayat şeklinde, dış yardımla herşeyin hemen elde edilebileceği düşüncesi ile yetişen, hazırlanan çocuk bu yüzden sonraları hayat problemlerini çözmekte az veya çok beceriksizlik gösterir. Bu problemlerin istedikleri gerekli sosyal duyguya sahip olmadığı zaman şokla karşılaşır. Bu şok hafif olursa bir süre sonra kaybolur. Fakat ciddi hallerde bir çözüm bulmakta sürekli olarak engel teşkil eder. Şımartılmış çocuk için annenin ilgisini, çekmeye elverişli her bahane iyidir.

Sosyal duygunun gelişmesini önleyen başka engeller de vardır. Bireysel belirtinin özelliği ve çeşitliliği hiçbir zaman gözümüzden kaçmamalıdır. Çocuğun ihmal edilmesi, yetersiz organlara sahip bulunması da sosyal duygunun gelişmesini zorlaştırırlar. Her ikisi de şımartılmada olduğu gibi, çocuğun dikkatini ve ilgisini "topluluk"tan uzaklaştırırlar. Kendi güvenliğine ve huzuruna yöneltir. Bu çift güvenliğin ancak yeterli bir sosyal duygu ile sağlanabileceğini ileride daha açık bir şekilde göreceğiz. Yalnız yeryüzündeki hayat şartlarının sosyal duygu bakımından, zayıf kimselere karşı olduklarını anlamak güç değildir. Çocuğun yapıcı gücünün bu üç engeli az veya çok başarı ile aşabileceğini söyleyebiliriz. Her başarı veya başarısızlık, genel olarak birey tarafından bilinmeyen hayat görüşüne bağlıdır. Bireyin hayat problemleriyle karşılaşmasının sonuçlarını bir dereceye kadar kestirebiliriz. Fakat bir görüşün doğruluğunu, ancak sonuçlarla doğrulandığı zaman kabul etmeliyiz.

Şimdi, çözümleri gelişmiş bir sosyal duyguyu zorunlu kılıp kılmadıklarını anlamak için görünüşte ikinci, derecede olan sorunların üzerinde duracağız. Bu da, önce çocuğun babasına karşı aynı ilgiyi duyması gerektiği inancıdır. Yalnız dış şartlar, babanın kişiliği, çocuğun anne tarafından şımartılması ve daha ziyade anneye düşen güç, organik bir gelişme baba ile çocuk arasında mesafe doğurabilir çocuğun sosyal duygusunun gelişmesini önleyebilirler. Annenin çok yumuşak davranışlarının sonuçlarını önlemek için yaptığı müdahaleler bu mesafeyi artırır. Annenin çocuğu kendisine çekme eğilimi de çocukla baba arasındaki mesafeyi fazlalaştırır. Çocuğu daha çok şımartan kimse baba olduğu takdirde, çocuk annesinden yüz çevirir ve

babasına yaklaşır. Bu hal daima bir çocuğun hayatının ikinci safhasını ve annenin çocuk için bir trajedi nedeni olduğunu göstermektedir. Çocuk, şımartılmış bir çocuk olarak annesine bağlı kalınca bütün ihtiyaçlarının, hatta, ba-zan cinsel ihtiyaçlarının annesi tarafından karşılanmasını bekleyen bir parazit gibi gelişir. Bütün arzularının annesi tarafından tatmin edilmesi yüzünden, çocuğun bu arzudan vazgeçemediği ölçüde duygusal yanı fazlalaşır. Freud'un Ödip Kompleksi dediği ve ruh gelişmesinin tabii temeli gibi saydığı şey; sadece önlenmemiş arzular karşısında müdafaasız bir oyuncak gibi şımartılmış çocuğun hayatının çok sayıdaki belirtilerinden biridir. Yine aynı yazarın çocuğun annesiyle kurduğu bütün münasebetlerin temelini sarsılmaz bir taassupla Ödip Kompleksinin meydana getirdiği bir şemada aramaktadır. Aynı şekilde birçok yazarın, tam olarak kabul edilebilir gibi görünen ve kızların yaratılışları gereğince babalarına, erkek çocukların annelerine daha fazla yaklaştıkları hususundaki tezini reddetmek zorundayız. Bu hal şımartılmamış çocukta meydana geldiği takdirde onun gelecekteki cinsel rolü hakkında bir görüşe ulaşabiliriz. Erkenden uyanan, karşı konmaz cinsel içgüdü herşeyden önce fazla şımartılmış, hiçbir arzudan vazgeçmeyen bencil bir çocukta görülür.

Çocuğun erkek ve kızkardeşlerine karşı bir problem olarak düşünülen durumu, başkalarıyla münasebet kurma yeteneği hakkında bir dereceye kadar fikir verebilir. Üç çocuk grubundan özellikle en küçüğü, diğer çocukların engel ve etki alanlarının daralmasının bir nedeni gibi düşünür. Bunun çeşitli sonuçları vardır. Fakat bu sonuçlar çocuğun etkiye fazla elverişli olduğu zamanda, hayatı boyunca bir karakter özelliği şeklinde kendini belli edecek derecede güçlü izlenimler bırakır. Bu izlenim, hayatın ebedi bir yarış olduğu duygusu, güçlü bir egemenlik arzusu veya en az zararlı hallerde, başkalarını sürekli çocuk gibi görme şeklini alabilir. Çocuğun yetişmesi geniş ölçüde bu yarışın başarılı veya başarısız olmasına bağlıdır. Özellikle, şımartılmış çocuklarda, daha küçük bir çocuk tarafından yerlerinden edildikleri izlenimi kendini gösterir.

Diğer bir sorun da, çocuğun hastalık karşısındaki durumudur. Hastalıkta ebeveynlerin davranışı- özellikle hastalık ağırlaştığı zaman - çocuk tarafından dikkatle izlenir. Çocuğun, raşitizma, boğmaca, kızıl, grip, v.b... gibi hastalıkları, hastalığı süresince ebeveynlerinin

ihtiyatsızca gösterdiği üzüntülü davranışlar, hastalığı, olduğundan daha da kötü göstermekle kalmaz, şımartılmak alışkanlığını da oluşturur. Böylelikle çocuğu hastalıklı yapabilirler. Bu çocuklar hastalık hatıralarını ömürleri boyunca devam ettirebilirler. Çocuk yuvaya ve ilkokula başladığı zaman işbirliği ile ilgili yeni bir deneme ile karşılaşır. Burada başkalarıyla çalışma yeteneği çok açık bir şekilde gözlenebilir. Sinirlenme derecesi, okula karşı duyulan isteksizliğin aldığı şekil, yalnız kalma tarzı, ilgisizlik ve dikkatsizlik, geç gelmek, karışıklık yapmaya çalışmak, okuldan kaçmak eğilimi, sürekli olarak okul eşyalarını kaybetmek, ödevleri yapacak yerde zaman harcamak gibi okulun istemediği davranışlar işbirliği yetersizliğim gösterirler.

Bu haller kuvvetli bir aşağılık duygusundan meydana gelir. Bunu bilmeden çocukların ruhsal süreçleri yeterli bir şekilde anlaşılamaz. Aşağılık duygusu, aşağılık kompleksi halinde kendini gösterir. Her türlü ruh ve vücut arazlarıyla birleşen utangaçlık sinirlilik şeklini alır. Ya da gurura dayanan bir üstünlük kompleksi şeklinde ortaya çıkar. Kavgacılık, arkadaş edinememek, vb... mahiyet kazanır. Bu komplekste cesaret diye bir şey yoktur. Kendilerini beğenen çocuklar yararlı bir iş yapmaları istenir istenmez korkaklık gösterirler. Yalancılık eğilimi onların samimi olmadıklarını belirtir. Hırsızlık eğilimleri yoksunluk duygusunun ödümlenmesi manasını taşırlar. Bu çocuklar kendilerini sürekli daha becerikli arkadaşlarıyla mukayese eder ve boy ölçüşürler. Bu yüzden de iyileşemezler. Daha ziyade zihin yeteneklerinin uyuşmalarına ve çoğu zaman her türlü okul başarılarının durmasına yol açarlar. Okul çocuk üzerinde açık bir şekilde deneme etkisi yapar ve ilk günden itibaren çocuğun işbirliği yeteneği derecesini gösterir. Okul, sosyal duygunun gelişmesine elverişli bir yerdir.

Okul başarısı herşeyden önce çocuğun sosyal duygusuna bağlıdır. Bu bir gerçektir. Çocukta saklı bu duygu ilk bakışta onun topluluktaki yaşayışı hakkında bize fikir verebilir. Gelecekteki ortak hayat için çok önemli olan dostluk, arkadaşlık, sadakat, sorumluluk duygusu, müşterek faaliyet arzusu gibi bütün karakter özellikleri, memlekete, millete ve insanlığa karşı duyulan ilgi, hepsi okul hayatında yer alır ve üstün eğitsel ilgileri gerektirir. Okul, arkadaşlık ruhunu oluşturma ve işleme imkanına sahiptir. Öğrettiklerimizi bilen öğretmen çocuğa sosyal duygusunun yetersizliğini, bu eksikliğin nedenlerini,

ödümlemenin yollarını anlatmasını bilir ve onu dostça konuşmalarla topluluğa yaklaştırabilir. Çocuklarla yapacağı genel tartışmalarda kendilerinin ve insanlığın geleceğinin, sosyal duygumuzun güçlendirilmesine bağlı olduğunu anlatabilir. Savaş, idam, ırk düşmanlığı, başka milletler düşmanlık beslemek ve nevroz, intihar, suç, sarhoşluk, gibi büyük kusurlarımızın sosyal duygunun yetersizliğinden meydana geldiğine değinebilir. Aşağılık kompleksinin kabulü imkansız bir şekilde çözümü için yapılan bir deneme gibi, bu kusurların anlaşılmasına çocukları inandırabilir.

Zamanımızın fazla ilgilendiği cinsel sorun da erkek ve kız çocukları şaşkına uğratabilir. İşbirliği davasına inanmış olanlar böyle bir duruma düşmezler. Bunlar bir bütünde yer aldıklarını duymaya alışmışlardır. Duydukları gizli sıkıntılardan ebeveynlerini ve öğretmenlerini daima haberdar ederler. Aile hayatında bekledikleri yakınlığı bulamayanlar başka türlü hareket eder. Bir daha söyleyelim: Bunlar, özellikle, şımartılmış çocuklar övülmekten çok hoşlanır ve yılar. Ebeveyinlerin cinsiyet konusundaki hareket tarzları bir aradaki yaşayışlarından otomatik bir şekilde meydana gelir. Çocuk cinselliği arzu ettiği kadar öğrenmelidir. Bu bilgi, ona yeni eğitimi doğru bir şekilde özümseyebilecek ve tahammül edebilecek şekilde verilmelidir. Bu işte çekinmemek gerekir. Yalnız acele edilmemelidir. Çocukların okulda cinsel sorunlar üzerinde durmalarını önlemek zordur. Geleceği düşünen bağımsız çocuk, müstehcen şeyleri dinlemez ve saçma şeylere inanmaz. Eğitimin çocuğu aşktan, evlilikten korkutması büyük bir hatadır. Esasen böyle bir eğitime sadece bağımsız olmayan ve daha önce cesaretlerini kaybetmiş çocuklar kulak verirler.

Diğer bir hayat problemi olan ergenliği birçokları büyük bir esrar gibi düşünmektedir. Bu evrede bile çocukta bu zamana kadar tamamıyla saklı kalan şey, gizli bir kuvvet olmakta devam eder. Çocuğun işbirliğine hazırlanma derecesi kolayca görülür. Çocuk şimdi daha geniş bir aksiyon alanına ve daha büyük bir güce sahip olur. Herşeyden önce, kendisine özgü ve çekici görünecek şekilde, artık bir çocuk olmadığını veya çok nadir olmakla beraber, çocuk olmakta devam ettiğini göstermek arzusunu duymaya zorlanır. Kendilerini yetişkin gibi göstermek isteyen birçok çocuk yetişkinlerin niteliklerinden ziyade kusurlarını alırlar. Çünkü bu hareket tarzı onlara topluluğa hizmet etmekten çok daha kolay görünür. Bunun

sonucu olarak daha kolay bir şekilde meydana gelen çeşitli suçlar ortaya çıkar. Burada da şımarık çocuklar diğerlerini geride bırakırlar. İsteklerinin hemen yerine getirilmesine alışmış olan şımartılmış çocuklar, ne şekilde olursa olsun, herhangi bir arzuya ancak zorlukla karşı koyabilir. Bu gruptan olan kız ve erkek çocuklar kolaylıkla övülmenin ve gururlarının okşanmasının kurbanı olur. Evde ağır bir küçüklük duygusunu duyan ve değerlerine ancak övüldükleri zaman inanabilen genç kızlar bu evrede büyük bir tehlike içinde bulunur.

Bu zamana kadar arka planda kalan çocuk kısa bir zaman sonra doğrudan doğruya hayatla tanışır. Burada hayatın üç büyük problemi ile, topluluk, iş ve aşk problemi ile karşılaşır. Her üçü de çözümleri için başkalarına karşı gelişmiş bir ilgi ister. Bu ilgiye hazırlık, sonucu belli eder. Bu evrede utangaçlık, başkalarına karşı duyulan kin, güvensizlik, zarar verme arzusu, her türlü övünme, aşırılığa kaçan alınganlık, başkaları karşısındaki sinirlilik halleri, topluluk korkusu, yalancılık, aldatma, iftira, egemenlik eğilimi, huysuzluk ve daha başka terslikle karşılaşırız. Ortak hayat için yetiştirilen kimse kolaylıkla dostlar kazanabilir. Bundan başka insanlıkla ilgili bütün sorunlara karşı ilgi duyabilir. Düşüncelerini ve davranışlarını insanlığın iyiliği için ayarlar. İyi veya kötü işlerle ilgi çekerek başarılar aramaz.

Üzerinde yaşadığımız dünya insanlığı çalışmaya ve işbölümüne zorlamaktadır. Sosyal duygu burada başkalarının yararına bir işbirliği şeklinde kendini göstermektedir. Sosyal ruhlu insan herkesin çalışmasının ödüle hak kazandığını ve başkalarının çalışmasını istismar etmenin insanlığın huzuru için yararlı olamayacağım, hiçbir zaman yardımcılık yapamayacağını bilir.

Ruh ve vücut bakımından tatmine çok elverişli olan aşk, sosyal duygu ereğimizin itiraz edilmez ve doğrudan doğruya yaratıcısı gibi kendini göstermektedir. Dostlukta, çocukların kendi aralarında kurdukları münasebetlerde olduğu gibi aşkta da ikili bir münasebet vardır. Yalnız bu defa çocuğa sahip olma ve insan türünü devam ettirme ümidiyle münasebet kurulmaktadır. İnsan problemlerinden hiçbiri, bireyin topluluktaki selameti ve huzuru ile aşk problemi kadar kendisiyle yakından ilgili değildir. İki kişiye ait bir problemin kendisine özgü bir dokusu vardır ve bir kişi ile ilgili bir problemin çözüm tartı ile tatmin edici bir şekilde çözümlenemez. Aşk probleminin tatmini için iki kişiden her birinin kendisini tamamıyla unutması ve iki kişinin bir tek

varlığı yapıyorlarmış gibi, kendisini bütün bütün başkasına vermesi gerekmektedir. Bundan başka, aşk, mahiyeti bakımından, vücut çekiciliğini zorunlu kılmaktadır. Vücut çekiciliği karşı cinsin seçiminde etki yapar.

Aşkta eşitlikten başka karşılıklı bağlılık da gerekmektedir. Zamanımızda bunu bilen erkekler ve kadınlar pek fazla değildir. Bu bağlılık duygusu çoğu zaman erkekler, özellikle, kadınlar tarafından yanlış anlaşılmıştır. Bu bağlılığı bir kölelik gibi sayanlar vardır. Bu duygu özellikle bencil üstünlük prensibine ulaşmış olan kadınları aşktan uzaklaştırır. Bu kadınların fonksiyonlarında karışıklıklar doğurur. İkili probleme hazırlık, eşitlik bilinci ve başkasının olma yeteneği ile ilgili bu üç noktada, bir yetersizlik sosyal konularda zorluklar meydana getirir. Aşk ve evlilik sorunları eşleri sürekli hafifletme denemelerine sürükler. Tek evlilik elbette ideal olanıdır. Bundan başka, problemi olması yüzünden aşkın yukarıda anlattığımız dokusu, bir gelişmenin son noktası değil de problemi olması yüzünden, çocuklarda ve onların insanlığın iyiliği için yapılan eğitimlerinden gerçekleşmesi gereken kesin bir kararı istemektedir.

İyi karşılanmayan erkek ve kadın birleşmelerinde, fuhuşta, sapıklıkta ve tam çıplaklığın uygulanmasında olduğu gibi aşkı hafife almak; aşkı yüceliğinden, parlaklığından ve bütün estetik cazibesinden uzaklaştırmak demektir. Sürekli bir münasebetin kurulmaması çiftler arasında ortak problem hakkında kuşku ve güvensizlik doğururur. Onların birbirlerine tam olarak bağlanmalarına imkan vermez. Duruma göre değişmelerine rağmen, aşk ve evlilikte benzer zorluklar bütün talihsiz aşk hallerinde ve evlenmede zayıflayan sosyal duygunun bir işareti gibi görülebilir. Zührevi hastalıkların artmasının, aile ve topluluk hayatının sona ermesinin nedeninin aşka önem verilmemesi olduğu kanısındayım. Hayatta tam doğruluk gösteren bir kural yoktur. Bunun için, aşkın ve evliliğin sona ermesinde çeşitli nedenler rol oynayabilir. Yalnız hiç kimse kendi başına yeterli yargıda bulunacak derecede belli bir görüşe sahip değildir. Bunun için bu mesele sosyal duyguya uygun bir yargıya varabilecek olan uzman psikologlara bırakılmalıdır. Eşin iyi bir şekilde seçilmesi için herşeyden önce bazı yeteneklerin, vücut ve ruh çekiciliklerinin yanında, yeterli sosyal duygu derecesini gösteren aşağıdaki niteliklerin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Bunlar da; eş olarak seçilecek

kimsenin dostluğunu devam ettirebilmesi, eşinin işiyle ilgilenmesi, eşini kendisinden daha çok düşünebilmesi özellikleridir.
Çocuk sahibi olma korkusu bencil nedenlere dayanmaktadır. Bu bir gerçektir. Belirtileri ne olursa olsun, bu nedenlerin gerçek kaynağı daima sosyal duygunun yetersizliğidir. Aşkı sadece şımartılmış çocuk rolünü oynamaya elverişli bir araç gibi gören, yalnız dış görünüşü ile ilgilendiği için gebeliğin ve doğumun yapacağı biçimsizliklerden korkan genç kız da böyledir. Rakipsiz kalmak isteyen, bazen de sevmeden evlenen kadın da böyledir. "Erkeklik protestosu" bazı hallerde kadınların fonksiyonlarında ve gebeliğin istenmemesinde tehlikeli bir rol oynar. Kadının bu cinsel rolünü protesto etmesi hali -ilk defa ben bu ismi verdim- çoğu zaman aybaşı halinde cinsel alanlarda karışıklıklar doğurur. Bu protesto daha aile ocağında, kız çocuğunun aşağı sayılan cinsel rolden memnun olmamasından meydana gelmektedir. Kadına gizli veya açıktan daha aşağı bir yer tanıyan kusurlu medeniyetimiz bunu daha da kuvvetlendirmektedir. Erkeklik rolünü oynamak arzusu gibi, çeşitli şekiller gösteren "Erkeklik protestosu" aşağılık duygusunu yok etmeye yönelen bir üstünlük kompleksi gibi düşünülmelidir.
Aşk evresinde meslek ve topluluk hayatı için yetersiz olan bir hazırlık devresi diğer sosyal münasebetlerden uzak kalma şekilleri de kendini gösterir. Bunlar arasında en tehlikeli şekil ¦ hiç şüphe yok ki hayatın istekleri karşısında hemen hemen tam bir uzaklaşma anlamını taşıyan erken bunamadır. Bu ruh hastalığı, sıkı sıkıya organik yetersizliklere bağlıdır. Sinir hastalığına tutulanların sayısı, işbirliğine hazırlanmayı zorunlu kılan dış faktörlerin baskısıyla, gittikçe artmaktadır. Aynı şeyi ideal bir kaçış ve az çok hınç taşıyan bir duygu ile hayat isteklerinin bütün bütün kötülenmesi anlamını taşıyan intihar için de söyleyebiliriz. Ayyaşlığı da sosyal olmayan davranışla bir sosyal isteklerden kurtulma aracı gibi düşünebiliriz. Kuvvetli bir şekilde karşısına çıkan sosyal isteklerden kaçan sosyal duygudan yoksun insan, kolaylıkla uyuşturucu zehir düşkünü olabilir. Bu işte yeter derecede tecrübeli olanlar bu kimselerin daima şımartılma ve kolayca yaşama ihtiyacını daha fazla duyduklarını her zaman görebilir. Aynı şey geniş ölçüde suç işleyen kimseler için de doğrudur. Çocukluklarından beri, faaliyet alanlarında, sosyal duygunun yetersizliği yanında cesaret yetersizliği de bunlarda kendini gösterir. Sapıklıklarının da en çok bu

evrede ortaya çıkması kimseyi şaşırtmamalıdır. Sapıkların kendileri ve birçok yazar sapıklıkların kalıtımsal olduğuna inanmaktadır. Çocukluğun sapıklık belirtilerinin kalıtımın eseri olduğunu veya yaşanan bir tecrübeden meydana geldiğini düşünmektedir. Oysa ki bu belirtiler açıkça eğitimin ve daima yetersiz sosyal duygunun kötü bir işareti gibi ortaya çıkmaktadır.

Sosyal duygunun derecesi eşler arasındaki münasebetlerde, iş hayatında, sevilen bir kimsenin kaybında da denemeden geçer. Sevilen kimsenin kaybında dertli kimse, o zamana kadar hiçbir zaman ilgilenmemiş olduğu bütün dünyadan ümidini keser. Fazla şımartılmış kimse aksilikler, çeşitli hayal kırıklıkları gibi hallerle karşılaştığı zaman durumunu düzeltemez. Aynı şekilde mevkisini kaybeden birçok kimse müşterek bir faaliyetle elverişli olmayan şartları iyileştirmek için başkalarıyla birleşmeyi arzu edecekleri yerde perişanlıklarını devam ettirirler ve sosyal olmayan bir yolu seçerler.

Son bir denemenin, yaşlılık ve ölüm korkusunun da üzerinde durmak istiyorum. Yaşlılık ve ölüm, çocukların varlığında ve gelişen medeniyette yapacakları yardımlarla ebedileşece-ğine inanan kimseleri korkutmaz. Tamamıyla yok olma korkusu çoğu zaman hızlı bir vücut çöküntüsü ve ruh sarsıntısı ile meydana çıkar. Aslı olmayan ay başından kesilme tehlikesiyle fazla sarsılan kadınlarda bu hal görülür. Özellikle, kadının değerini işbirliği derecesine göre değil de gençlikte ve güzellikte arayan bu kadınlar, aşırı derecede ıstırap çeker. Çoğu zaman, bir haksızlığa karşı kendilerini savunuyormuş gibi düşmanca hareket eder. Melankoliye yol açan bir çöküntü halini gösterirler. Kanaatime göre, bugünkü medeniyetimizin seviyesi ilerlemiş yaşlardaki erkeklere ve kadınlara vermek zorunda olduğu yeri vermemiştir. Bundan şüphe edilemez. Şaşmaz bir adalet bu yeri onlara ayırmalı, onlara yerlerini bulma imkanı vermelidir. Ne yazık ki bu evrede işbirliği arzusunda bir zayıflama kendini göstermektedir. Bireyler, herşeyi herkesten daha iyi bilmeyi istemektedir.Yoksunluk duygusundan kurtulamama belki de, uzun zamandan beri korktukları bu havayı oluşturmaktadır.

4. BOLUM

Vücut ve Ruh Problemleri

Madde adını verdiğimiz herşey bir bütün haline gelme eğilimini göstermektedir. Artık bundan şüphe edilemez. Genel olarak, atom, bu bakımdan canlı hücre ile mukayese edilebilir. Her ikisi de gizli ve gerçek güçlere sahiptir. Bu güçle kısmen maddenin şeklini ve sınırlarını, yine kısmen başka öğelerin meydana gelişini belirtir. Bunlar arasındaki asıl ayrılık, şüphesiz, atomun kendi kendine yetme olanağının tersine hücrenin beslenme değişikliğinde yer almaktadır. Hücrenin, atomun içindeki ve dışındaki hareketi büyük ayrılıklar göstermektedir. Elektronlar hiçbir zaman hareketsiz olmaz.Ve Freud'un ölüm arzusu ile ilgili anlayışında ileri sürdüğü gibi bir duraklama eğilimi, tabiatın hiçbir yerinde görülmez. Onları en açık şekilde birbirinden ayıran şey, büyümeye, şeklin muhafazasına, çoğalmaya ve kesin ideal şekline yönelen eğilime imkan veren hücrenin özümleme ve işe yaramayan maddeleri dışarı atma işidir.

Varoluşu bizim için fazla önemli olmayan canlı hücre, kendisine zahmetsizce sürekli koruma sağlayan ideal bir çevrede bulunsaydı daima olduğu gibi kalırdı. Zorlukların baskısıyla, anlamadan hayat süreci adını verdiğimiz şey şu veya bu çareye başvurmak zorunda kaldı. Tabiatta yer alan sayısız değişiklikler arasında, daha iyi imkanlara sahip, en iyi şekli bulabilen ve böylelikle, çevreye en iyi tarzda uyabilen bireyler başarıya daha fazla yaklaşırlar. Hayatın yeryüzünde var olduğu yüzbinlerce yıldan beri, en basit hücrelerle insanları yaratacak ve aynı şekilde, çevrelerinin kuvvetli saldırılarına karşı koyacak durumda olmayan milyarlarca varlığın yok olmasına açacak kadar zaman geçti.

Danvin'in ve Lamark'ın en önemli görüşlerini birleştiren bu anlayış hayat süreci, dış akım ve dış dünyanın isteklerine sürekli uyma amacını izleyen bir eğilim gibi düşünülmelidir.

Bir amaca yönelen ve durmadan dinlenmeden devam eden bu çabada, görüş açısına göre, ruh veya zeka adı verilen ve diğer bütün "ruh melekelerini" kapsayan bir meleke gelişti. Deney üstü bir alanda hareket etmemize rağmen,hayat sürecindeki herşeye ait bulunan ruh, kendisini doğuran canlı hücrenin temel karekterini göstermektedir. Bu temel karakter, dış dünyanın istekleriyle sürekli ve elverişli bir anlaşmaya ulaşmak, ölümü yenmek, son ideal şekline yönelmek ve oluş esnasında bu amaçla hazırlanmış fiziksel güçle beraber, karşılıklı bir etki ve yardım ile, üstünlük, tamlık, güvenlik amacına kavuşmak çabasında yer almaktadır. Vücudun oluşundaki gelişmede olduğu gibi, ruh gelişmesinin yönü, dış dünyanın karşımıza çıkardığı problemlerin doğru çözümü ile zorlukları yenebilmek için sürekli istikamet almaktadır. Elverişsiz vücut gelişiminin sonucu olan her yanlış çözüm ve yolunu şaşırma, bireyin yok edilmesine yol açabilen başarısızlıkla zararlı olduğunu isbat etmektedir.

Başarısızlık süreci bireyi aşabilir ve onunla bir arada bulunanlara, ondan meydana gelenlere zararlı olabilir. Aileleri, aşiretleri, milletleri ve ırkları en büyük zorluklarla karşı karşıya getirebilir. Oluşta daima olduğu gibi, bu zorluklar, yenildikten sonra, çoğu zaman büyük başarılara, büyük bir dayanma gücüne yol açabilirler. Fakat birçok bitkiler, hayvanlar, insanlar çoğu zaman bu merhametsiz kendi kendini temizleme sürecinin kurbanı olmuşlardır. Bu anlayıştan, dış dünyanın zorluklarını, avantajlarım ve sakıncalarını başarılı bir şekilde yenebilmemiz için fiziksel süreçte vücudu, faaliyetine göre, yaklaşık bir dengede tutmak çabasını göstermemiz gerekmektedir. Eğer bu süreçlerin yalnız bir yanı düşünülürse (tek yanlı olarak) bir vücut "bilgeliği" görüşüne ulaşılır. Fakat ruhsal süreç de bu bilgeliğe başvurmak zorundadır. Bu bilgelik ruhsal süreci dış dünya problemlerini daha elverişli bir şekilde çözebilecek ve vücutla ruh arasında sürekli faal bir dengeyi devam ettirebilecek bir duruma ulaştırır. Bir ölçüde, oluş derecesi bu dengeye yardım eder. Oysa ki çocuklukta görülen üstünlük amacı, hayat stili, bireyin dinamik kanunu faaliyetine yardım eder.

Şu halde, hayatın dinamik kanunu, zorluklar karşısındaki zaferdir. Korunma içgüdüsü, vücut ve ruh dengesi ve tamlık eğilimi buna bağlıdır.

Korunma içgüdüsünde, tehlikeyi anlama ve tehlikeden uzak kalma yeteneği vardır. Ölümden sonra vücut bakımından devamlılığı sağlamak için birçok çocuk meydana getirme, insanlığın gelişmesi için işbirliğinde yer almaktadır.

Oluş mucizesi, aynı zamanda varlığı için gerekli bütün öğeleri muhafaza etmek, tamamlamak ve değiştirmek için vücut tarafından yapılan sürekli çabada kendini göstermiştir. Yaralanma halinde kanın pıhtılaşması, su, şeker, kalsiyum, albü-min maddelerinin dengesinin geniş ölçüde sağlanması, kanın ve hücrelerin dirilmesi, iç salgı bezlerinin ahenkli aksiyonu, oluşun eserleridir ve organizmanın dış saldırıları karşısındaki dayanma gücünü göstermektedir.

Ruhsal denge sürekli tehlike ile karşılaşır. Tamlık eğiliminde insan ruhsal bir tansiyon içinde bulunur. Ve tamlık amacına ulaşmak için sahip olduğu zayıf imkanlardan haberdardır. Onda huzur, değer, mutluluk duygusunu oluşturan şey, sadece yükselme eğiliminde tatmin edici bir dereceye ulaştığı zamanki duygudur. Amacını izleyen an, onu yeniden daha uzağa sürükler. Burada şu gerçekliği görmekteyiz: İnsan olmak, sürekli olarak ödümlemeyi isteyen aşağılık duygusuna sahip olmaktır. Aranan ödümlemenin yönü, aranan tamlığm amacı kadar değişiktir. Hissedilen aşağılık duygusunun fazlalığı ölçüsünde ödümleme kuvvet kazanır. Heyecan nöbetleri şiddetli olur. Fakat duyguların, heyecanların ve duygusal hallerin saldırıları vücut dengesi üzerinde etkisiz kalmaz. Organizma değişikliklere uğrar. Kan dolaşımında, salgılarda, kan enerj isindeki bu değişiklikler bireyin hayat stiline göre farklı-laşır. Devam ettikleri takdirde organik fonksiyon nevrozu kendini gösterir. Psikonevrozlar gibi, onlar da bir hayat sitilinden meydana gelir. Bu hayat stili, ilerlemiş bir aşağılık duygusu halinde, bireyi karşılaştığı problemden kaçmaya sevkeder ve bu kaçışı, oluşturulan organik veya ruhsal araz şoklarıyla sağlama eğilimini göstermektedir. Ruh süreci böylece organizmada dışarı vurur. Yine her türlü ruhsal başarısızlıklara, aksiyonlara ve topluluğun isteklerine karşı koyan vazgeçmelere yol açarak tamamıyla ruhsal alanda da ortaya çıkar.

Tersine organik durum, ruh süreci üzerinde etki yapar. Hayat stili tecrübemize göre, ilk çocukluk çağında şekillenir. Doğasal organik hal bu sırada en büyük etkisini yapar. Çocuk tüm hayat kaderini ve

dinamik kanunu, çevresiyle ahenkli olarak geliştirir. Bir başarı amacına doğru ilerleme, gidiş, her birey için değişiktir.
Bireysel psikolojinin kendisine sağladığını bilmeden, birey yolunun alacağı yönü nadiren açık bir şekilde gösterebilir. Hatta çoğu zaman bu yönün aksini bildirir. Bizi ilk önce onun dinamik kanun bilgisi aydınlatır. Bunun sayesinde amacını, ifade şekillerinin anlamını buluruz. Bunlar kelimeler, düşünceler, duygular ve aksiyonlar olabilir. Vücudun hangi noktaya kadar bu dinamik kanuna tabi olduğunu fonksiyonlarının bazı eğilimlerini, çoğu zaman kelimeler açıklamaktadır. Fakat gece yatağını ıslatan bir çocuk böylelikle medeniyetimizin isteklerine tabi olmaktan nefret ettiğini bu şekilde açıklar. Cesur olduğunu iddia eden, belki de cesaretine inanan bir adamın titremesi ve nabzının artması ruh dengesinde karışıklık olduğunu göstermektedir.
Evli, 32 yaşında bir kadın sol gözünün etrafındaki şiddetli ağrıdan ve sol gözünü kapalı tutmaya kendisini zorlayan çift görmeden şikayet ediyor. Hasta onbir yaşından beri bu rahatsızlıkları göstermektedir. İlki nişanlılık zamanında başlamıştı. Şimdiki rahatsızlığı yedi aydan beri devam etmektedir. Ağrılar zaman zaman kayboluyordu. Çift görme ise sürekliydi. Hasta bu son rahatsızlığın soğuk bir banyodan meydana geldiğine inanıyor ve öteki rahatsızlıklarının hava cereyanından sonra ortaya çıktığını söylüyordu. Küçük erkek kardeşi de bir gripten sonra, aynı rahatsızlıktan ve çift görmeden şikayet ediyor. Annesi de aynı durumdaydı. Acılar sonraki nöbetlerde sağ gözün etrafında da duyuluyor veya bir yandan öbür yana geçiyordu.
Evlenmeden önce keman dersi ve konserler veriyordu. Evlendikten sonra bıraktığı işini seviyordu. Şimdi, söylediğine göre doktoruna yakın olmak için, kayınbiraderinin ailesinin yanında oturuyor ve burada kendisini çok iyi buluyor.
Ailesini, özellikle babasını, kendisini ve erkek kardeşlerin çabuk sinirlenen, öfkeli kimseler gibi tanıtıyor. Onunla konuşmamız bunu meydana çıkardı ve doğruladı (onların otoriter olduklarını ilave edersek, sürekli başağrısına, baş dönmesine ve sara nöbetlerine elverişli olduklarını söylediğim tiplerle karşı karşıya bulunduğumuzu görürüz).
Hasta sık sık idrar etmek zorunluğunu duymaktan da şikayet ediyor. Bu hal daima hasta sinir gerginliği içinde bulunduğu, yabancı

kimselerle karşılaştığı zamanlarda ve ziyaretlerde, kendini göstermektedir.
Sürekli baş ağrısı, baş dönmesi ve sara nöbetleri gibi hastalıklar organik nedenlere dayanmadıkları takdirde hayat stilinin değiştirilmesi, ruhsal tansiyonun düşürülmesi, sosyal duygunun kuvvetlendirilmesi suretiyle belki de tamamıyla ortadan kaldırılabilir.
Ziyarette kendini gösteren şiddetli küçük abdest ihtiyacı bizde çok kolay bir şekilde sinirlenen bir kimsenin hayalini canlandırmaktadır. İdrar ihtiyacının, aynı şekilde kekelemenin ve sinirli insanın diğer özellikleri olan karışıklıkların bir dış faktörden, başkalarıyla karşılaşmaktan meydana geldiklerini göstermektedir. Bu sırada aşağılık duygusunun da şiddetlendiğini düşünmek gerekir. Bireysel psikoloji hakkında biraz bilgisi olan bir kimse onun başkalarına fazla önem verdiğini ve bunun sonucu olarak, kuvvetli kendini gösterme, daha doğrusu, kişisel üstünlük arzusunu kolaylık görür. Hasta başkalarıyla ilgilenmediğini söylüyor. Korkak olmadığını ve zorluk çekmeden başkalarıyla konuşabildiğini iddia ediyor. Fakat fazla gevezedir ve bana çok az söz bırakıyor. Bu ise öfkeli bir özvarlık tasarımının aşikar bir belirtisidir. Evde bu kadın egemendir. Fakat kıyasıya çalışan, ev işlerine yardım eden, yorgun, karısıyla bir yere gidemeyen, konuşmayan kocasının durgunluğu ve istirahat ihtiyacı karşısında bir şey yapamıyor. İyileştiği takdirde ne yapacağına dair ve benim için büyük bir önem taşıyan soruma hasta kaçamaklı bir şekilde cevap veriyor. Cevabında sürekli başağrısına dokunuyor. Bu, cevabı hastanın hangi problemden kaçtığı açık bir şekilde gösteren bir soru idi. Sol kirpik hizasında derin bir yara izi vardı. Bu, sinüs ameliyatından kalmış bir yara izi idi. Bu ameliyattan hemen sonra başka başağrıları ortaya çıkmışlardı. Hasta, her türlü üşütmenin kendisi için zararlı olduğunu ve nöbetlere yol açtığını kuvvetle, ısrarla söylüyordu. Gerçekten, hasta, son nöbetten önce soğuk bir banyo almıştı. Bu banyo, söylediğine göre, kısa bir zaman sonra bir nöbete yol açmış. Nöbetlerden önce bir belirti kendini göstermiyor. Bazan nöbetle beraber kusma kendini gösteriyordu. Fakat her zaman böyle olmuyordu. Hasta, organik değişikliğe rastlamayan birçok hekim tarafından muayene edilmişti. Kafatasının radyolojik muayenesi, kan, idrar muayenesi bir sonuç vermedi. Döl yatağının muayenesinde rahmin çocuk rahmine benzediği görüldü. Organların yetersizlikleri

hakkındaki eserimde sinir hastalarında sık sık organ yetersizliklerinin bulunduğunu ve organik yetersizlikler halinde daima cinsel organların yetersizliklerine rastlanabileceğini belirtmiştim. İşte bu örneklerden biri:

Hastanın, küçük bir kızkardeşinin doğumunu büyük bir korku ile gördüğü günden beri, gebelikten yersiz bir korku duyduğu anlaşıldı. Bu, çocuklara çok erkenden, anlayacaklarından ve benimseyeceklerinden emin olmadıkça, cinsel bilgiler verilmemesi hususundaki ikazımı haklı göstermektedir. Onbir yaşında iken babası onu haksız olarak, komşunun oğlu ile cinsel münasebette bulunmakla suçlandırmıştı. Korku ve sıkıntı ile birleşen bu vakitsiz cinsel sorun ile karşılaşma onun aşka karşı duyduğu çekingenliği kuvvetlendirdi. Bu hal onun evliliğinde cinsel soğukluk şeklinde kendini gösterdi. Evlenmeden önce nişanlısı çocuk istemeyeceğine dair kesin olarak söz vermek zorunda kalmıştı. Baş dönmesi nöbetleri ve nöbetlerinin tekrarlanması hususundaki korkusu, ona cinsel münasebetleri bütün bütün azaltma imkanını verdi. Çok hırslı genç kızlarda sık sık görüldüğü gibi, onun da aşk münasebetlerinin-de zorluklarla karşılaşması kaçınılmazdı. Kaçınılmazdı, çünkü; aşk münasebetlerini yersizce ve ağır bir aşağılık duygusunun etkisiyle, kadın için bir hakaret gibi düşünüyordu.

Üzerinde durduğumuz olayda marazi belirtiler, baş dönmesi ve küçük abdest ihtiyacıdır. Sürekli arazlar ise çocuğa sahip olma korkusu ve evliliğinden beri devam eden cinsel soğukluktur.

Kocasını sayıyordu. Fakat aşktan bir hayli uzaktı ve hiçbir zaman gerçekten sevmemişti. Tamamıyla iyileştiği takdirde ne yapacağı hususundaki soruya nihayet cevap vermişti. Taşradan ayrılacağını, keman dersi vermek ve bir orkestraya girmek üzere başkente gideceğini söylemişti. Bireysel psikoloji sayesinde görme sanatını elde etmiş olan bir kimse bunun kocasından ayrılma anlamını taşıdığını kolayca bilir. Kocası taşra şehrine bağlı idi. Görümcesinin evinde rahatlaması ve kocasını kınaması bunu doğrulamaktadır. Kocası onu el üstünde tutuyordu. Onun egemenliğini kabul etmişti. Bu yüzden kocasından ayrılması tabiatıyla çok zordu. Burada, nasihatlar ve güzel sözler ile onun boşanmasının kolaylaştırılabileceği düşüncesine karşı sizi ikaz ediyorum ve özellikle iyi bulmuyorum. Bu hastalar aşkın ne olduğunu pekala bilirler. Fakat aşkı anlamazlar. Doktorlarının bu

hususta ki öğütlerini dinledikleri takdirde büyük hayal kırıklıklarıyla karşılaşırlar ve bunun sorumluluğunu öğütlerini dinledikleri doktorlarında ararlar. Bu gibi hallerde, yapılacak iş, kadının evliliğe daha elverişli bir duruma getirilmesidir.
Kadın bir ay içinde tamamıyla iyileşti. Daha önce kendisine, son nöbete sebep olan dış faktör anlatıldı. Kocasının ceketinin cebinde bir genç kızın mektubunu bulmuştu. Mektupta birkaç selam kelimesinden başka birşey yoktu. Kocası kuşkusunu gidermişti. Bununla beraber kadın güvensizliğini devam ettirdi. Kıskanç oldu. Bu duyguyu daha önce hiç yaşamamıştı. Soğuk duşu ve nöbetinin başlangıcı bu zamana rastlamaktadır. Kıskançlığının ve yaralanan gururunun belirtisini izleyen son rüyalarından biri kuşkusunun hâlâ devam ettiğini gösteriyor ve kocasına karşı takındığı ihtiyatlı ve güvensiz durumunu açıklıyordu. Rüyasında bir kedinin bir balığı yakaladığını ye kaçtığını, bir kadının balığı almak için kediyi kovaladığını görmüştü. Bu rüya kolaylıkla izah edilebilir. Kadın, mecazi olarak kocasının benzer bir şekilde kaçırılmasına karşı koymaktadır. Bir konuşmadan anlaşıldığına göre kadın önceleri kıskanç değildi. Çünkü gururu buna mani olmuştu. Fakat mektubu bulduğu zamandan beri kocasının kendisine ihanet edebileceğini düşünmeye başlamıştı. Bu düşünce, kadının erkeğe bağlı olmasına karşı öfkesini artırdı. Görüldüğü gibi, soğuk banyo kadının hayat stilinin bir öcü idi. Kadın değerinin artık kuşkuya yer vermeyecek şekilde kocasına bağlı olduğuna, kocasının değerine gereken önemi vermediğine inanıyordu. Kadın bunun için öç almak istiyordu. Eğer, evinde geçirdiği şoktan sonra baş dönmesi rahatsızlığını geçirmemiş olsaydı kendisini değersiz görme zorunluluğunda kalırdı. Bu ise onun karşılaşabileceği en kötü şey olurdu.

5. BOLÜM

Morfoloji, Dinamizma ve Karakter

Burada üç problemin; morfolojinin, dinamizmanın ve karakterin, insan türünde gereği gibi tartışılması söz konusudur, însan tabiatının bilimsel bilgisi elbette deney üzerine dayanmaktadır. Sadece olayların toplanması bir bilimin meydana gelmesine yetmez. Bu sadece ilk merhaledir. Ve toplanmış materyalin ortak bir prensibe göre tatmin edici bir şekilde tasnif edilmesi gerekmektedir.

İnsan organlarının şekli, morfolojisi ile hayat şekli arasında yaklaşık bir ahenk vardır. Bunlar şemalarını uzun evrelere ait değişmeyen koşullara uyarak sağlar. Uyma derecesi büyük ölçüde değişik ve dikkatimizi çekecek bir duruma alıştığı zaman şeklini belli eder. İnsan şeklinin gelişmesinin bu temeli üzerinde daha birçok faktör etki yapar. Bu faktörler arasında şunları belirtmek istiyorum:

I. Bazı değişikliklerin kaybolması. Bunlar için geçici veya kesin varlık imkanı yoktur. Burada organik uyma kanunu ile hayat şekilleri küçük veya büyük topluluklar üzerinde alabildiğine etki yaparlar (savaş, kötü yönetim, sosyal uyum yetersizliği, vb.). Görüldüğü gibi, Mendel kanunlarına az veya çok uyan katı kalıtım kanunlarından başka uyma oluşu sürecinde organların esnekliğini ve morfolojiyi gözönünde bulundurmak zorundayız. Bireysel ve genel zorluklar arasındaki münasebet fonksiyonel değerle kendini ifade eder.

2. Cinsel seçim. Medeniyetin ilerlemesi ve alış-verişlerin artmasıyla şekillerin ve tiplerin birleştirilmesine doğru gider gibi görünmektedir. Ve az çok biyolojik, tıp bilgilerinin ve bundan meydana gelen estetik duygusunun etkisiyle karşılaşmaktadır. Bu sonuç, fak törel değişikliklere ve yanılmalara yol açmaktadır.

3. Organlar arasındaki bağlılıklar. İç salgı bezleriyle (tiroit, cinsel bezler, böbrek üstü bezleri, hipofiz) anlaşma halinde bulunan çeşitli organlar gizli bir sözleşme yapmış gibi birbirlerine bağlıdır. Bu

organlar karşılıklı birbirlerine yardım edebilir veya birbirlerine zararı olabilir. Bunun sonucu, yalnızlıklarında çökmeye mahkum, fakat bütüne bağlı olmaları yüzünden bireyin foksiyonel değerini fazla sarsmayan şekiller varolabilir. Bu genel sonuçta dış ve merkez sinir sistemi büyük rol oynar. Sempatik sistemle işbirliği yaparak randımanın geniş ölçüde artmasını kolaylaştırır. Uygun fiziksel ve ruhsal bir faaliyet ile bireyin genel fonksiyonel değerini artırabilir. Burada, tipik olmayan, hatta açık bir şekilde hatalı şekillerin bile birey hayatının sürekliliğini zorunlu olarak tehlikeye düşürmediğini görürüz. Çünkü, bu şekiller başka enerji kaynaklarıyla ödümlenirler. Bu yüzden bireyin tüm bilançosu dengesini devam ettirebilir ve hatta bazen olağan seviyenin üstüne çıkarabilir. Tarafsız bir anket en tanınmış ve sivrilmiş insanların daima en güzel kimseler arasında bulunmadıklarını gösterir.

Hafif şekilde miyop olan göz, uzamış yapısıyla medeniyetimizde genellikle inkar edilemez bir avantaja sahiptir. Medeniyetimizin organizasyonu yakın ve ince bir çalışmaya dayanmaktadır. Sonra, gözün yorgunluğu böylece hemen tamamıyla ortadan kalkmaktadır. Bizim sağcılar medeniyetimizde, solak kimse elbette avantajlı değildir. Bununla beraber, en mükemmel desinatörler, ressamlar, el bakımından en becerikli insanlar arasında hayret verecek sayıda solaklar mevcuttur. Bunlar iyi hazırlanmış sağ elin de yardımıyla, şaheserler yaparlar. Şişmanlar da zayıflar gibi önem bakımından aynı tehlikelerle karşılaşır. Fakat, estetik ve sağlık bakımından terazi, daha ziyade zayıfın lehinde ağır gelmektedir. Kısa ve geniş bir el, güç isteyen işler için elbette daha elverişlidir. Bunun nedeni daha elverişli bir direnç işini görmesidir. Fakat teknik gelişme kişisel güç isteyen işleri, makinelerin mükemmelleşmesi yüzünden, gereksiz yapmaktadır. Vücut güzelliği, çekici olmamıza rağmen, avantajlar kadar dezavantajlar da doğurmaktadır. Bekar ve çocukları olmayan insanlar arasında şaşırtıcı derecede göz alıcı bir vücuta sahip birçoklarının bulunduğunu, buna karşılık, çoğu zaman pek de gösterişli olmayanların çocuk sahibi olduklarını görerek hayrete düşeriz. Bazı işlerde ve memuriyetlerde beklediğimiz kimselerin yerine başkalarına her zaman rastlamaktayız. Kısa bacaklı ve düz taban dağcıları, herkül gibi terzileri, biçimsiz kadın gözdeleri görmekteyiz. Yalnız bu gibi hallerde ruhsal ihtilaflara ait dirençleştirilmiş bir bilgi

bu zahiri çelişkileri anlamamıza imkan verir. Hepimiz çocuk görünüşlü, fakat ruhça adamakıllı olgun, çocukça hareket eden babayiğitleri, korkak devleri, cesur cüceleri, kadın görünüşlü azılı suçluları ve kaba görünüşlü yumuşak kalpli kimseleri görüyoruz.

Belki de hepimiz bir insan güzelliği hayalini taşıyoruz ve başkalarını bu hale göre değerlendiriyoruz. Gerçekten, hayatta, hiçbir zaman tahmin melekesinden vazgeçemeyiz. Daha fazla gelişmiş kimseler buna seziş adını veriyorlar. İnsan şeklini değerlendirirken rol oynayan ve bizde yer alan ölçüleri meydana çıkarma işi psikiyatra ve psikologa düşmektedir. Burada, çoğu zaman az önemli hayat deneylerinde, çocuklukta saptanmış değişmez hayallerin rol oynadığı sanılmaktadır.

Bu konu ile ilgili iki tez ortaya atmak istiyorum. Bu tezler çok karanlık şekil ve anlam problemini bir dereceye kadar aydınlatabilecekler. Doğasal organik bir yetersizlik veya vücut kusuru daha büyük bir aşağılık duygusunu oluşturmak suretiyle ruhta kuvvetli bir tansiyon meydana getirir. Bu yüzden dış dünya istekleri hiç de iyi karşılanmaz ve özvarlıkla ilgili endişe, yerinde hazırlık yapılmadığı için, bencillik yönünde açık bir şekilde fazlalaşır. Bundan da aşırı derecede ruhsal hassasiyet, cesaret ve karar verme yetersizliği, sosyal olmayan bir şema ortaya çıkar. Dış dünya görüşü uymaya karşı koyar ve başarısızlıklara yol açar. Burada bir görüş ortaya çıkmaktadır: En büyük ihtiyatı göstermek ve sürekli çekişmelerin doğruluklarına bakarak, şekle göre, tabiatı ve anlamı hakkında sonuçlar elde etmek... Tecrübeli fizyonomistlerin, içgüdüsel olarak ve bilimin sınırları dışında bu yolu izleyip izlemediklerini açıklayamayacağım. Bundan başka, bu büyük tansiyondan meydana gelen ruhsal hazırlanmanın daha önemli randımanlara imkan verdiğini sık sık gördüm. Bazı deneylere dayanarak, cinsel bezler gibi, iç salgı bezlerinin uygun bir hazırlama ile uyarılabilecekleri, buna karşılık, uygun olamayan bir hazırlamanın onlara zararlı olabileceği sonucunu çıkarırsam yanılmadığımı sanırım.

Hareketin manasını anlamaya çalışan incelemeyi, çok daha sağlam bir zemin üzerinde bulunur. Burada da tahmin melekesine karşı büyük bir dikkat gösterilmelidir. Herhalde, olaylarla ilgili tüm münasebetlere bakarak, yapılan tahminin doğru olup olmadığını araştırmak gerekmektedir. Bunu söylerken, bireysel psikolojinin daima belirttiği gibi, her hareketin bireyden meydana geldiğini ve hayat stilini gösterdiğini, her ifade aracının kişilik birliğinden ortaya çıktığını,

kişilik birliğinde çelişme, çift değerlilik, iki ruh bulunmadığını kabul ediyoruz. Bilincin nüanslarını ve inceliğini kavramış kimseler bilinçaltmdaki birinin bilinçtekinden farklı olabileceğini kabul etmez. Bu sadece tahlil düşkünlüğünün yaptığı bir ayırmadır. Birinin davranışı ne ise hayatının manası da odur.

Bireysel psikoloji, ifade araçlarının anlamını bilimsel bir şekilde geliştirmeye çalıştı. Herşeyden önce, sayısız değişiklikleriyle bu iki faktör bize bir değerlendirme imkanı vermektedir. İlki çocukluktan itibaren şeklini alır ve güvensizlik durumunu yenme, aşağılık duygusundan üstünlük duygusuna ulaştıran yolu bulma ve tansiyonu hafifletme eğilimini taşır. Bu yol çocukluktan itibaren, değişkenleri ile beraber olağan hale gelir ve bütün hayatta aynı kalan dinamik bir şekil gibi kendini gösterir. Söz konusu kimsenin sosyal ilgisi, başkaları ile işbirliği yapmak veya yapmamak isteğinin derecesi hakkında ikinci faktör bize bir bilgi verir. Bakış, dinleme, konuşma, hareket etme, iş yapma şekli hakkındaki yargımızın bütün bu ifade araçlarını değerlendirmemiz ve ayırt etmemizin amacı, onun sosyal hayatta yararlı olma gücünü bulmaktır.

6. BOLUM

Aşağılık Kompleksi

İnsan olmanın aşağılık duygusuna kapılmak olduğunu uzun zamandan beri ısrarla belirtmekteyim. Belki de aşağılık duygusunu hissetmemiş insanlar vardır. Belki de bazıları bu ifade karşısında sarsıldılar ve başka bir ismi tercih ettiler. Ben bu ifadede hiçbir sakınca görmüyorum. Çünkü, bildiğime göre, birçok yazar bunu daha önce belirtti. Kendilerini fazla kurnaz sananlar aldandığını göstermek maksadıyla, çocuğun aşağılık duygusunu hissetmesi için daha önce tamlık duygusu hissetmiş olması gerektiğini ileri sürüyorlar. Yetersizilik duygusu inatçı bir hastalıktır ve en azından bir iş yapıncaya, bir ihtiyaç karşılanmcaya veya bir tansiyon azalmcaya kadar devam eder. Bu, tabii olarak meydana gelen, gelişen ve bir rahatlama çözümünü isteyen ıstıraplı bir tansiyona benzeyen duygudur. Bu çözüm Freud'un iddia ettiği gibi, her zaman hoş olmaz. Sadece memnuniyet duygusunu doğurabilir. Bu ise Ni-etzsche'nin görüşüne uymaktadır. Bazı hallerde bu tansiyonun azalması, sevilen bir dostun gidişinden veya ıstıraplı bir mü-daheleden sonra olduğu gibi, sürekli veya geçici bir ıstıraba yol açabilir. Bundan başka, genel olarak, sonsuz acıya tercih edilen acı, bir son buluştur. Ancak bir şakacı tarafından hoşmuş gibi düşünülebilir.

Bebekler yetersizlik duygusunu, hayatî isteklerini aralıksız olarak gerçekleştirme ve iyileştirme eğilimini hareketleriyle açığa vurarak yansıtır, insanlık tarihini de bir aşağılık duygusu ve bunu gidermek için yapılan teşebbüslerin tarihi gibi düşünmek yerinde olur. Canlı madde faaliyete başladığı günden beri daima aşağı durumdan daha üstün bir duruma ulaşma yolunu aramıştır. Oluş kavramıyla özetlediğimiz şey işte bu harekettir. Bunu ölüme götüren bir hareket gibi düşünmemek gerekir. Tersine bu hareket, hiçbir zaman bir uzlaşma veya sakin bir hareketsizlik halini almaz. Dış dünyaya egemen olma amacını güder. Freud, ölümün rüyalarında görecek veya başka şekilde arzu edecek kadar insanları kendisine çektiğini iddia

etmektedir. Bu bile mevsimsiz bir aceleciliktir. Buna karşılık, ölümü dış dünya güçlükleriyle mücadeleye tercih eden kimselerin bulunduğu bir gerçektir. Çünkü bunlar, başarısızlıktan çok korkmaktadırlar. Bu insanlar aralıksız olarak şımartılmak, işlerinin başkaları tarafından yapılmasını ve sıkıntıdan kurtarılmalarını isteyen kimselerdir.

İnsan vücudu belli bir güvenlik prensibine göre meydana gelmiştir. Zedelenmiş bir organın yerini bir başka organ almaktadır. Hırpalanmış bir organ kendiliğinden ödümleyici bir enerji yapmaktadır. Bütün organlar normal zamanlardan ziyade iş yapma imkanına sahiptir. Bir organ çoğu zaman birçok hayatî işi yapabilir. Kendim koruma kanununa tâbi olan hayat da, biyolojik gelişmesiyle beraber enerji ve bu enerjiden faydalanma yeteneğini kazanmıştır.

Fakat sürekli olarak ilerleyen ve bizi kuşatan .medeniyet de bu güvenlik eğilimini ve insanı duygusal bir aşağılık duygusu hali içinde bize göstermektedir. Bu duygu daha büyük bir güvenliğe ulaştırmak için insanı dürter. Harekete sevkeder. Bu mücadelede yer alan sevinci ve amacı, yürüdüğü yolda ona yardım etmek, onu mükafatlandırmaktır. Bununla beraber, zamanın gerçekliğine kesin şekilde uymanın, başkaları tarafından yapılan çabanın, şımartılmış çocuğun dünya hakkındaki görüşünü istismardan başka bir yararı yoktur. Sürekli güvenlik duygusu insanı, daha mükemmel bir gerçeğe ulaşmak için şimdiki gerçeği aşmaya zorlamaktadır. Bizi ileriye doğru iten bu medeniyet akımı olmasaydı insan hayatı imkansız bir hale gelirdi. Eğer insan, tabiat güçlerinden yararlanmasını bilme-seydi bu güçlerin saldırıları karşısında yok olurdu. însan daha güçlü varlıkların kendisini boyunduruk altına almak için yararlanacakları herşeyden yoksundur. İklim şartları, kendisinden daha iyi korunan hayvanlardan sağladığı giyeceklerle kendisini soğuktan korumaya zorlar. İnsan organizması yapma bir barınağı, yiyeceğin hazırlanmasını istemektedir. Hayat, işbölümü ve yeterli bir üretim ile devam ettirilebilir. İnsanın organları, ruhu, sürekli güvenliğin ve başarının arkasından koşar. Bütün bunlara hayat tehlikeleriyle ilgili daha mükemmel bir bilgi ve ölümle ilgili daha az bilgisizlik katmak gerekir. Tabiat tarafından bu kadar çok ihmal edilen insanın, ilahi bir lütuf eseri olarak, kendisini daha üstün bir duruma, güvenliğe ve başarıya iten çok kuvvetli bir aşağılık duygusuna sahip olduğundan kim şüphe edebilir? Hayata karışmış, her bebekte uyanan ve yenileşen bu aşağılık

duygusuna karşı, kendini yöneten bu korkunç ve zorunlu mücadele, insan oluşunun temel olayım meydana getirmektedir.
Mesela, budala çocuklar gibi fazla anormal olmadığı takdirde çocuk, vücudunu ve ruhunu gelişmeye teşvik eden bu yükseltici gelişmeye zorlanır. Ona, başarı mücadelesi önceden tabiat tarafından çizilir. Küçüklüğü, güçsüzlüğü, kendi ihtiyaçlarını karşılama imkansızlığı, küçük veya büyük ihmaller, güçlenmesine elverişli uyarıcılardır. Eksik varlığının zoru ile yeni ve bazen değişik hayat şekilleri doğar. Daima geleceğe ait bir amaca yönelen oyunları, hiçbir zaman şartlı reflekslerle izah edilemeyen yapıcı gücünün işaretleridir.
Bireyin mutluluğu için olduğu kadar türün gelişmesi ile de çelişen doğuştan güçsüzlük, şımartma ve ihmal edilme çoğu zaman çocuğun kesin başarı hedeflerini bulmasını zorlaştırır. Amaçsız hareket yoktur. Bu amaca hiçbir zaman ulaşılamaz. Bunun nedeni, insanın dünyaya egemen olmayacağı hususundaki ilkel bilinçtir.
Aşağılık duygusu ruhsal hayata egemen olur. Bunun, yetersizlik, eksiklik duygularında ve insanlığın sağladığı aralıksız çabalarda sürekli olarak ve açık bir şekilde kendisini ifade ettiğini görürüz. Hayatın karşısına çıkardığı sayısız problemlerden her biri insanı saldırı durumuna getirir. Her hareket eksiklikten tamlığa geçmek için ileriye atılmış bir adımdır. 1909' da bu problemi aydınlatmaya çalışmıştım ve oluş zorlamasından doğan bu saldırı hazırlığının, hayat stilinden meydana geldiği sonucuna ulaşmıştım. Bu saldırı hazırlığını tamamıyla kötü bir şey gibi düşünmek ve tabii bir içgüdüye bağlamak için hiçbir sebep yoktur.
Çocuğun yetenekleri ölçüsünde çevresine uyması, ilk yapıcı işidir. Bu işi gerçekleştirmeye onu iten şey, aşağılık duygusudur. Durumlara göre değişen bu uyum bir harekettir. Bu hareketi netice itibariyle bir keşif gibi düşünürüz. Bu gelişmenin cereyan ettiği sonuçlar, genel olarak insanlığın sınırlarıdır. Bu sınırlar, birey ve topluluğun oluş derecesiyle belli olur. Bununla beraber, her hayat şekli bu oluş derecesinden gerektiği gibi yararlanmaz ve böylelikle oluşun yönü ile çelişir.
Görüldüğü gibi, bireyin ve topluluğun gelişmesi için izlenilecek davranış çizgisi sosyal duygu tarafından tayin edilir. Bu veri doğru veya yanlış olan şeyi görmemizi sağlayan sağlam bir temeli oluşturmaktadır. Yararlandığımız veri tipi bireysel metodun sağladığı şeylerden çok daha doğrudur. Burada testleri uygulayan, hayatın

kendisidir. Birey tarafından açığa vurulan en küçük hareket, onun izlediği yönü ve onun toplulukla mesafesini göstermeye yarayabilir.
İnsanın ruhsal hayatında sosyal duygunun ve "yakınını sev" buyruğunun yapıcı öğesinin bulunduğunu anlayamayanlar, maskesi düşürülmemek ve cezalanmamak için kurnazca kendisini saklamaktadır. "Alçağı" bulmak maksadıyla uğraşanlar bile insanın yükselme çabasına yararlı bir uyarıcı sağlamaktadır. Gelişmesini geciktiren stadlar üzerinde acaip bir aşırılıkla ısrar etmektedir. Aşağılık duygusu diğer bütün insanların değersizlik inançlarında tamamıyla kişisel ödümleme aramaktadır. Sosyal duygu fikrinin kötü bir anlamda kullanılması, yani, topluluğa zararlı yaşayış şekillerini ve fikirleri haklı göstermek, bunları koruma bahanesiyle, şimdiki ve gelecekteki topluluğa zorla kabul ettirmek için sosyal duyguya ulaştıran yolun belirsizliğinden yararlanılması bana tehlikeli görünüyor. Meslek, savaş, düşmanların idamı ve öldürülmeleri gerektiği zaman usta savunucular bulmaktadırlar. Bunlar daima sosyal duygu kılığına bürünüyorlar. Bütün bu eskimiş düşünceler yeni ve daha iyi bir yol bulma güvenliğinin yetersizliğini, bu müdahalenin aşikar bir aşağılık duygusundan meydana geldiğini gösteren işaretlerdir. İnsanlık tarihinin, adam öldürmenin bilene ileri sürülen fikirlerin öneminde ne de can çekişen fikirlerin yok olmalarında hiçbir şeyi değiştiremeyeceğini bize öğretmesi gerekirdi. Cinayeti haklı gösterebilecek yalnız bir hal vardır. Bu da bizim ve başkaları için meşru müdafaadır. Bu problemi, Hamlet adlı eserinde insanlığın gözleri önüne seren, büyük Shakesperare'dir.
Hayatın güç problemleri, tehlikeler, acılar, hayal kırıklıkları, endişeler, kayıplar, özellikle sevilen kimselerin kayıpları, her türlü sosyal zorlamalar, duygusal haller ve korku, acı, ümitsizlik, utanma, utangaçlık, sıkıntı, v.b... gibi iyi bilinen ruh halleri daima aşağılık duygusu açısından düşünülmelidir. Burada aşağılık duygusu dinamik bir şekilde kendini gösterir. Bu şekil; birçok hallerde heyecan nedeni, nesnenin yanından kaçış veya hayatın sürekli isteklerinden kaçış gibi düşünülmelidir. Zihinsel hayat kaçış düşüncelerini ve kaçış çarelerini aramak suretiyle buna uyar. Duygusal hayat, bu hayatı incelemek imkanımız ölçüsünde, kaçış arzusunu kuvvetlendirmek amacıyla, güvensizlik ve aşağılık halini gösterir. Genel olarak, ilerleme mücadelesinde yararlanılan insanda, aşağılık duygusu hayat

fırtınalarında ve çetin hayat olaylarında oldukça belirli ve daha kuvvetli bir şekilde ortaya çıkar. Her durumdaki belirtilerinin yoğunlaştırılmış özeti her bireyin hayat stilini gösterir. Hayat stili hayatın bütün durumlarında aynı şekilde kendini belli eder.
Daha önce söylenen duygusal hallerde, kendi kendine hiddeti yenmek teşebbüslerinde olduğu gibi nefrette ve küçümsemede de üstün bir amacın aranmasının ve aşağılık duygusunun uyarmasıyla meydana gelmeye zorlanan bir hayat stilinin faaliyetini görmemek mümkün değildir. İlk hayat şekli olan zihinsel şekil, tehlike ile dolu problemler karşısında bir geri dönüş çizgisine bağlanır. Nevroza, psikoza, mazoşist duruma yol açar. Diğer şekil olan heyecan ise; intihar eğiliminin, ayyaşlığın, suçun ve faal sapıklığın meydana gelmesinde rol oynar. Burada bireyin "geri dönüş" dediği asılsız süreç değil, hayat stillerinin yeni eserleri söz konusudur. Bundan şüphe edilemez.
Hayat problemlerine yetersiz hazırlık, ister müşterek hayat ister işbirliği veya humanizma, daima sosyal duygunun yetersizliklerinden meydana gelmektedir. Problemlerin karşısındaki binlerce ruh, vücut yetersizlik şekillerine ve güvensizliğe yol açan işte bu yetersiz hazırlıktır. Kusurlar çok önceden itibaren her çeşit aşağılık duygusunu doğurur. Bu duygular fazla belirli olmaz. Fakat, açık bir şekilde karakter; hareket, davranış, aşağılık duygularının oluşturduğu düşünme tarzı ve gelişme yolundan sapma şeklinde kendini belli eder. Sosyal duygunun yetersizliğiyle şiddetlenen aşağılık duygusunun bütün bu ifade şekilleri, hayat problemleri, "dış neden" ortaya çıkınca açıklık kazanırlar. Bunlardan her biri tipik başarısızlık halinde daima kendini gösterir. Sarsıntının devamı, aşağılık duygusundan kurtulmak için girişilen bir mücadeleden doğar. Ezilme duygusunu tipik kandırma çabası, başarısızlıkları oluşturur. Bu hallerden hiçbirinde sosyal duygunun avantajı inkar edilmez ve "iyi" ile "kötü" arasındaki ayrılık ortadan kaldırılamaz. Bu hallerin her birisinde bir "evet" sosyal duygunun baskısını bildirir. Bu duyguyu, daima büyük bir güç taşıyan sosyal duygunun güçlenmesini önleyen bir "fakat" izler.
Bu "fakat" ister tipik, ister özel, bütün hallerde her bireye özgü bir mahiyet taşır. En yüksek derecede, "evet"in tamamıyla ortadan kaybolduğu sarsıntıdan doğan akıl hastalığında ve intiharda kendini gösteren tedavi zorlukları bu "fakat" gücü ile orantılıdır.

Sıkıntı, utangaçlık, sessizlik, kötümserlik gibi karakter özellikleri uzun zamandan beri başkaları ile yeterli münasebetlerin kurulmadığını gösterir. Ve talihin oluşturduğu çetin olaylar karşısında iyice güçlenir. Sinir hastalığında görülen az veya çok belirli arazlar şeklinde ortaya çıkar. Bu daima geç kalan, karşılaştığı problemlerden fazlaca uzak bulunan bireyin ağırlaşmış dinamizması için de geçerlidir. Hayatın bu arka planında kalma düşkünlüğü bazen, bireyin düşünme ve delil bulma tarzı, bazen de, egemen fikirler, boş suçluluk duygusu ile kuvvetlenir. Bireyi, karşısına çıkan problemlerden uzaklaştıran şey, suçluluk değildir. Bireyin kişiliğini tam olarak buna hazırlayamamasıdır. Diğer bir ifadeyle kişilik yetersizliğidir. Bunu kolayca anlayabiliriz. Bunlar her türlü gelişmelerini önlemek için bireyin suçluluk duygusundan yararlanır. Mesela kendi kendine mastürbasyonun doğurduğu manasız özvarlığı suçlandırmak, tam bir pişmanlığa yol açar.

Sosyal duygunun yetersizliği halinde izlenen davranış sosyal bir problem karşısında daima kararsızlık gösterir. Organizmanın kararsızlığını da fazlalaştırarak organik değişikliklere yol açar. Bireyin başka yollara girmesine yardım eder. Vücutta meydana gelen bu değişiklikler, her organda geçici veya sürekli karışıklıklar oluşturur. Fakat, genel olarak, gerek doğa, organik yetersizlik, gerekse aşırı derecede ilgi yüzünden ruh karışıklıklarına en fazla tepki gösteren yerlerde önemli fonksiyon karışıklıkları meydana gelir. Fonksiyon karışıklıkları kas kasılmalarında zayıflama veya güçlenme, saçların dökülmesi, terleme, kalp ve sindirim bozuklukları, solunum zorluğu, sık idrar, cinsel kızışma veya iktidarsızlık şeklinde kendini gösterir. Aynı karışıklıklar çoğu zaman zorluk halinde bir aile çevresinde de gündeme gelir. Sürekli baş ağrısı, baş dönmesi, ani sararma da aynı şekilde ortaya çıkar.

Bireyin aşağılık duygusu, tutturduğu yolun yönünden de belli olabilir. Bireyin hayat problemlerinden nasıl uzaklaştığını, ayrıldığını, hayat problemleriyle ilgilenmediğini daha önce söylemiştim. Uzun zamandan beri, tipik başarısızlık hallerinde aşağılık duygusunun rol oynadığını inanıyorum. Uzun zaman en önemli sorunun çözümünü, aşağılık duygusunun nasıl meydana geldiğini, vücutla ve ruhla ilgili sonuçlarını bulmak için uğraştım. Bildiğime göre, bu sorun başkalarının araştırmalarında daima ikinci planda kaldı ve hiçbir

zaman çözülmedi. Aşağılık duygusunun sonuçlarının belirtileri ve bu duygunun devamı sosyal duygunun fazla zayıf olmasıyla izah edilmektedir. Aynı hayat olayları, travmalar ve problemler, sanki aralarında bir benzerlik varmış gibi bireylere göre değişerek ortaya çıkar. Burada hayat stilinin sosyal duygu muhtevası büyük bir önem taşır. Bazı hallerde yanıltan ve bu delilin doğruluğu hakkında şüphe uyandıran şey insanların zaman zaman, sosyal duygudan gerçekten yoksun olmalarıdır. Buna rağmen, sosyal duygudan yoksun olanlar, aşağılık kompleksini değil de, aşağılık duygusunun belirtilerini göstermektedir. Bunu, çok zayıf sosyal duyguya sahip, fakat elverişli bir çevrede yaşama şansım elde eden insanlarda görebiliriz. Aşağılık kompleksinin varlığını daima bireyin geçmişinde, eski davranışında, çocukluğunda şımartılmış olmasında, organlarının yetersiz bir şekilde gelişmesinde, çocukluğunda ihmal edilmiş olmasında aramalıyız. Burada, bireysel psikolojide kullanılan araçlardan, mesela, ilk çocukluk hatıralarından, bütünlüğü ve hayat stili ile ilgili tecrübeden ve hayat stilinin erkek ve kızkardeşlerle kurulan münasebetlerle aldığı şekilden ve bireysel psikolojiye göre yapılan rüya değerlendiğrmelerinden yararlanılabilir. Cinsel durum ve bireyin gelişmesi aşağılık kompleksinde sadece bir bütünün birer parçasıdır ve tamamıyla aşağılık kompleksinin içinde yer alır.

7. BOLÜM

Üstünlük Kompleksi

Burada okuyucu çok haklı olarak şu soruyu soracaktır: "Aşağılık kompleksinde acaba başarı ve zafer eğilimi ne olur?" Çünkü, gerçekten, çok görülen aşağılık kompleksi halinde bu eğilimi ispat etme imkanı bulamadığımız takdirde bireysel psikoloji başarısızlığa ulaşacak şekilde bir çelişkiye düşer. Yalnız bu sorun daha önce geniş ölçüde cevaplandırılmıştı. Üstünlük eğilimi, sosyal duygunun yetersizliği yüzünden başarısızlıkla karşılanan bireyi, tehlikeli bölgeden uzaklaştırır. Bu da az veya çok bir korkaklık şeklinde kendini gösterir. Üstünlük arzusu bireyi kaçış çizgisi üzerinde tutmak veya sosyal problemlerin etrafında kalmaya zorlamak suretiyle de kendini belli edebilir. "Evet - hayır" çatışması arasında kalan üstünlük arzusu bireyi, bir görüşe zorlar. Bu görüş daha ziyade "fakat" ı göz önünde bulundurur ve bireyin dikkatini yalnız geçirdiği sarsıntının üzerine çeker. Bu hal, çocukluğundan beri sosyal duygudan yoksun olan ve sadece varlığı, hazları, acıları ile ilgilenen birinde daha da fazlalaşır. Bu hallerde üç tip görülebilir. Bunlardan uyumlu olmayan hayat stili ruh hayatının şu veya bu kusurunun fazla gelişmesine imkan verir. Bu tiplerden biri olan ifade şekilleri zihin hayatının egemenliği altında bulunan kimselerde görülür. Duygusal hayat ve içgüdüler ile hareket edenler ikinci tipe girerler. Üçüncü tiptekiler faaliyet yönünde gelişirler. Bu üç eğilimden hiçbiri hiçbir zaman tamamıyla ortadan kaybolmaz. Bu aşikardır. Genel olarak, suç işleyen, intihar etmek isteyen kimsede faaliyet faktörü ağır basar. Buna rağmen, bir kısım sinir hastalıkları duygusal hayat karışıklıklarından meydana gelir. Sıkıntı nevrozunda ve psikozlarda ise zihinsel öğe daha önemli bir yer tutar. Ayyaş daima heyecanlı bir tiptir. Hayatî bir problemden kaçış, insan topluluğuna bir yük getirir ve insan topluluğunun istismarına yol açar. Ev veya okul çevresinde bazılarının işbirliği, yetersizliğinin yerini, başkalarının büyük verimliliği almaktadır. Bu, sürekli bir şekilde

karşı koyan sosyal duygunun gelişmesine yardım edeceği yerde kaybolmasına çalışan topluluğun idealine karşı girişilen sessiz ve gizli bir mücadeledir. Gerçekten kişisel bir üstünlük hali, işbirliği ile çatışmaktadır. Burada da kararsızlık halinde, gelişmesi önlenmiş, doğru göremeyen, işitmeyen, hüküm" veremeyen insanların söz konusu olduğunu görmek mümkündür. Bunlar sağduyunun yerine "özel bir akla" sahiptir. Sapa bir yolda güvenlik içinde yürüyerek bu akıldan becerikli bir şekilde yararlanırlar. Şımartılmış çocuğu, sürekli başkalarından yararlanmaya çalışan sıkıcı bir parazit gibi anlattım.

İdeal sosyal duygunun ebedî değişmezliği bakımından düşünülen her sapma, bir kişisel üstünlük amacını hedef tutan hileli bir deneme gibi kendini göstermektedir. Bu insanlardan çoğu topluluk hayatında başarısızlıktan uzak kalmayı üstünlük sayar. Başarısızlık korkusu sürekli işbirliğinden uzaklaştırdığından bu insanlar hayat problemleriyle ilgilenmezler ve bundan rahatlamış gibi sevinir. Bunu, başkaları karşısında kendilerini daha elverişli bir duruma ulaştıran imtiyaz gibi sayarlar. Nevrozda olduğu gibi, ıstırap çektikleri zamanlarda bile avantajlı durumları ile, yani, ıstıraplarıyla fazla meşgul olurlar. Istırap yolunun kendilerini hayat ödevlerinden nasıl uzaklaştırdığını anlayamazlar. Istıraplarının büyüklüğü ölçüsünde az üzüntü duyar ve böylelikle hayatın gerçek anlamından daha çok habersiz kalırlar. Rahatlamayı ve hayat problemlerinden uzak kalmayı arayan bu hastalık ancak, ifade şekillerinin bütün bir öğesi, daha doğru bir ifadeyle, topluluk tarafından ortaya atılan soruların cevabı olarak kavramayı öğrenmemiş kimseye kendi kendini cezalandırma gibi görünebilir. Okuyucularımın ve düşünceme karşı olanların kabul etmeleri çok güç olan şey, aşağılık duygusunun oluşturduğu keyfiyettir. Bunlar, hayat problemlerinin topluluk yönünde çözülmelerine karşı koyan bir durum alır. Bunu kolaylıkla görebilirz. Hayat stillerinin de gösterdiği gibi, yetersiz sosyal duygularına hitap edildiği zaman, bir başarısızlıkla karşılaşmamak için, kurnazlığa başvururlar. Bu gibi hallerde fazla işleri başkalarına bırakırlar. Hatta, mazoşizmada olduğu gibi, çoğu zaman başkalarını fazla işleri yapmaya zorlarlar. Bütün başarısızlık hallerinde, ferdin kendisine sakladığı özel durumu kolaylıkla görebiliriz.

Üstünlük kompleksi çoğu zaman, orta bir kimseninkin-den üstün imkanlarına ve kapasitesine inanan bir kişinin davranışlarında,

karakter özelliğinde ve düşüncelerinde açık olarak görülür. Üstünlük kompleksi bireyin kendisi ve başkaları karşısındaki aşırı istekleriyle kendini belli edebilir. Kibirlilik, acayip giyinme, kadınlarda göze batan erkeklik hali ve erkeklerde aşırılığa kaçan kadınlık hali, kendini beğenme, taşkınlık, palavracılık, zalimce davranış, yerme eğilimi, önemli kimselerle dost olma veya zayıflara, hastalara, önemsiz kimselere gıpda etme eğilimi, başkalarını kötülemeye elverişli fikir akımlarına ve önemli düşüncelere fazla düşkünlük dikkati çekebilir. Üstünlük kompleksini gösterebilir. Hiddet, öç almak arzusu, kederlilik, coşmalar, gürültülü gülme alışkanlığı, kaçıcı bakış, konuşmayı dinleme dikkatsizliği, çoğu zaman manasız haller karşısındaki devamlı coşmalar, duygusal aşırılık da üstünlük kompleksini doğuran aşağılık duygusunu gösterirler.

8. BOLUM

Başarısızlık Tipleri

Büyük bir ihtiyatla bir tipoloji incelemesine girişiyorum. Çünkü öğrencinin sağlam temelinde aşağı yukarı aynı cins bir dokudan daha fazla şeye sahip olduğu yanlış bir fikir oluşabilir. "Suçlu", "sıkıntı nevrozu" veya "şizofreni" kelimelerini işitince böyle hareket ederse veya inanırsa, sadece kişisel araştırma olanağını kaybetmekle kalmaz, aynı zamanda tedavideki hasta ile sürekli anlaşamamazlıklara düşer. Ruhsal hayatıyla ilgili incelemelerde elde edebildiğim en mükemmel bilgiler, belki de tipolojiden yararlanmamda gösterdiğim özenle mümkün olmuştur. Bundan vazgeçemeyiz. Bu bir gerçektir. Çünkü tipoloji bir bütünlük görüşünü kazanmamıza, şu veya bu şekilde toplu bir teşhis koymamıza imkan verir. Buna karşılık tipoloji bize her özel vaka ve tedavisi hakkında pek az bir fikir verir. Her başarısızlıkta karşımızda arazların bulunduğunu daima hatırlamamız gerekir. Bu arazlar, bireyin çocukluğundan beri kazanamadığı sosyal duyguyu zorunlu kılan bir dış faktörün etkisidir. Ve üstünlük kompleksi yönünde düşünülmüş bir aşağılık duygusu tarafından geliştirilmiştir.

"Çetin" çocuklardan başlayalım. Tabiatıyla, uzun zamandan beri yerinde ve yeterli bir şekilde işbirliği yapmayan çocuktan söz açıyoruz. Bu çocuk sosyal duygudan yoksundur. Çoğu zaman, olağan durumlar için yeterli sosyal duygunun evde ve okulda alışılmamış bir çaba yüzünden yetersiz görüldüğünü kabul etmek gerekmektedir. Bu hale çok rastlanır ve bu halin belirtileri genel olarak iyi bilinmektedir. Bu hallerden hareket ederek, bireysel psikoloji araştırmalarının değerini takdir edebiliriz. Bu araştırmalar sayesinde karşılaştığımız güç hallere, daha iyi hazırlanmış oluruz. Her zamanki çevresinin dışında ayrı olarak ele alman bir kimsenin, deneysel testler veya grafoloji ile incelenmesi önemli yanlışlara yol açabilir. Bu durum bize, başkalarından tecrit edilmiş kimseye öğütler yağdırma ya da şu veya bu sınıflama sistemine onu sokma yetkisini veremez. Bu olaylar psikologun, her olayı doğru bir şekilde değerlendirmek için bütün mümkün sosyal koşullar ve

eksiklikler hakkında bilgi edinmesi gerektiğini anlamamıza yardım eder. Psikologun topluluğun iyiliği olan ödevlerine, hayatın isteklerine ait bir görüşe, dünya anlayışına sahip olması istenebilir.
Birçok bakımlardan yararlı olan çetin çocuklar tasnifini yaptım. Tembel, gevşek, itaatkar, utangaç, sıkıntılı, yalancı ve benzer diğer çocuklar... Bunlar daha ziyade pasif çocuklardır.
Otoriter, sabırsız, heyecanlı, duygusal krizlere elverişli, gürültücü, zalim, övünen, kaçan, hırsız gibi daha ziyade aktif çocuklar... Her özel halde ortaya çıkan faaliyet derecesini tayin etmeye çalışma zorunluluğu vardır. Bu çok önemlidir. Çünkü, belirgin başarısızlık halinde çocukluktaki yetersiz faaliyet derecesi görünebilir. Cesaret dediğimiz doğru faaliyet derecesi, yeterli bir sosyal duyguya sahip çocuklarda bulunur. Sinir hastaları arasında pasif; suçlu çocuklar arasında da aktif çocuk oranının daha yüksek oluşu hayret uyandırmamalıdır. Görünüşte normal bir çocukta sonraları, görülen başarısızlık kanımızca yanlış bir gözlemde aranmalıdır. Elverişli dış şartların bazı hallerde çocukluğa ait bir kusuru meydana çıkarabileceğine inanıyorum. Fakat daha sert bir deneme bu kusuru hemen açığa vurur. Bütün hallerde hayatın karşımıza çıkardığı deneyimleri deneysel denemelere tercih ediyoruz. Çünkü orada hayatla münasebet ihmal edilmemektedir Mesela, idrarı tutamama, yemek yeme zorluğu, gece bağırmaları, sık nefes alma, sürekli öksürük, kabızlık, kekemelik, gibi hekimlik psikolojisine giren çocuk kusurları, çocukların hırpalanmaları hali bir yana bırakılırsa, hemen tamamıyla şımartılmış, bağımlı çocuklarda görülür. Bu arazlar çocuğun bağımsızlığa ve işbirliğine karşı yaptığı protesto şekilleridir ve çocuklar başkalarının yardımını istemektedirler. Çocukların kendini tatmin etmesi de sosyal yetersizliğini göstermektedir. Yalnız arazla uğraşmak ve sadece kusuru yok etmeye çalışmak yetmez. Ancak sosyal duyguyu güçlendirmek suretiyle başarı beklenebilir.
Bütün bunlar "evet"teki fazlalık, "fakat" daki aşırılık gibi pasif mahiyetteki zorlukların ve yanlışlıkların sinir hastalığını andıran bir özellik taşıdığını göstermektedir. Hayat problemleri karşısındaki gerileme sinir hastalığında, belirli ve ileri derecede üstünlük kompleksi olmadan da kendini gösterir. Hayat cephesinin arkasında daima bir saplanma, işbirliğinden uzaklaşma veya kuvvetli bir rahatlama arzusu, başarısızlık halinde mazeretler bulma isteği ortaya

çıkar. Sürekli hayal kırıklıkları ve başarısızlık korkusu, sosyal problemlerin çözümünden uzak arazları devam ettirmek suretiyle kendini belli ederler. Bazen, sıkıntı nevrozunda olduğu gibi, hasta sürekli başkalarından memnun olmadığını gösteren küfürler savurur. Takip edilme manisinde hastada hayat düşmanlığı ve hayat problemlerinden uzak kalma arzusu daha iyi belli olur. Fikirler, duygular, yargılar ve düşünceler daima bir gerileme yönünü izler. Bu da sinir hastalığının soy ve çocukluk şekillerine dönüşü değil de, bir oluşturma işi olduğunu açıkça söylememize yol açmaktadır. İyileşmeye her türlü engelle karşı koyan, hayat stilinden meydana gelen ve insanın kendisine zorla kabul ettirdiği üstünlüğü hedef tutan dinamik kanun, bu yapıcı iştir. Yapma işi daima hayat stiliyle anlaşma halindedir. Hayat problemleri karşısındaki gerileme, tam olarak intiharda gerçekleşir. İntiharın ruhsal dokusunda faaliyet görülür. Fakat cesarete hiç rastlanmaz. Sadece yararlı işbirliğine karşı güçlü bir karşı koyma göze çarpar. İntihar etmek isteyen kimseye inen darbe, başkalarını esirgemez. Toplum ilerleme yolunda ki intihardan daima müteessir olur. Yersiz sosyal duyguyu sona erdiren faktörler hayatın üç büyük problemidir. Bunlar topluluk, meslek ve aşktır. Bütün hallerde intihara yol açan şey; takdir ve tahmin yetersizliğidir. Üç hayat probleminden birinin yaptığı korku veya zorluktur. Bazen de bu korkudan önce çöküntü veya melankoli safhası gelir. 1912'de bu ruh hastalığı hakkındaki araştırmalarımı bitirdim. İntihar teşebbüslerini ve bizzat intiharın başkalarına karşı düşmanca bir belirti olduğunu anladım. Bu belirti yetersiz bir sosyal duygudan meydana gelmektedir. Bireysel psikolojinin bu buluşu, akıl hastalığının daha iyi anlaşılmasına yol açtı. Ne yazık ki, çoğu zaman intiharla sona eren akıl hastalığında ümitsizlik, sosyal bakımdan yararlı işbirliğinin yerini alır. Akıl hastalığı bu yer değişmeyi temsil etmektedir. Yakın akrabaların veya başkalarının fedakarlığı karşısında, kurbanın maddî kayıpları, (mevkii kaybı), aşkla ilgili hayal kırıklıkları, gururunun kırılması, ümitsizliğin dinamik kanunla bağdaşmasını imkânsız hale getirebilir. Ruh süreçlerine karşı fazla ilgi gösteren kimse, hayatın kendisini başkalarından çok hayal kırıklığına uğrattığını görmekte zorluk çekmez. Çünkü bu kimseler, hayattan fazla şey beklerler. Hayat stillerine bakarak, çocukluklarında büyük bir çöküntü ile başkalarına

cezalandırma amacını güden kendi kendini sakatlama eğilimine rastlayabileceğimizi haklı olarak düşünebiliriz.
Annesi tarafından fazla şımartılmış, ailesinin en küçük oğlu olan 17 yaşında bir genç, annesi seyahate çıkmak zorunda kaldığında ablasının yanında kalmıştı. Okulda çok zor problemlerle karşılaşan genç, akşam intihar etmiş ve şu mektubu bırakmıştı: "Yaptığım işi annemize söyleme. Annemin şimdiki adresi şudur... Dönüşünde ona hayattan hiç zevk almadığımı ve hergün mezarıma çiçek koymasını söyle."
İnsanın varlığına değil de başkalarına yönelen bir faaliyet şekli daha vardır. Bazı çocuklar çok erkenden başkalarını kendilerine düşman sayar. Bu ruh hali sıkı sıkıya bir yoksunluk duygusuna bağlıdır. Bu duygu kıskançlığa, ihtirasa ve seçilen kurbana tamamıyla egemen olma eğilimine yol açar. Sürekli faaliyette bulunur ve güçlü bir şekilde devam eder. Sosyal duygunun yetersizliği elde edilen avantajları frenler ve geciktirir. Duygusal haller, üstünlük rüyasının yaptığı ümitler boşa çıkınca, şiddetlenir. Bütün bunlar çoğu zaman saldırganlığa yol açar. Başarısızlık, toplulukta, okulda, müşterek hayatta belirginleştiği zaman aşağılık duygusu sürekli olur. Eğlenceye düşkün suçluların önemli bir kısmı zührevi hastalıklarından muztariptir. Bu da onların cinsel problemi gerektiği gibi çözememelerinin bir delilidir. Bunlar arkadaşlarını daima kendilerine benzeyenler arasından seçer. Bu suretle de dostluk duygularının zayıflığını belli ederler. Bu, insanların üstünlük kompleksi kurbanlarından daha üstün olduğu inancından meydana gelir. Bunlar davranışlarını doğru bir plana naklettikleri zaman kanunlar çiğneyebilirler, kendilerini kanunlara saygı göstermeye zorlayanlardan yüz çevirebilirler. Gerçekten, hiçbir zaman meydana çıkarılamayanlar bir yana bırakılırsa, zimmetlerinde kendilerine isnat edilenden daha fazla şeyler bulunmayan suçlu yoktur. Suçlu, saklanmasını bildiği takdirde meydana çıkarılamayacağı vehmiyle suç işler. Yakalanınca bazı küçük teferruatı ihmal ettiği için suçunun meydana çıkarıldığına tam olarak inanır.
"Doğuştan suçluluk" eskimiş bir görüştür. Suçun kaba-hatlilik duygusundan meydana geldiği hususundaki düşünceye ancak, ağır çocukluk, aşağılık duygusu, üstünlük kompleksi ve sosyal duygunun yetersizliği üzerinde duran görüşümüz unutulduğu zaman ulaşılır.

Şımartılmış veya şımartılmak isteyen çok sayıda suçlu vardır. Bunlar arasında çocukluklarında terkedilenler de bulunmaktadır.
Doktorluğum sırasında, uyuşturucu düşkünlerinin bu hastalığa tutulmasında çevrenin kandırma metodunun etkili olduğunu tespit ettim. Uyuşturucu kurbanı çözülmesi mümkün görünmeyen bir problemle karşılaştığı zaman tehlikeli sonuçlar verir. Daha önce belirttiğim gibi, özel bir tat alma faktörü ayyaşlıkta bir aşağılık duygusu veya utangaçlık, yalnız kalma eğilimi, aşırı derecede hassasiyet, sabırsızlık, heyecanlı-lık, sıkıntı, çöküntü, cinsel güçsüzlük gibi sinir arazlarıyla ortaya çıkan üstünlük duygusunu meydana getirir. Övünme, yıkıcı tenkit eğilimi, egemenlik arzusu, şeklindeki üstünlük duygusu kendini gösterir. Nihayet, aşırılığa kaçan sigara ihtiyacı ve ileri derecede kahve tiryakiliği çoğu zaman gevşek, kararsız bir ruh halini gösterir. Bir hile ile ağır, aşağılık duygusu geçici olarak bir yana bırakılır, ya da suç aksiyonunda olduğu gibi, güçlendirilmiş faaliyet şekline sokulabilir. Bütün başarısızlık hallerinde her başarısızlık aşılması mümkün olmayan bir kusurda aranmalıdır. Bu yüzden zehrin ilk sonucu, çoğu zaman kurbana bir rahatlama duygusu sağlamaktır.
26 yaşma kadar bir adam elverişli maddî şartlar içinde yaşamıştı. Kızkardeşinden 8 yaş küçüktü. Çok şımarık ve inatçı idi. Annesi ve kızkardeşi kendisini sık sık, bir bebek gibi, kolları arasına alıyordu. Bunu unutamıyordu. Dört yaşında iken iki gün için büyükannesinin yanma bırakıldı. Büyükanne kendisine karşı daha ciddi hareket ediyordu. Büyükannenin ilk müdahalesi karşısında evinin yolunu tutmak istemişti. Babası içki içiyordu. Bu da anneyi sinirlendiriyordu. Okulda ebeveynlerinin etkilerinden yararlanıyordu. Zamanla annesi kendisini eskisi kadar şımartmadığı için dört yaşında iken yaptığı gibi, o da sosyal hayata iyi intibak edememişti. Toplantılarda, meslek hayatında, genç kızların yanında daima sıkıntılı bir çöküntü ve sinirlilik hali sergiliyordu. Bunun sonucunda, kendisini içkiye alıştıran kimselerle çok iyi anlaşıyordu. Annesi bunu ve özellikle, sarhoşluğunda polislerle çatıştığını öğrendiği zaman yanma gitmiş ve içkiden vazgeçmesi için doku-nakli bir şekilde yalvarmıştı. O içki ile kendisini avutmaya devam etti. Annesinin kendisiyle daha fazla ilgilenmesini ve onun tarafından şımartılmasını sağlamaya çalıştı.

24 yaşında bir öğrenci sürekli başağrısmdan şikayet ediyor, meydan korkusunu duyuyordu. Bundan bakaloryasını evinde vermesine izin verilmiş, bundan sonra durumu geniş ölçüde düzelmişti. Üniversite öğreniminin ilk yıllarında bir genç kıza aşık olmuş, bu kızla evlenmişti. Kısa bir zaman sonra tekrar başağrısına tutulmuştu. Aşırı derecede ihtirasa sahip ve şımartılmış olan bu adamın başağrılarmın sebebi karısından hiç memnun olmamasıdır. Davranışında, rüyalarında açık bir şekilde kendini belli etmesine rağmen hiçbir zaman tam olarak gösteremediği kıskançlığı da bu ağrılara neden olmuştur. Ailesinin ikinci çocuğu idi. Ağabeyi ile hiç anlaşamamıştı. Her zaman baş olmak istiyordu. Daha sonraları elverişli şartlar sayesinde yüksek bir mevkiye ulaştı. Ruh bakımından değil de zeka bakımından bu mevkinin adamı idi. Bu durumun yaptığı sürekli sinirlilik yüzünden morfine başvurdu. Birkaç defa iyileşti. Fakat yeniden bu merakın kurbanı oldu. Mânâsız kıskançlığı onun için daima tehlikeyi büyüten bir neden şeklinde kendini gösterdi. Durumundan pek emin olamadığı için intihar etti.

9. BOLUM

Şımartılmış Çocuğun Hayal Dünyası

Bireysel psikoloji bir kimsenin, ancak kendisiyle ilgili hayat problemlerini çözerek, kabul ettiği davranış çizgisini gözlemek suretiyle anlaşılabileceğini bildirmektedir. Bu davranışın nasılı ve niçini dikkatle gözlenmelidir. İnsan hayatı insanın imkanlarıyla başlar. Bunlar gelişme imkanlarıdır. Bu gelişme imkanları elbette herkes için farklıdır. Bu ayrılıkları ancak yapılan işlerle anlayabiliriz. Hayatın başından beri gördüğümüz herşey, doğuşun ilk gününden itibaren güçlü bir şekilde çevre olaylarının etkisi altında kalır. Bir araya gelen iki etki, katılımın ve çevrenin etkisi, çocuğun malı olur. Çocuk gelişme yolunu bulmak için bundan yararlanır. Esasen, yönsüz, amaçsız bir yol veya bir davranış düşünülemez ve izlenemez. İnsan ruhunun amacı zaferdir. Mükemmelliktir. Güvenliktir. Üstünlüktür.

Çocuk, vücudunun ve dış dünyanın kendisine duyurduğu etkilerden yararlanmanın yolunu bularak, yapıcı kudreti ve kapasitesi ile az çok yetinmek zorundadır. Kelimelerle ifade edilmeyen ve düşüncelerle değerlendirilmeyen davranışının temelini meydana getiren hayat anlayışı, kendi şaheseridir. Böylece çocuk dinamik kanununu elde eder. Bu kanun, bir eğitimden sonra, hayat stilini belirlemede kendisine yardım eder. Yaşadığı sürece hayat stiline göre düşündüğünü, duyduğunu ve hareket ettiğini görmekteyiz. Bu hayat stili daima çocuğa dış yardımın sağlandığı koşullar içinde gelişmektedir. Aile çevresinden başka bir çevrede menfaat gözetmeyen bir yardım zorunluğu ortaya çıktığı zaman, hayatın daima değişen koşulları içinde böyle bir hayat stili tamamıyla yerinde görülmektedir.

O zaman ortaya çıkan sorular şunlardır: Hayatta alınması uygun olan durum nedir? Hangi hayat problemlerinin çözümü düşünülmelidir? Bireysel psikoloji imkan nisbetinde bu sorulara cevap vermeye

çalışmaktadır. Hiç kimse tam gerçekliğe ulaşamaz. Genellikle doğru olarak kabul edilen somut bir i çözüm, en azından şu iki nokta ile kendini kabul ettirmelidir: Bir fikir, bir duygu, bir aksiyon ancak bir ebedilik görüşüyle doğru kabul edilebilir. Öte yandan, müşterek hayatın mutluluğunun ve selametinin şaşmaz bir şekilde ebediyet düşüncesinden meydana gelmesi gerekmektedir. Geleneksel problem için olduğu kadar yeni problemler için de, bunun doğru olması gerekmektedir. Hayatı, problemlerle olduğu kadar daha az önemli problemlere de uygulamalıdır. Herkesin kendisine göre çözmesi gereken ve çözdüğü üç büyük hayat problemi; topluluk, iş ve aşk sorunları ancak topluluk yararına yapılan çabanın hayatî bir sorun olduğuna inanan insanlar tarafından doğru olarak düşünülebilir. Yeni problemler karşısında bir kararsızlık ve şüphe ortaya çıkar. Bu, kaçınılmazdır.

Bir insan ancak, hayat problemleri karşısında tepkisi bulunmayışının nedeni iyi anlaşılınca değerlendirilebilir. Bireysel psikoloji pratik psikolojidir. Yapıcı tasvip, bütün bu etkilerden yararlanılması üzerinde durur. Topluluk yararına yapılan çabanın hayatî bir sorun olduğunu düşünen ve her durumda özel olan şeyi görmeyen kimse, kaderimizi kötü yapan, etkin nedenlere, eğilimlere, içgüdülere kolaylıkla inanabilir.

Sosyal duygunun köklerini araştırırken ilk ve en önemli faktör olarak anne ile karşılaşırız. Ona bu rolü tabiat vermektedir. Annenin çocuğu ile ilişkisi içten gelen bir işbirliğidir.

(Hayat ve faaliyet birliği). Her ikisi de bu içten münasebetlerden yararlanır. Bu, bazılarının sandığı gibi, annenin çocuk tarafından tek taraflı, sadık bir istismarı değildir. Baba, öteki çocuklar, yakın akrabalar ve komşular, çocuğu topluluğun bir düşmanı gibi değil de, hak bakımından eşit bir işbirlikçi halinde alıştırararak bu faaliyeti kolaylaştırmalıdırlar. Çocuk başkalarının işbirliğine güvenebildiği ölçüde kendiliğinden işbirliği yapma arzusunu duyar. Bütün imkanlarıyla işbirliğine katılır. Fakat, belli bir şekilde aşırılığa kaçan sevgi ile taşan, çocuğu yerine düşünen, duyan, hareket eden, iş yapan, hatta konuşan bir annenin çocuğu bir parazit halinde gelişmeyi ve herşeyi başkalarından beklemeyi tercih eder. Daima öne geçer. Kendisini önemli bir kişi sayar. Herkesi kendisine hizmet etmeye zorlamak, herkesi parmağının ucunda oynatmak ister. Bencil eğilimler

geliştirir. Başkalarına egemen olmağı, başkaları tarafından beğenilmeyi, hiçbir zaman vermeden daima almayı kendisine hak sayar. Bir veya iki yıllık bu çeşit hazırlık çocuğun sosyal duygusunun gelişmesini ve işbirliği eğilimini tamamıyla ortadan kaldırır.

Zaman zaman başkalarına dayanan, başkalarına egemen olmaya çalışan şımartılmış çocuklar kısa bir süre sonra sosyal duyguyu ve işbirliğini isteyen bir dünya, çekilmez buldukları bir dünya ile karşılaşırlar. Aldandıklarmı gören bu çocuklar başkalarını suçlar. Hayatta yalnız düşmanlık prensibini görür. Soruları kötümser bir mahiyet taşır: "Hayatın bir manası var mıdır?", "Yakınımı neden sevmeliyim?" Bunların topluluğun isteğine uymalarının tek nedeni, aykırı hareket ettikleri takdirde karşılaşacakları tepkilerden ve cezalardan korkmalarıdır. Toplulukta iş ve aşk problemleri ile karşı karşıya geldikleri zaman sosyal menfaat yolunu bulamayarak şok geçirirler. Bunun organik ve ruhsal etkisini duyarlar. Bir başarısızlık gibi düşündükleri şeyden sonra, yalnızlığı ararlar. Bununla beraber, çocukluklarından beri kazandıkları durumlarında bir haksızlığa kurban gittiklerini düşünmekte ısrar ederler.

Şimdi, bütün karakter özelliklerinin yaradılıştan gelmediğini, bu özelliklerin aynı zamanda ve herşeyden önce, tamamıyla hayat stiline bağlı münasebetleri ifade ettiğini de öğrenmiş bulunuyoruz. Bu özellikler çocuğun yapıcı faaliyetinden meydana gelen ortak bir eserdir. Şımartılmış, bencilliğe teşvik edilmiş olan çocuk az veya çok, bencil özellikleri geliştirir. Herşeyi ele geçirmek isteyerek kıskanç olur. Bir düşman memlekette yaşıyormuş gibi, aşırı derecede hassas, sabırsız, duygusal krizlere elverişli ve haris bir varlık haline gelir. Bunlara yalnız kalma eğilimi ve aşırılığa kaçan ihtiyat özellikleri katılır. Elverişli bir durumda bulunan şımartılmış bir kimsenin gidişatını anlamak her zaman kolay değildir. Elverişsiz bir durumda bulunduğu ve sosyal duygusu denemeden geçirildiği zaman bu iş daha kolay olur.

Şımartılmış kimselerin dünya hakkındaki görüşleri, düşünceleri gerçek dünyadan çok farklıdır. Bunların insan oluşlarına olan intibak güçleri az veya çok kaybolmuştur. Bu ise onların sürekli hayatla çatışmalarına yol açar. Bu çatışmanın zararlı sonuçları çevrede üzüntü yaratır. Onları çocuklukta gürültücü, şikayetçi çocuklar, sonraları suçlular, intihar etmek isteyenler, sinir hastaları, uyuşturucu madde tiryakileri arasında birbirlerinden farklı olarak görmekteyiz. Bunlar çoğu zaman tatmin

edilmemişlerdir. Başkalarının başarıları karşısında çaba gösterecekleri yerde, sadece büyük bir kıskançlık duyarlar. Sürekli başarısızlıkla karşılaşmaktan, önemsizliklerini belirtmekten korkarlar. Çoğu zaman hayatın isteklerinden kaçarlar. Bu kaçışın bahanelerini bulmakta zorluk çekmezler. Bu insanların bazıları hayatta başarı gösterir. Bunlar güçsüzlüklerini gideren ve kusurlarından yararlanan kimselerdir.

Bu kimselerin iyileştirilmeleri ve değiştirilmeleri ancak ruh yolu ile mümkün olabilir. Başarısız olmalarında hayat stillerinin oynadığı role yavaş yavaş onları inandırmak gerekir. Önleyici tedbir burada bana daha önemli görünmektedir. Aile özellikle anne, çocuğunu şımartacak kadar sevgisini ileri götürmekten sakınmalıdır.

## 10. BOLÜM

### Gerçekten Bir Sinir Hastalığı Nedir?

Uzun zamandan beri yapılan bazı keyfî tanımlamaları, me-sala sinir hastalığının bilinçaltı ile bilinç arasındaki çatışması şeklindeki tanımlamaları tamamıyla unutmak gerekmektedir. Bu konuda tartışmak kolay değildir. Çünkü bu görüşü tutan yazarlar çatışma olmadan hiçbir şeyin meydana gelemeyeceğine inanmaktadır. Bu iddia sinir hastalıklarının mahiyeti hakkında hiçbir açıklama yapmamaktadır. İddialı bir bilimsel düşünceye dayanan yanlış izah da bundan farklı değildir. Bu izah organik değişiklikleri kimyasal bir aksiyonda aramaktadır. Yapılan diğer tanımlamalar da bize yeni bir şey getirmemektedir. Sinirlilik deyiminden anlaşılan şey çabuk öfkelenme, güvensizlik, utangaçlık, kısacası, hayata uymayan ve duygusal hallerle dolu gibi görünen olumsuz karakter özellikleri ile ortaya çıkan her türlü belirtilerdir. Yazarlar sinirliliğin fazla gelişmiş bir duygusal hayatla münasebet halinde bulunduğu noktasında birleşmektedir. Yıllar önce, sinirli mizaçtan anladığımız şeyi anlatırken sinirlinin aşırılığa kaçan hassasiyetini meydana çıkarmıştım. Meydana çıkarılması güç olmakla beraber, bu karakter özelliği bütün sinirlilerde görülür. Araştırmalarını daha fazla derinleştiren bireysel psikoloji, bu hassasiyetin nedenini meydana çıkarmıştır. Bu zavallı dünya yüzünde kendisini evinde hisseden, hayatın sevinçlerini olduğu kadar sakıncalı tarafını da paylaşmak isteyen, insanlığın mutluluğu için çalışmaya kararlı kimse, aşırı derecede hassasiyet göstermez. Aşırı derecede hassasiyet aşağılık duygusundan meydana gelmektedir. Mesela, kendisine güvenen, çözümlerini bulmak için hayat problemleriyle uğraşmanın gerektiğine inanan sinirli kimsede rastlanan sabırsızlık gibi bütün karakter özellikleri, tabiatıyla buradan doğmaktadır. Bu iki karakter özelliği, aşırı derecede hassasiyet ve sabırsızlık gözönünde

bulundurulduğu takdirde, kuvvetli duygusal haller yaşayan insanların bulunduğu da anlaşılır. Buna, güvensizlik duygusunun, güvenli hale ulaşmak için çok güçlü çabalara zorlanması da ilave edilince sinirlinin üstünlüğü, aramasının nedeni anlaşılır. Üstünlük eğilimini taşıyan bu özelliğin yalnız kendi varlığını hesaba katan bir ihtiras şeklinde ortaya çıkmasının nedeni budur. Üstünlük eğilimi bazan hırs, cimrilik, kıskançlık, gıpda gibi topluluğun iyi karşılamadığı şekillere girer. Bunlar doğru yoldan bir çözüm bulacağına inanmadığı için zorlukları hile ile yenmeye çalışan insanlarda görülür.

Hayatın dokusu ilk yıllarda meydana gelir ve değişmez. Yalnız, ilgili kimse gelişme yanlışlığını anladığı ve bütün insanlığın mutluluğu için yeniden topluluğa katılma imkanına sahip olduğu takdirde değişikliğe uğrayabilir. Zararlı yönde gittikçe artan faaliyet gösteren çocuk sonraları başarısızlığa uğradığı takdirde sinirli olmaz. Fakat bu başarısızlığı suç, intihar arzusu ve ayyaşlık şeklinde gerçekleştirebilir. Sinirli insanın özelliklerini göstermeden çetin bir çocuk gibi ortaya çıkabilir. Görüldüğü gibi, problemin çözümüne yaklaşmış bulunuyoruz. Bu insanların aksiyonlarının fazla geniş olmadığını söyleyebiliriz. Sinirli normal insanlara nazaran daha dar bir aksiyon alanına sahiptir. Bu faaliyetin artmasının nedenini bilmek önemli bir sorundur. Bir çocuğun faaliyet alanının genişletilmesinin veya daraltılmasının mümkün olduğunu görünce, yanlış bir eğitimin bu faaliyet alanını hemen hemen tamamıyla hiçe indirdiğini öğreniriz, kalıtım probleminin bu işlerde bir rol oynamadığını anlarız. Sinir hastalıklarında görülen arazların hepsinin de kronik olduğunu, bazı organlarda yer alan fiziksel karışıklıklar veya ruhsal sarsıntılar arasına bu arazları koymak gerektiğini belirtmeliyim. Bunlar uzun zaman kaybolmazlar. Yeni bir araz herhangi bir problem karşısındaki tepkiden meydana gelir. Bir problemi çözme zorunluğunun mahiyetini anlamak için uzun araştırmalar yaptık. Bireysel psikoloji insanların daima sosyal hazırlık isteyen problemlerle karşılaştıklarını ortaya atmak suretiyle bu alanı iyice aydınlattı. İnsan ilk çocukluğundan itibaren bu sosyal hazırlığı yapmalıdır. Çünkü bu onun gelişmesi için kaçınılmaz bir zorunluluktur. Böyle bir problemin daima, şok sonuçlarından söz açacak derecede büyük bir heyecan oluşturduğunu göstermeye çalıştık. Bu insanlar çeşitli mahiyet kazanabilirler. Mesela, hayal kırıklığı, dostluk gibi sosyal bir problem

olabilir. Bunun deneyini yapmayan kimse var mıdır? Bundan sarsılmayan kim vardır? Sarsıntı her zaman bir sinir hastalığını göstermez. Sarsıntı ancak devam ettiği ve sürekli bir durum gösterdiği zaman bir sinir belirtisi ve gerçek bir sinir hastalığı mahiyetini kazanır. Bu durumdaki kimse başkalarına güvenemez. Başkalarından uzak kalır. Korku, utangaçlık, kalbin hızlı atması, terleme, sindirim organları karışıklıkları, sık sık idrara çıkma gibi organik arazlar ile bu sarsıntıyı açık bir şekilde belirtir. Bireysel psikolojide bu halin açık ve söz götürmez bir anlamı vardır ve bize bu kimsenin başkalarıyla münasebetler kurabilmesi için gereken yeteneği yeterli bir şekilde geliştirmediğini anlatmaktadır. Hayal kırıklığı onu yalnızlığa sürükler. Mesela, işinde zarar ederek şok geçirmesi durumunda değişiklik yaşadığı, sarsıntıya boyun eğmesiyle kendim gösterir. Aynı şeyi aşk için de söyleyebiliriz. Aşk meselesinin çözümü kolay değildir. Önemlidir. Anlayış ve sorumluluk duygusu istemektedir. Başarısızlık karşısında aşktan vazgeçen, bu vazgeçmede duyduğu heyecanlarla kendisini savunmaya çalışan, yeniden denemeye girişmeyen, bir hayat anlayışının etkisiyle bu kaçışında ısrar eden insan sinir hastalığına tutulabilir.

Yangınla karşılaşan herkes şok geçirir. Fakat bu şok, bundan zarar gören birey hayat problemleri için hazırlanmadığı zaman sürekli bir mahiyet kazanabilir. Bu durumun, bütün problemleri doğru bir şekilde çözmeye hazırlanmamış ve çocukluktan beri gerçekten işbirliği yapmamış olan kimselerin durumu olduğunu daha önce söyledik. Sinir hastası, çözmesi gereken problem karşısındaki başarısızlık acılarına daha büyük ıstırapları tercih eder. Değersizliğini belli etmektense sinir hastalığının bütün ıstıraplarına katlanmayı üstün tutar. Değersizliğini belirtebilecek herşeye karşı bütün gücü ile karşı koyar. Yalnız sinir hastası burada daha da ileri gider. Şok sonuçlarını kendisi oluşturmaz. Bu sonuçları arzu etmez. Bununla beraber, bu sonuçlar, ruhsal bir sarsıntının, bir başarısızlık duygusunun sonuçları şeklinde ve değersizliğini belirtecek tarzda kendini gösterir. Sinir hastası bu sonuçları yok etmek ister. Şu sözü daima tekrarlar: "İyi olmak istiyorum. Bu arazlardan kurtulmak istiyorum." Bunun için doktora gider. Yalnız, değersiz görünmekten çok korktuğunu bilmez. Onun değersizliğinin acıklı esrarı aydınlanabilir. Şimdi gerçekten bir sinir hastalığının ne olduğunu görüyoruz. En büyük hastalıktan uzak

kalma, fedakarlıkta bulunmadan bu amaca ulaşma arzusunu duyma, her ne pahasına olursa olsun, değerli görünmekte ısrar etme çabası... Ne yazık ki bu mümkün değildir. Onun için yapılabilecek tek şey, hayata daha iyi uyum sağlamasına .çalışmak, cesaretlendirmektir. Ceza, sertlik, baskı, zor yolu ile hiçbir şey elde edilemez. Hastanın kendisine güvenebilecek ve problemleri kendi kendine çözmeye çalışabilecek şekilde hazırlanması gerekmektedir. Aksi halde, kendisini bir uçurumun kenarında bulan, itilerek uçuruma yuvarlanmaktan korkan bir insanla karşılaşırız.

Sinir hastası da herkes gibi iç çatışmalarım yaşar ve gerçekleştirir. Yalnız çözümünün araştırılmasında başkalarından açık bir şekilde ayrılır. Sinir hastası çocukluğundan beri problem karşısında gerileyecek şekilde bir dinamik kanun doğurur. Bu problemler, bir başarısızlıkla, onun gururunu, sosyal duygudan çok uzaklaşmış kişisel üstünlük arzusunu, birinci olmak isteğini sarsabilir. Onun kuralı şudur: "Ya hep, ya hiç." Daima, başarısızlığın yaklaştığını sanan birinin hassasiyetini gösterir. Düşman bir memlekette yaşayan kimsenin heyecanını duyar. Bütün bunlar ve duyduğu hassasiyet iç çatışmalarını sıklaştırır ve ciddileştirir. Hayat stilinin yaptığı kaçışı kolaylaştırır. Çocukluktan beri yaşanan ve başvurulan bu kaçış taktiği çoğu zaman bir "geri gidiş" e, çocukluk arzularına dönüşe benzemektedir. Sinir hastasının istediği şey, bu arzular değildir. Her türlü fedakarlık pahasına bir kaçışı sağlamaktır. Buradaki "kendi kendini cezalandırma şekilleri" cezalandırma değildir. Gururunun kırılmasından kendisini koruyan, kaçışın yaptığı rahatlama duygusuna ulaşmaktır. Sinir hastası kaçışıy-la "güvenliğe" kavuşur. Organik ve ruhsal şok hallerini şiddetlendirerek kaçışını sağlar. Istırabı kişisel gururunun kırılmasına tercih eder. Önemi şimdiye kadar ancak bireysel psikoloji tarafından belirtilen ve çoğu zaman akıl hastalığında daha fazla görünen, üstünlük kompleksi adını verdiğim bu gurur, çok güçlüdür. İnsanı ileriye doğru iter. Sinir hastası kaçışı sağlamak için, bu kaçışı zorlaştıran herşeyden uzak kalmak zorundadır. Onda sadece kaçış düşüncesi, duyguları ve davranışları yer almaktadır.

Sinir hastası bütün ilgisini kaçış üzerinde toplar. Ona göre, ileriye atılan her adım bütün dehşetiyle onu uçuruma yaklaştırmaktadır. İşte bunun için sinir hastası bütün gücü, duyguları, yaşadığı kaçış araçları ile arka planda kalmaya çalışmaktadır.

11. BOLUM

## Cinsel Sapmalar

Cinsel sapmaları tamamıyla şematik bir şekilde açıklamanın okuyucularımı hayal kırıklığına uğratmayacağını ümit ediyorum. Çünkü, okuyucularımın büyük çoğunluğu bireysel psikolojinin temel kavramlarına alışıktır. Bu durum, prensiplerin şematik açıklanmaları sorununun esaslı bir geliştirilmesi gibi düşünülebilir. Zamanımızda, bu çok tartışılan bir konudur. Çünkü, özellikle günümüzde, cinsel sapmayı yaradılış faktörlerine bağlayan akım çok kuvvetlidir. Bu çok önemlidir. Bu görüşü gözden kaçırmamak gerekir. Anlayışımıza göre, suni olarak yapılan şeyler söz konusudur. Bunlar, farkına varmadan eğitime sızmışlardır. Burada bizi diğer yazarlarla karşı karşıya getiren büyük gelişmeyi görmekteyiz ve zorluklarımız, mesela, Kraepelin gibi kimselerin benzer bir görüşü ortaya at-malarıyla da zorluklarımız azalmamaktadır.

Başkaları karşısındaki durumumuzu aydınlatmak için, cinsel sapmalarla hiçbir ilişiği olmayan, bir olayı anlatmak istiyorum. Yuvasında mutlu ve iki çocuğu olan bir kadından söz açacağım. Altı yıldan beri çevresiyle anlaşamıyor. Yaşlı dost bir kadının (onu çocukluğundan beri tanıyordu ve meziyetlerine karşı hayranlık duyuyordu) altı yıldan beri otoriter olduğunu, sürekli başkalarına acı vermek istediğini iddia ediyordu. Kendisi de bundan aşırı derecede ıstırap çekiyor ve bu iddiası için bir sürü delil ortaya atıyordu. Başkaları bu delilleri kabul etmiyor. Şöyle iddia ediyordu: "Bazı hallerde fazla ileri gitmem mümkündür. Fakat aslında haklıyım. Altı yıl oluyor. Bu dost başka bir dost için gıyabında iyi olmayan şeyler söyledi. Oysaki onun yanında daima hoşuna gitmeye çalışıyor." Bu yüzden hastamız dostunun kendisi için de aynı şekilde konuşmasından

korkuyor. Başka bir delil daha veriyor: Dost şöyle diyordu: "Köpek itaatkardır, fakat hayvandır." Bun söylerken "senin gibi" der hastamıza bakıyordu. Hastanın çevresi bu cümlenin onun tarafından bu şekilde açıklanmasına sinirlenmişti. Çevresi bu cümleye önem vermiyordu ve suçlananı güçlü bir şekilde savunuyordu.
Suçlanan bu kadın başkalarına karşı çok iyi hareket ediyordu. Hasta delilini güçlendirmek için şöyle diyordu: "Köpeğine karşı nasıl hareket ettiğine bakınız. Ona azap veriyor ve ona, büyük zorluklarla alıştırdığı numaraları yaptırıyor." Buna çevresi şöyle cevap veriyordu: "O bir köpekten başka birşey değildir ve onu bir insan gibi göremeyiz. İnsanlara karşı o daima iyi hareket ediyor." Hastanın çocukları bu dosta fazla önem veriyorlardı ve annelerinin görüşüne karşı koyuyorlardı. Hasta daima dostunun despotik karakterinin yeni delillerini buluyordu. Hastaya haklı olduğu izlenimimi söylemekten çekinmedim. Çok sevindi. Sonraki olaylar kadının despotik hareketlerini belirttiler ve sonunda izlenimim koca tarafından da paylaşıldı. Zavallı kadının tamamıyla haklı olduğu kesin olarak anlaşıldı. Fakat kadın ince görüşünden iyi yararlanmıyordu. Başkalarım kötü taraflarıyla yakalamak hususunda az ve çok saklı bir eğilim bulunduğu ve insanları bazı bakımlardan affetmek gerektiğini düşüneceğimiz yerde, hepimiz bu kadının can düşmanı oldu. Onu, yaptığı her işte tenkit edecek bir şey buldu ve bundan rahatsızlık duydu. Güçlü bir sezişe sahipti. Anlamak istemese bile, dostunun iç dünyasında olup biten şeyleri tahmin edebilirdi.
Bu örnekle anlatmak istediğim şey şudur: Haklı olmak çoğu zaman dünyanın en sıkıcı şeylerinden biridir. Bunun söylenmesi hayret uyandırabilir. Fakat herkes haklı olmanın hiçbir işe yaramadığını üzülerek öğrenmiştir. Kendisini anlamayan birinin eline düşmüş olsaydı bu kadının başına geleceklerini düşünmeniz yeterdi. O kimse kovalanma manisinden, paranoyak düşüncelerinden dem vuracaktı ve hastayı, durumunu gittikçe ciddileştirecek şekilde tedavi edecekti. Haklı olduğu zaman insanın görüşünden vazgeçmesi zordur. Haklı olduklarına inanan ve görüşleri tartışılan bütün arayıcılar bu durumdadırlar. Düşüncemizin büyük anlaşmazlıklara yer vermesi bizi hayrete düşürmemelidir. Sadece haklı olmamıza gü-venmemeliyiz ve bu inançtan kötü bir şekilde yararlanmaktan kaçınmalıyız. Birçok yazarın düşüncemizi kabul etmemeleri karşısında hiddete

kapılmamalıyız. Bilim konusunda olağanüstü bir sabra sahip olmak gerekmektedir. Zamanımızda cinsel sapmanın yaradılıştan meydana geldiği düşüncesi ağır basmaktadır. Tamamıyla, üçüncü bir cinsiyetten söz açan kalıtım görüşü veya, karşı cinsiyetin doğuştan itibaren bizde yer aldığını iddia eden, kalıtım faktörlerinin geliştiklerini ve bunlara karşı yapılacak hiçbir şeyin bulunmadığını iddia eden görüş üzerinde durulmaktadır. Yaradılış öğelerinden söz açılmaktadır. Bu tezlerden hiçbiri görüşümüzden bizi uzaklaştıramaz. Organik nazariye taraftarları özellikle organik değişiklikler ve bozukluklar konusunda işin içinden gerektiği gibi çıkamamaktadırlar.

Homoseksüaliteye gelince, 1932'de yayınlanan ve 1927'de Laqueur'un, bütün insanların idrarlarında karşı cinse ait hormonların bulunduğunu açıkladığı zaman ortaya çıkan problemle ilgili bir yazının üzerinde durmak istiyorum. Bireysel psikoloji konusunda fazla derinleşmemiş olan kimse bu olay karşısında hayret eder. Gelişen sapmaların doğasal ikili cinsiyetten meydana geldiklerini düşünebilir. Bran'in dokuz homoseksüel üzerinde yaptığı araştırmalar onlarla homoseksüel olmayanlarda aynı hormonların bulunduğunu gösterdiler. Bu bizim yönümüzde ileri atılmış bir adımdır. Homoseksüalite, hormonlardan meydana gelmemektedir.

Aşk hayatına ait problemler karşısında diğer dinamik şekiller bir yana bırakılınca, cinsel sapınçlarda açık olarak "daralmış saldırı cephesi" ni görürüz. Bu saldırı cephesinin normal bir genişliğe sahip olmadığı, olağanüstü bir şekilde küçüldüğü, mesela, fetişizma halinde olduğu gibi, sadece problemin bir kısmı çözüldüğü aşikar bir şekilde görülmektedir. Bütün bu dinamik şekillerinin amaçlarının anormal bir yolla aşağılık duygularını ödümlemek olduğunu anlamak da önemlidir.

Bir kimsenin tüm gelişmesi üçüncü, dördüncü, beşinci yılında başkalarıyla az veya çok münasebetler kurma yeteneğine bağlıdır. Daha bu evrede onun başkalarına katılma yeteneğinin derecesi kendini gösterir. Bu görüşlerle başarısızlıklar incelendiği takdirde yersiz bütün dinamik şekillerin bu yeteneğin yetersizliği ile izah edilebildiği görülür. Dahası var. İlgili, özelliği yüzünden hazır olmadığı diğer bütün dinamik şekli protesto edebilir. Bu insanları yargılarken kendilerinde sosyal duyguyu yeter derecede geliştirmeyi öğrenmeleri yüzünden, anlayışlı olmak zorundayız. Bunu anlayan kimse aşk

probleminin sosyal bir problem olduğunu, eşine karşı az ilgi gösteren ve insanlık oluşuna katılma duygusunu kendisinde taşımayan kimse tarafından çözülemeyeceğini anlar. Aşk probleminin çözümüne gerektiği gibi hazırlanmış kimsenin dinamik şekillerinden ayrı dinamik bir şekil gösterir. Bütün sapıklarda kelimenin sosyal anlamında eş olmadıklarını görebiliriz.

Her özel sapma haline uyan daha başka etkiler vardır. Şu veya bu olayın baskısıyla çocuğun burada karşı cinsle münasebetlerini özel bir şekilde gerçekleştirecek tarzda dinamik kanun için cinsel sapmalarda, aşın derecede hassasiyet, sabırsızlık, duygusal kriz eğilimi, hırs gibi nevrozun bütün karakter özelliklerini buluruz. Onları, özelliklerinin kabul ettirdiği planı gerçekleştirmeye sevkeden şey, kuvvetli bir ele geçirme ihtiyacıdır. Diğer bütün şeklin şidetle protesto edilmesinin ve eşlik eden kimsenin bazı tehlikeler (sadizma ve sadik cinayet) ile karşılaşmasının nedeni budur.

Herhangi bir cinsel sapmanın hazırlanma göstermek istiyorum. Bu gözlem, bazı sapmaların benzer bir hazırlanma ile meydana gelebileceklerini göstermektedir. Hazırlanmayı yalnız maddî alanda aramamak gerekir. Bu hazırlanmanın fikirlerle ve rüyalarla gerçekleştirilebileceğini de düşünmek gerekmektedir. Bu bireysel psikolojinin en güçlü delilidir. Çünkü birçok yazar sapmanın, bir rüyanın doğasal homoseksüalitenin bir delili olduğuna inanmaktadırlar. Oysaki biz, rüya mekanizmasıyla ilgili görüşümüze dayanarak bu homoseksüel rüyanın hazırlanmada yer aldığını, aynı cinse karşı ilgiyi geliştirdiğini ve öbür cinse karşı ilgi duyulmasını önlediğini gösterdik. Bu hazırlanmayı, henüz cinsel sapmalıktan söz açılmayacak bir yaşta gözlenen bir olay ile göstermek istiyorum. Rüyalarda da dinamik kanunun yer alabileceğini göstermek için iki rüyayı sunuyorum. Bireysel psikoloji yeter derecede bilindiği zaman her hayat şeklinin hayatın her parçasında aranılmasında bir sakınca görülmez.

Birinci rüya: "Kendimi gelecek savaş zamanında buluyorum. Bütün erkekler, hatta, on yaşından büyük bütün erkek çocuklar askere alınmışlardır..."

Bu ilk cümle, ile dikkati, hayat tehlikesi üzerinde yoğun-laşmasıdır. Başkalarının kabalığı üzerinde toplanan bir çocuğun olduğu sonucuna ulaşmasına bireysel psikoloji imkan vermektedir.

"... Bir gece uyandığım zaman hastahane yatağında olduğumu ve yatağın yanında ebeveyinlerimin bulunduğunu gördüm."
"Onlara olup bitenleri sordum. Savaşta olduğumuz cevabım verdiler. Savaşın benim için tehlikeli olmamasını istiyorlardı ve bu amaçla beni bir kız yapmak için ameliyat ettirmişlerdi."
Buna bakarak ebeveynlerin onun durumu ile ne kadar ilgilendiklerini görebiliriz. Bunun anlamı şudur: "Tehlike içinde olduğum zaman ebeveynlerime koşarım." Bu, şımartılmış bir çocuğun ifade şeklidir. Bu rüyada cinsel hayat karşısında bir kararsızlık bulmaktayız. Bu kararsızlık, rüya görenin cinsel rolü hakkındaki inancından tamamıyla emin olmadığını bize göstermektedir. Birçok kimse burada oniki yaşındaki bir erkek çocuğun söz konusu olduğunu anladığında hayret edecektir. Onun bu görüşe nasıl ulaştığını gösterebiliriz. Savaş gibi problemlerle kendisini karşı karşıya getiren hayat, ona tahammül edilmez gibi görünmektedir. Bunu protesto etmektedir.
"Kızlar savaşa gitmezler. Askere alınmadığım takdirde bir mermi ile cinsiyetimi kaybetmek tehlikesiyle karşılaşmam. Çünkü benim diğer erkek çocuklar gibi böyle bir şeyim yoktur."
Savaşta insan cinsiyetini kaybedebilir. Bu, iğdiş lehinde fazla inandırıcı olmayan ve hele sosyal duyguya savaşa karşı koyma ifadesini vermeyen bir delildir.
"Evime döndüm, fakat sanki bir mucizeyle savaş bitmişti. Şu halde ameliyat gerekmiyordu. Şimdi ne yapacaktım? Belki de bir kız gibi davranmam gerekmektedir. Belki de savaş olmayacaktır."
Görüldüğü gibi, erkek çocukluk rolünden tamamıyla vazgeçmiyordu. Bunu dinamik kanununda muhafaza etmek istediği görülmektedir.
"Evde çok kederlendim ve ağladım."
Fazla ağlayan çocuklar şımartılmış çocuklardır.
"Ebeveynlerim ağlamamın nedenini sorduğu zaman şöyle diyordum: Dişi olmam yüzünden ileride gebe kalarak ıstırap çekmekten korkuyorum."
Görüldüğü gibi kadın rolü de ona uymuyordu. Bu genç adamın amacının her türlü sıkıntılı durumdan uzak kalmak olduğunu farzettiğimiz için yanılmadık. Cinsel sapmalar konusunda, çoğu zaman cinsleri hakkında açık görüşleri olmayan, hemen başarı kazanmak isteyen ve kişisel üstünlük arzusu duyan şımarık çocukların cinsel sapma yaşadıklarını anladım. Bu koşullar içinde çocuğun erkek veya

kız olup olmadığını bilmemesi mümkündür. Ne yapmalıdır? Kız veya erkek olarak, onun için ümit yoktur.
"Ertesi gün toplantımıza gittim. Çünkü bir izcilik organizasyonuna bağlıyım."
Şimdiden onun orada nasıl hareket edeceğini düşünebiliriz.
"Organizasyonumuzda tek bir genç kız bulunduğunu, erkek çocuklardan ayrıldığını rüyamda gördüm."
Cinsleri ayırma arzusu.
"Erkek çocuklar beni yanlarına çağırıyorlardı. Kız olduğumu söylüyor ve tek kıza yaklaşıyordum. Erkek çocuk olmamam bana çok garip geliyordu ve bir kız olarak nasıl hareket etmem gerektiğini düşünüyordum."
Birden bire kendisine şu soruyu soruyordu: Bir kız olarak nasıl hareket etmek zorundayım?
Bu bir hazırlıktır. Yalnız, bütün sapmalarda hazırlanmayı, hazırlanmanın, ahlak kuralının zorla bir yana bırakılması suretiyle, nasıl meydana geldiğini gözleyen kimse cinsel sapmaların sunî olarak yaratılmış olduğunu anlayabilir. İnsan bunu kendisi yapmaktadır. Ruhsal dokusu onu bu işe teşvik etmektedir. Bazen vücut dokusu onu bu işe sürükler ve onun yön değiştirmesini kolaylaştırır.
"Düşündüğüm sırada bir gürültü beni rahatsız etti: uyandım ve başımı duvara çarptığımı anladım."
Rüya gören kimsenin çoğu zaman dinamik kanununa uyan bir durumu vardır. İnsanın başını duvara çarpması olağan bir ifadedir. Davranışı bunu bize hatırlatıyordu..
"Rüya bende böyle bir izlenim bıraktı..."
"... Daha okulda iken erkek veya kız olup olmadığımı öğrenmekten çekiniyordum. Teneffüste herşeye rağmen kız olup olmadığımı anlamak için kabine gidiyordum."
İkinci rüya:
"Rüyamda sınıfın tek kızı ile karşılaştım. Aynı kızı daha önce rüyamda görmüştüm. Benimle beraber dolaşmak istiyordu. Kendisine yalnız erkek çocuklarla dolaştığım cevabını verdim. Bu doğru değildi. Onun bunu göstermesini istedim. Bunun üzerine erkek çocuklar gibi bir cinsiyete sahip olduğunu bana gösterdi. Bunun nasıl mümkün olduğunu ona sordum. Bana ameliyat olduğunu anlattı. Kız haline gelmek bir erkek için ne kadar da kolaydı. Bunun tersi zordu. Çünkü

bu durumda kendisine bir şey katmak gerekmektedir. Kendisine kauçuktan erkek bir cins dikmişti. Ebeveyinlerim beni uyandırdılar..."
Şimdi erkek çocuğun bu rüyayı kendisine nasıl açıkladığını göreceğiz.
"Savaş haberlerinde cinsel kısımların havaya uçtuğunu okudum. Cinsini kaybeden kimsenin öldüğünü işittim..."
Burada, çocuğun cinsel organlarına verdiği önem görülmektedir.
Bu konu ile ilgili bütün tartışmaları daha yalın bir temele dayayan bir düşünceyi ortaya atmakla sözümü bitereceğim. Gerçekten ikili cinse sahip kimseler vardır. Bunların kız veya erkek olduğunu anlamak gerçekten zordur. Gerçek olmayan hünsalarda kusurlu bir yapılış görülüş. Bunlar karşı cinsleri andırırlar. Her insanın, idrarında öteki cinsin hormonları vardır. Aynı şekilde, her insanda karşı cinsin izleri vardır. Bu bir oluştur. Böyle olunca, her insanın kendisinde başka benzer bir varlık barındırdığı düşüncesine ulaşılmaktadır.
Tedaviye gelince, sapıklığın tedavi edilmeyeceği daima söylenmektedir. Tedavi imkansız değildir. Yalnız zordur. Tedavinin güçlüğü, hayatları boyunca sapıklık yönünde hazırlanmış, bu davranışa kendisini zorlayan, daralmış bir dinamik kanunu bulunan insanların söz konusu olmasından meydana gelmektedir. Onlar bu yönü izlemek zorundadır. Çünkü, ilk çocukluklarından beri vücutlarından ve ruhlarından doğru bir şekilde yararlanma imkanını kendilerine sağlayacak karşılaşmadan yoksun kaldılar. Doğru yararlanma ancak üstün bir sosyal duyguya sahip olmak şartıyla mümkün olabilir. Bu da çok sayıda sapığın iyi olabileceğini göstermektedir.

BOLÜM

İlk Çocukluk Hatıraları

"Ben" in birliği hakkında belki çok az şey biliyoruz. Bununla beraber bu az şeyden uzak kalamayız. Ruh dünyasının bütünlüğü çeşitli görüşlere göre az çok önemsiz bir şekilde parçalara ayrılabilir ve yerle ilgili değişik üç veya dört anlayış, sürekliliğinde bölünemez. "Ben"i izah etmek maksadıyla, birbiriyle mukayese edilebilir, birbirine aykırı olarak gösterilebilir. Bilinçten, bilinçaltmdan, cinsiyetten, dış dünyadan hareket etmek suretiyle onu değerlendirmeye çalışmak mümkündür. Sonunda onu evrensel etkinliği, binici ile at arasındaki beraberlikte olduğu gibi bölünmez birliği içinde ele almak zorunda kaldık. "Ben"i bilinçaltmdan veya "altben"den çıkardığına inanılsa da inanılmasa da, "altben" sonunda, kibar ya da kaba bir şekilde, bir "Ben" gibi hareket etmektedir. Bilinçaltı veya "ben" denen şey," bilinçsizlikle" veya belirttiğim gibi, "anlaşılmayan" şeylerle doludur. Daima bir sosyal duygu derecesini göstermektedir. Bu kavramlar psikanaliz tarafından kısmen kabul edilmiş, sunî sistemin içine alınmıştır.

Ruh hayatının sarsılmaz birliğinin problemini aydınlatmak için yaptığım teşebbüslerimde, belleğin dokusunu ve fonksiyonunu gözönünde bulundurmakta fazla acele etmem yanlış değildir. Eski yazarların daha önce müşahede ettikleri şeyi doğrulamak imkanını buldum. Belleği izlenimlerin ve duyumların toplandıkları bir yer gibi düşünmemek gerekir. İzlenimler "bellek bilgileri" gibi kendilerini göstermezler. Bu fonksiyonda birlikçi ruh hayatının bir kısım gücü ile, yani, "Ben" ile karşılaşmaktayız. Bunun rolü, tıpkı algının rolü gibi, izlenimleri hazır hayat stiline uydurmak ve onlardan hayat stiline uygun bir şekilde yararlanmaktır. Belleğin faaliyetinin izlenimlerinin, yutmaktan ve hazmetmekten ibaret olduğu söylenilebilir. Belleğin sadık bir eğilimi bulunduğunu söylemek için bu kinayeli söze

dayanmak tabii ki doğru değildir. Ne olursa olsun, sindirim süreci hayat stilinin işidir. Hayat stilinin isteğine uymayan şey geri çevrilir, unutulur veya örnek, ihtar mahiyetinde saklanır. Kararı hayat stili verir. Hayat stili kendini güçlendirmeye karar verdiği takdirde sindirilmemiş izlenimlerden bu amaç için yararlanır. Bunun hatırlattığı ihtiyat karakter özellikleri bu fikirler nizamına bağlanır. Bazı izlenimler yarım, bunları ise dörtte bir ya da binde bir oranında sindirilir. Fakat sindirim süreci de, sadece duyguları veya kazanılan izlenimlerden ortaya çıkan durumları, sindirmeden ibaret bir yönde cereyan edebilir. İyi tanıdığım bir kimsenin adını unuttuğumu farzedelim. Bu, mutlaka bana antipatik gelen acı hatıraları yaşatan birinin adı olmaz. Adlarının ve kişiliklerinin, hayat stilinin gösterebileceği ilgiden geçici olarak veya bütün bütün uzak kalmaları da mümkündür. Böyle olmasına rağmen çoğu zaman bu kimse için önem taşıyan her-şey hakkında bilgiye sahip olabilir. Onu tasavvur edebilir onun yerini gösterebilir ve hakkında bilgi verebilirim ve bütün bunlar adını hatırlayamadan olabilir. O tamamıyla bilinç alanının içindedir. Bu, şu demektir: Bellek, üzerinde durulan duruma göre, tüm izlenimin parçalarını veya bu izlenimin tümünü kaybedebilir. Bu, bireyin hayat stiline uyan artistik bir melekedir. Görüldüğü gibi, tümü ile alman izlenimden ve sözle ifade edilen olaydan daha çok şeyler vardır. Bireysel kavrama, belleğe bireyin özelliğine uygun olayların alınmasını sağlamaktadır. Birey böylece meydana gelmiş izlenimi elde eder ve onu duygularla, durumlarla zenginleştirir. Her ikisi de bireyin dinamik kanununa uyarlar. Bu sindirim sürecinde bellek denen şey kendini gösterir. Belleğin kelimelerle, duygularla veya bir dış dünya görüşü ile kendisini ifade etmesi bizim için fazla önemli değildir. Bu süreç aşağı yukarı bellek fonksiyonundan anladığımız şeyi kapsar. Bunun sonucun olarak, izlenimler hakkında, ideal veya objektif bireyin karakterinden bağımsız bir kopya mevcut değildir. Şu halde, bildiğimiz hayat stili kadar bellek şeklini bulabiliriz. Hayat tarzına uygun belleğin çok görülen örneklerinden biri olayı canlandıracaktır:
Bir adam karısının "herşeyi" unutmasından acı acı şikayet ediyordu. Herhangi bir doktor herşeyden önce beynin organik bir hastalığını düşünebilir. Söz konusu kimsede böyle birşey olmadığından, bir süre için arazları bir yana bırakarak hastanın hayat stilini esaslı bir şekilde ele aldım. Bu birçok ruh hekiminin kabul etmediği kaçınılmaz bir

metoddur. Hasta sakin, sevimli, anlayışlı idi. Ebeveynleriyle anlaşamaması yüzünden despotik bir adamla evlenmek zorunda kalmıştı. Evlenmelerinden sonra kocası sık sık maddî bakımdan kendisine muhtaç olduğunu ve basit bir aileden geldiğini ona hissettiriyordu. Kadın uzun zaman kocasının tenkitlerine ve kınamalarına cevap vermeden dayandı. Kısa bir zaman sonra her ikisi de boşanmak istedi. Karısına tamamıyla egemen olmak olanağı otoriter kocayı bu aşırı kararı almaktan vazgeçirdi.

Sevimli ve şefkatli bir annenin ve babanın kızı idi. Bunlar kızlarında kınayacak bir şey bulamıyordu. Çocukluktan beri kızlarının başka çocuklarla oynamak istememesini ve işlerinde onlardan uzak kalmasını sakıncalı bulmuyorlardı. Kızlarının arkadaşlarıyla bir arada bulunduğu zaman mükemmel bir şekilde hareket etmesi, onları tutumlarında haklı gösteriyordu. Evlilikte yalnızlığından, okuma ile geçen zamanlarından, kendisinin de dediği gibi kocası ve başkaları tarafından yoksun edilmemesini istiyordu. Kocası ise, üstünlüğünü ona gösterecek daha fazla fırsatlar bulmak arzusunu duyuyordu. Esasen, ev işlerini yapmak hususunda zoraki bir çaba gösteriyordu. Yalnız, dikkati çeken şey, onun kocasının verdiği emirleri sık sık unutması idi.

Çocukluk hatıraları, işlerini yalnız başına yapmaktan daima büyük bir sevinç duyduğunu meydana çıkardı.

Okulda bireysel psikoloji okumuş olan kimse, bu hasta tarafından kabul edilen hayat şekillerini, yalnız başına yapabileceği işte başarılı olabileceğini, fakat aşkın ve evliliğin istediği karşılıklı işlerde böyle olmadığını ilk bakışta anlar. Kocası, yapısı gereği, onda bu yeteneği anlayabilecek olanağa sahip değildi. Bu kadın için en ideal amaç yalnız başına çalışmaya yönelmekti. Böyle bir çalışmada mükemmel hareket ediyordu. Davranışı sadece bu noktadan düşünülünce, onun en küçük bir kusurdan dolayı kınanması mümkün değildi. Fakat aşk ve evlilik için hazırlanmamıştı. Burada işbirliği yapamıyordu. Sadece bir teferruatı belirterek, cinsiyet şeklini tahmin edebiliriz: Soğukluk. Şimdi buraya kadar haklı olarak bir yana bıraktığımız arazı incelemeye başlayabiliriz. Bunu daha şimdiden anlıyoruz. Bellek yetersizliği, zorunlu işbirliğine karşı, az saldırgan şekilde yaptığı bir protesto tarzı idi. Bu işbirliğine hazırlanmamıştı ve ideal mükemmeliyet, amacının dışında bulunuyordu.

Bu gözlemlere dayanarak, bireyin faaliyetini görmek ve anlamak herhalde herkesin işi değildir. Fakat, Freud'un ve taraflarının bireysel psikolojiden elde etmeye çalıştıkları bilgi eleştiriye çok elverişlidir. Açıklamamızdan hastanın "sadece" kendini göstermek ve başkalarının ilgisini üzerine daha fazla çekmek istediği sonucunu çıkararabiliriz. Hasta kendi kendini mahkum etmektedir. Gerek Freud, gerekse Freud'un öğrencileri psikanalize muhtaçtır.

Çoğu zaman, karşılaşılan bir vakanın iyileştirilmesinin kolay veya güç olup olmadığı sorulmaktadır. Düşüncemize göre, karar tamamıyla var olan sosyal duygu derecesine bağlıdır. Şimdiki vakada, bu kadının yanılmasının, yetersiz hayat ve birarada çalışma hazırlığının, oldukça kolay bir şekilde düzeltilebileceği zorluk çekmeden anlaşılır. Hekimiyle yaptığı dostça konuşmalarından ve kocanın aynı zamanda hekim tarafından yapılan eğitimi sayesinde, kadın bu bozuk daireden çıktı. Kadının bellek yetersizliği kayboldu. Çünkü bu yetersizliğin nedeni ortadan kalktı.

Şimdi her hatıranın, bireyi ilgilendirdiğini ve hayat stilinin, "ben"in üzerine yaptığı değişikliğin sonucunu anlayacak bir durumdayız. Bu, sadece güçlü veya zayıf hatıralar için geçerli değildir. Fakat parçalı, hatırlanması zor hatıralar, h?tta, sözlü ifadesi kaybolmuş ve sadece duygusal nüans, ruh haleti şeklinde devam eden hatıralar için bile geçerlidir. Böylelikle oldukça önemli bir bilgiye ulaşıyoruz. Bu bilgi, ruh sürecinin ideal mükemmeliyet amacına doğru yönelmiş dinamizması-mn kavranması için hatıra alanında düşüncelerden, duygulardan ve durumlardan meydana gelen şeyin açık olarak bulunması gerektiğini bize öğretmektedir. Daha önceden bildiğimiz gibi, "ben" kendisini sadece iş ile ifade etmez. Duyguları ve durumu ile de kendini belli eder.

BOLÜM

## Çocukta Sosyal Duygunun Gelişmesini Zorlaştıran Şartlar

Çocuğu yanlış bir yola hazırlayan ve teşvik eden, sosyal duygunun gelişmesini zorlaştıran, hatta, bu duygunun gelişmesini önleyen durumlar araştırılırken daima problemler gündeme geli. Daha önce söylediğim çok önemli ve ciddi problemlerle, şımartılmış, terkedilmiş çocuk ve doğasal organik yetersizliklerle karşılaşılır. Bu faktörler etkileri, etkinlikleri ve başlangıçları bakımından, yalnız genişlikleri, dereceleri ve davranışları ile farklılaşmaz. Özellikle, çocuk üzerinde yaptığı pratik bakımdan sayısız tahrikler ve tepkiler ile farklılık gösterir. Çocukların bu faktörler karşısındaki durumları sadece "deneme ve yanılma"ya bağlı değildir. Fakat daha ziyade, çocuğun büyüme enerjisine, yapıcı emeğine bağlıdır. Hayat sürecinin öğesi olarak, bu yapıcı ereğin gelişimi, çocuğu hem uyaran, hem de önleyen medeniyetimizde pek görülemez. Hayat sürecini ancak sonuçlarda bulabiliriz. Tahminle bu iş yapılmak istendiği takdirde, birçok faktörü, aile özelliklerim, ışığı, havayı, mevsimi, harareti, gürültüleri, başkalarıyla kurulan az veya çok elverişli münasebetleri, iklimi, toprağın yapısını, besini, iç salgı bezleri sistemini, organik gelişim ahengini, anne karnındaki durumu, çevredeki kimselerin yardımları ve uğraşıları gibi daha birçok faktörleri göz önünde bulundurmak gerekir. Bu karışık öğeler kortejinde zaman zaman uyarıcı ve zararlı faktörlerin yer aldığı düşünülebilir. Olayların gözlemi çok daha emindir. Bunları değişik şekillerde izah etmek mümkündür. Kendini gösteren yapıcı güç vücudun ve ruhun az ya da çok faaliyetine göre yeter derecede belli olabilir.

Yalnız işbirliği eğiliminin ilk günden beri zorunlu olduğunu unutmamak gerekir. Annenin bu problemdeki olağanüstü önemi açık bir şekilde görülmektedir. Anne sosyal duygu gelişiminin eşiğinde bulunmaktadır. İnsanın sosyal duygusunun biyolojik mirası, annenin bakımına emanet edilmiştir. Banyodaki yersiz hareketlerde, çocuk için

yaptığı ve güçsüz çocuğun istediği herşeyde teması kuvvetlendirebilir ya da önleyebilir. Annenin çocukla münasebetleri, anlayışı ve becerikliliği etkin araçlardır. Bu anlamda bile, insan gelişme derecesinin hastalanmayı arazlamayı gerçekleştirebileceğini, çocuğun da, mevcut engellere rağmen, bağırmaları ve tekrarladığı durumları ile, teması zorlayabileceğini unutmak istemiyoruz. Zira, annede de annelik sevgisinin biyolojik mirası, sosyal duygunun yenilmez bir kısmı faaliyette bulunur ve yaşar. Annelik sevgisi, elverişsiz koşullar, aşırı üzüntüler, hayal kırıklıkları, hastalıklar ve ıstıraplar, sosyal duygunun ileri derecede yetersizliği ve sonuçları ile ham kalabilir. Yalnız annelik sevgisinin gelişmesi genel olarak hayvanlarda ve insanlarda beslenme ve cinsel içgüdüyü kolaylıkla yenebilecek derecede güçlüdür. İnsanın sosyal duygusunun gelişmesinde anne-çocuk münasebetinin çok büyük bir önem taşıdığı herkes tarafından kabul edilmektedir. İnsanlığın gelişmesinin bu sonsuz erek direncinden vazgeçilmesi bizi en büyük sıkıntıya düşürür. Çünkü, oluşun vazgeçilmez özelliği olarak, yokluğuna şiddetle karşı koyacak olan annelik temas duygusunu gözönünde bulundur-masak bile, onun yerine tatmin edici bir şey koyamayız. İnsanlığın sosyal duygusunun büyük bir kısmını ve bunun sonucunda insan medeniyetinin asıl temelini belki de anne-çocuk arasında kurulan münasebete borçluyuz. Zamanımızda anne sevgisinin topluluğu zorlayıcı ihtiyaçlara cevap vereme-yişine itiraz etmemiz gerekir. Uzak bir gelecek, bu nimetin kullanılmasını sosyal ideale daha çok uydurmak zorunda kalacaktır. Çünkü çoğu zamansa anne ile çocuk arasındaki temas çok zayıftır. Kimi zaman çok kuvvetlidir. Birinci halde, çocuk hayatının başlangıcından itibaren hayat düşmanlığı izlenimine ulaşabilir. Ve benzer mahiyetteki diğer deneylerle, bu düşünceye hayatı için davranış çizgisi anlamını kazandırabilir.

Defalarca belirttiğim gibi baba veya büyükanneler ile yapılan mükemmel bir ilişki bile bu boşluğu doldurmaya yetmez. Genel olarak bir çocuğun babasıyla yaptığı en mükemmel temasın annenin başarısızlığını gösterdiği gözlenebilir. Bu ise hemen, haklı veya haksız, annesinin hayal kırıklığına uğrattığı bir çocuğun yaşamının ikinci safhasını gösterir. Kızların babalarıyla erkek çocukların anneleriyle fazla temas etmeleri cinsiyetle izah edilemez. Bu olay yukarıdaki açıklamaya göre incelenmelidir. Bu münasebetle, babaların kızlarına

karşı çoğu zaman, genç kızlara ve kadınlara karşı olduğu gibi ölçülü bir şekilde hareket ettikleri görülür. Yalnız çok şımartılmış çocuklarda cinsel içgüdü, Freud'un, çoğu zaman aşırılığa kaçar şekilde gösterdiği gibi işe karışır. Bu çocuklar bütün gelişmelerini ailenin içinde gerçekleştirmeye çalışırlar. Ya da, daha iyi bir deyimle, bütün gelişimlerini, başkalarım bir yana bırakırsak kendilerini şımartan kimseye dayanarak, aile içinde gerçekleştirmeye uğraşırlar. Oluş halinde ve sosyal gelişimde anneye düşen iş, çocuğa bir ortak yapmaktır. Bu, çocuğun erkenden işbirlikçi olmasını sağlacaktır. Yardımı sevecek ve gücü yetmediği yerde de kendini kardeşi sayesinde güçlü hissedecektir. Burada çocuğun evde kendisini başkalarıyla eşit haklara sahip bir üye gibi görmesi, erkek, kızkardeşlerine ve kısa bir zaman sonra da çevresindeki kimselere karşı gittikçe artan bir ilgi duyması gerektiğini belirtmekle yetineceğiz. Böylece erkenden çocuk bir yük olmaktan çıkar ve işbirlikçi olur. Az bir zaman sonra rahatlar ve çevresiyle yaptığı temastan meydana gelen bir güvenlik elde eder. Cesaret kazanır. İdrar tutmama, kabızlık, nedensiz yemek yeme zorluğu gibi fonksi-yonlarmdaki istekli ya da isteksiz bozukluklar gösterdiği güçlükler kendisi ve çevresi tarafından çözülebilen bir problem olarak düşünülecektir. Eğer çocuğun, işbirliğine karşı eğilimi yeteri kadar büyük olsaydı bunlar hiçbir zaman ortaya çıkmazdı. Baş parmağı emmek, tırnakları kemirmek, parmakla burun karıştırmak ve büyük lokmalar yutmak gibi kusurlar da böyledir. Bunlar ancak çocuk işbirliğinden, medeniyeti kabulden kaçtığı takdirde ortaya çıkar ve böylelikle çevreyi fazla iş yapmaya zorlamak isteyen şımarık çocukların hemen hepsinde kendilerini gösterirler. Bu kusurlar, sosyal duygu yetersizliğinin aşikar işaretleri olan açık veya saklı itaatsizlikle görünür. Uzun zamandan beri bu olayları belirtmekteyim. Fre-ud'un, varsayımının temeli olan pansüksüalizmayı hafifletmesinin başlıca nedeni, bireysel psikolojinin sağladığı bilgidir. Biraz önce anlattığım ruh dokusunun sonucu olarak, çocuk kusurları, itaatsizlik, kıskançlık, bencillik, sosyal duygu yetersizliği, kişisel ihtiras ve öç alma duygusu şeklinde kendini gösterir. Bu bizim karakter hakkındaki düşüncemizi doğrulamaktadır. Karakter, üstünlük amacına yönelen bir davranış çizgisidir. Hayat stilinin bir yansımasıdır. Sosyal bir duruştur. Doğasal değildir. Karakteri, dinamik kanunu ile bareber şekillendiren çocuktur. Çocuğun baş parmağını emerken duyduğu ve herhalde

büyük olmayan hazzı devam ettirmesi, abdestini tutması, cinsel organlarıyla oynaması gibi olaylar belki de güçlü fakat geçici bir gıdıklanma duyumundan meydana gelmektedir. Bu, şımarık çocukta görülür. Şımarık çocuk hiçbir haz-dan ve arzudan vazgeçemez.
Sosyal duygunun gelişiminde diğer bir tehlikeli neden de babanın kişiliği tarafından yapılmaktadır. Anne-babanm çocuğu ile mümkün olduğu kadar sıkı temas etmesine engel olmamalıdır. Çocuk anne tarafından fazla şımartüdığı, sosyal duygu yetersiz olduğu, babaya karşı nefret duyduğu zaman bu hal kendini gösterir. Sonra, baba çocuğa tehlikeli veya ceza yağdıran bir kimse gibi tanıtılmamalıdır. Babanın anne tarafından ikinci plana atılmaması için çocuğuna yeter derecede zaman ayırması ve yakınlık göstermesi gerekmektedir. Babanın ölçüsüz sevgisiyle anneyi bir yana atmaya çalışmasının çocuk için çok zararlı olduğunu da söylemeliyim. Babanın, annenin aşırı sevgisini düzeltmek için çok sert bir disipline de başvurmaması gerekir. Böyle bir disiplin çocuğu anneye daha çok yaklaştırmaktan başka bir işe yaramaz. Baba çocuğa otoritesini ve prensiplerini zorla kabul ettirmeye de uğraşmamalıdır. Bu durum belki de ona itaati sağlar. Fakat hiçbir zaman işbirliği ruhunu ve sosyal duyguyu aşüayamaz. Özellikle, zamanımızda çok kısa süren yemek anı müşterek hayat için büyük bir önem taşımaktadır. Burada hoş bir havanın esmesi zorunluğu vardır. Çocuklara iyi haller kazandırmak için onları azarlamaktan mümkün olduğu kadar kaçınmalıdır. İyi haller gözlemle daha kolay kazanılır. Tenkit, hiddet nöbetleri, hırçınlık burada, yer almamalıdır. Aynı şekilde, bir şey okunmamalı ve derin düşüncelere yer verilmemelidir. Bu zaman okuldaki başarısızlıkların ve diğer kusurların tenkidi için hiç elverişli değildir. Bu sosyal havayı bütün yemeklerde, özellikle günün başlangıcında, sabah kahvaltılarında gerçekleşleştirmeye çalışmalıdır. Çocuklara tam bir konuşma ve soru sorma hürriyetinin verilmesi önemlidir, hatta zorunludur. Çocukla eğlenmek, gülmek, azarlamak, başka çocukları örnek olarak göstermek teması zorlaştırır, utangaçlığı ve ağır bir aşağılık duygusunu doğurur. Çocuklara hiçbir zaman küçüklükleri, bilgi ve güç yetersizlikleri gösteril-memelidir. Onlara cesur bir hazırlanma yolu açılmalıdır. İlgi duydukları şeyle uğraşmalarına imkan verilmelidir. Ellerinden herşey alınmamalıdır. Daima başlangıçların zor olduğu onlara anlatılmalıdır. Tehlikeli bir durum karşısında aşırılığa

kaçan bir sıkıntı gösterilmemelidir. Yerinde bir ihtiyat ve uygun bir savunma ile hareket etmelidir. Ebeveynlerin sinirlilikleri, ailedeki anlaşamamazlık, eğitimle ilgili düşünce ayrılıkları sosyal duygunun gelişmesine zararlı olabilirler. Çocuğun yetişkinlerin yanından kesin bir şekilde uzak bulundurulmasından mümkün mertebe kaçınılmalıdır. Övgüler ve tenkitler sadece okul başarısızlığına veya başarılarına yönelmemelidir. Hiçbir zaman çocuğun kişiliği hedef yapılmamalıdır.

Bir çocuğun hastalığı da, diğer zorluklar gibi ve özellikle, beş yaşına kadar, sosyal duygunun gelişmesinde tehlikeli bir engel olabilir. Doğasal organik yetersizliklerin öneminden bahsettik. Ve bunların kötü nedenleri ve sosyal duygu için engel olduğunu gösterdik. Raşitizma gibi, ilk çocukluk hastalıkları için de durum aynıdır. Raşitizma ruhsal gelişmeyi değil de, organik gelişmeyi zorlaştırır ve az çok bozukluğa yol açar.

Çocuktan vücut ve ruh gücünün üstünde isteklerde bulunulduğu takdirde bu isteklerin onda yaptığı can sıkıntısı ve yorgunluk yüzünden bir karşı koyma durumu meydana gelebilir. Bu da onun hayatta kuracağı münasebetler için zararlıdır. Sanat ve bilim öğretimi, çocuğu özümleme imkanına uymalıdır. İşte bunun için bazı pedagogların cinsel olayları izah etme hususundaki taassuba kaçan ısrarlarına bir son verilmelidir. Çocuğun, bu konuda açık bir şekilde sorduğu sorulara az çok cevap verilmelidir. Bunun, çocuğun benimseyebileceği bir şekilde yapılması gerekmektedir. Erkenden çocuğa cinslerin değer bakımından eşit oldukları öğretilmelidir. Çünkü, aksi hallerde, Freud'un itiraf ettiği gibi, gerileyen medeniyetimizde çocuk, kadının daha aşağı bir durumda olduğu düşüncesine kapılabilir. Bu durum, erkek çocuklarda, sonuçları topluluk için zararlı bir gurur oluşturabilir. Kızlarda da yine zararlı sonuçlar meydana getiren "erkeklik protestosu"na yol açabilir. Cinsiyetinden şüphe eden çocuk cinsel rolüne gerektiği gibi hazırlanamaz. Bu ise felaketli sonuçlar meydana getirebilir.

Erkek ve kızkardeşlerin ailedeki durumları bazı zorluklara yol açabilir. İlk yaşta çocuklardan birinin az çok farklı olması çoğu zaman bir başkası için zararlıdır. Aynı ailede, başarısız bir çocuğun yanında başarılı bir çocuğun bulunduğunu hayret verecek kadar çok görürüz. Biri tarafından yapılan büyük faaliyet ötekinde silik bir durum yapabilir. Birinin başarısı diğerinin başarızlığını meydana getirebilir.

Çocuklukta karşılaşılan başarısızlıkların çocuğun geleceği üzerinde çok zararlı olduğu sık sık söylenir. Aynı şekilde, çocuklardan birinin tercih edilmesi, diğeri için zararlı olabilir ve onda, aşağılık kompleksinin bütün belirtilerini taşıyan ağır bir aşağılık duygusu oluşturur. Birinin vücutça büyük görünüşü, güzelliği, gücü, diğerini gölgeler. Bütün bu hallerde, çocuğun erkek ve kızkardeşleri arasındaki durumu ile ilgili olarak açıkladığım olayları unutmamalıdır.

Özellikle, her çocuğun durumunun aile çevresinde herkes için aynı olduğu hususunda kabul edilmiş inanca son vermek gerekmektedir. Herkes için aynı çevre ve eğitim mevcut olsa bile, etkilerinin çocuk tarafından, yapıcı gücünün ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde, bir materyal gibi kullanılacağını daha önceden biliyoruz. Çevre etkisinin her çocuk tarafından ne kadar değişik şekilde hissedildiğini göreceğiz. Aynı aile çocuklarının, aynı gelişme sahip olmadığı, aynı değişiklikler göstermediği de bir gerçektir. Hatta tek yumurtadan meydana gelen ikizlerin vücut ve ruh yapıları bakımından aynı olup olmadıkları konusunda bile şüphe edilmektedir. Ancak bu görüşten hareket etmek suretiyle aynı ebeveynlerin çocukları arasındaki ayrılıkları görme imkânı bulabildim. Kendime sorduğum soruyu çözülmüş gibi düşünüyorum. Çünkü, her çocukta başlayan hayat şeklinde erkek ve kızkardeşler arasındaki münasebetlerin damgası görünmektedir. Bu durum, karakter gelişmesi problemini iyi bir şekilde aydınlatmaktadır. Bazı karakter özelliklerinin bu münasebetlere bağlı olması yüzünden karakterin doğuştan veya anal, ya da, başka bir kesimden meydana geldiğini pek savunamayız.

Bir çocuğun, erkek ve kızkardeşleri arasındaki durumu ile bireyselliğe nasıl ulaştığını anlamak kolaydır. Tek çocuğun zorlukları az çok bilinmektedir. Yetişkin kimseler arasında büyüyen, sürekli kendisiyle ilgilenen ebeveynleri tarafından aşırı derecede üzerine düşülen tek çocuk, odak noktası olduğunu çok çabuk görür ve buna göre hareket eder. Ebeveynlerden birinin hastalığı veya güçsüzlüğü bazen ağırlaştırıcı bir hal gibi görünmektedir. Çoğu zaman evdeki zorlukların ve boşanmanın oluşturduğu ortamda çocuğun sosyal duygusu elverişsiz bir şekilde etkilenir. Annenin başka bir çocuğun dünyaya gelişini nevrotik bir şekilde protesto ettiği görülür. Bu protestonun nedeni daha önceki çocuğa karşı aşırılığa kaçan ilgidir.

Çocuk sayısının fazlalığı halinde, en büyüğü diğerlerinden hiçbirinin tanıyamayacağı özel bir durum içinde bulunur. Bir süre tek çocuk olarak kalır ve tek çocuk olmanın bütün izlenimlerini duyar. Daha sonra, "tahtından" indirilir. Bu "tahtan indirilme" anına kadar geçen zaman, çocukta bıraktığı izlenim bakımından büyük bir önem taşır. Üç yaşında veya daha sonra meydana gelen bu olay, devamlılık kazanmış olan hayat stiliyle karşılaşır ve bu hayat stiline uygun bir şekilde tepki ortaya koyar. Genel olarak, şımartılmış çocuklar bu değişikliğe anne sütünden kesildikleri zamanki kadar zorlukla katlanabilir. Bununla beraber, sadece bir yıllık ara, bu tahttan inmenin izlerini bütün hayat boyunca açık bir şekilde göstermeye yetmektedir. Bu münasebetle büyük çocuğun daha önce bir hayat alam elde ettiğini gözönünde bulundurmak gerekir. Bu alan, ikinci bir çocuğun doğmasıyla küçülür. Olan biteni iyi anlamak için birçok faktörün üzerinde durulması ve bütün sürecin, ara fazla büyük olmadığı zaman kavramlarla, "kelimeler'le ifade edilmeden cereyan ettiğini düşünmek gerekmektedir. Kelimelerle ifade edilmeyen ve ilk çocuklukta çok rastlanan bu izlenimler, Freud veya Jung tarafından görülebil-miş olsaydı, yaşanmış deneyimler gibi değil de, kör bir içgüdünün sonuçları, ya da bilinçsiz kolektif bir atacılığın mirası gibi düşünülürdü. Bazen sadece şımartılmış çocuklarda görülen kin belirtileri ve ölüm dilekleri tamamıyla, sosyal duyguyu ihmal eden yetersiz bir eğitim tarafından yapılmıştır. Bu ölüm dilekleri çoğu zaman ikinci çocuğa yönelir. Bazen bu duygusal haller, katı ruh halleri başkalarından sonra dünyaya gelen ve herşeyden önce, şımartılmış çocuklarda da görülür.

Fakat, fazla şımartılmış olan büyük çocuk, özelliği bakımından daha elverişli durumdadır ve genel olarak yerinden edilmesinin etkilerini daha çok duyar. Aynı belirtiler daha sonra doğan çocuklarda kolaylıkla aşağılık duygusu.yapabilir.

Oldukça kısa bir ara ile kızkardeşleri dünyaya gelen büyük çocuklarda, çoğu zaman özel bir durum kendini gösterir. Bu çocukların sosyal duyguları burada çoğu zaman ciddi zararlarla karşılaşır. Çünkü, herşeyden önce, tabiat on yedi yaşına kadar kızlara karşı daha iyi hareket etmektedir. Kızlar bu zamanda vücutça ve ruhça daha hızlı gelişir. Bu yüzden erkek çocuğunu çok geri bırakır. Sonra, büyük çocuk önceliğiyle olduğu kadar erkeklik rolünün üstünlüğü ile de kendini göstermeye çalışır. Buna karşılık genç kız, mevcut kültürel

durumun kadın için yaptığı zararlı ağır aşağılık duygusu içinde onu iyice bir yana iter. Burada genç kız, çoğu zaman kendisine büyük enerji sağlayan güçlü bir hazırlığa girişir. Bu, başka kızlarda bir "erkeklik protestosu" başlangıcı da olabilir. Bu protesto genç kızların gelişmesinde, sayısız iyi veya kötü sonuçlara yol açabilir. İnsan tabiatının mükemmeliyetini ve kusurlarını belirten bu sonuçlar aşktan kaçma, homoseksüalite şeklini alacak kadar tehlikeli olabilir. Freud sonraları bireysel psikolojinin bu gözleminden yararlandı ve bunu "iğdiş kompleksi" adıyla cinsel şemasına kattı. Sadece erkek cinsel organının yetersizliğinin aşağılık duygusu yaptığını iddia etti. Fakat son zamanlarda bu sorunun sosyal yanıyla ilgilendiğini kapalı bir şekilde anlatmaya çalıştı.

Küçük çocuğun özel bir dinamik kanun hazırlarken yararlandığı izlenimlerinde karşısında bir başka çocuk bulunmasının etkili olduğu görülür. Bu çocuk, sadece gelişme bakımından kendisinden ileride değildir. Üstelik, üstünlüğünü devam ettirmeye çalışarak onun eşitlik iddiasını genel olarak boşa çıkarır. Bu izlenimler yaş ayrılığı fazla olduğu zaman önemli olmaz. Yaş ayrılığı az olduğu ölçüde bu izlenimler güçlenir. İkinci çocuk üstünlük ümidini kaybettiği zaman sıkıntı verici bir karakter kazanır. Küçük çocuk daha az değerli ve sevimli büyük çocuğa karşı üstünlük kazanır kazanmaz, diğeri de tamamıyla yok olur.

"Bir ailedeki iki kızdan en büyüğü, kendisinden üç yaş küçük bir kızkardeşi dünyaya gelir gelmez çetinleşti ve isyankar oldu. Küçük kız, itaatli bir çocuk olmanın avantajını "anladı" ve böylelikle herkes tarafından çok sevildi. Sevildiği ölçüde büyük kız öfkelendi ve isyan etti. Büyük kız ilerlemiş bir yaşa kadar bu şiddetli protesto durumunu devam ettirdi. Her-şeyde üstünlüğe alışmış olan küçük kız okulda bir başkasından geri kaldığı zaman ilk şoku geçirdi. Okuldaki bu deneyim ve daha sonra karşılaştığı üç büyük hayat problemi, ihtirası için tehlikeli bir noktada gerilemeye ve aşağılık kompleksi yapmaya onu zorladı. Bu, sürekli bir başarısızlık korkusunun sonucu idi. Rüyalarında defalarca tren kaçırdığını görüyordu. Bu onun hayat stilinin gücünü açıklamaktadır. Bu stil, fırsatlardan faydalanmamayı devam ettirmek için onun rüyalarında bile hazır bulunuyordu. Mükemmeliyet amacına yönelen, oluşun sağlamlaştırdığı mücadele hiçbir zaman durmaz.

Erkek çocuklar arasındaki tek kızın ve kız çocuklar arasındaki tek erkek çocuğun gelişmesi ile ilgili araştırmalarım sona ermedi. Şimdiye kadar yapılan gözlemlere göre, bu iki halin aşırılığa kaçan, erkeklik veya kadınlık yönüne ulaşan durumlar gösterebileceğini sanıyorum. Çocuklukta başarı jmidini daha çok yapan kadınlık yönü ağır basar. Erkekliği ırzulanan bir amaç gibi düşünen çocuklar bu yönü seçerler.

BOLUM

Gündüz ve Gece Rüyaları

Bu bölümle hayal gücünün içine giriyoruz. Yine oluş akımının yaptığı bu fonksiyonu ruh hayatının tümünden ve bir bütünlük meydana getiren dış dünya istekleriyle kurduğu münasebetlerden ayırmak uygun değildir. "Ben"i, bu bütüne zıt göstermeye kalkışmak büyük bir yanlışlık olur. Bu fonksiyon bireysel hayat stilinin bir öğesidir. Onu özelleştirir ve ruhsal hareket olarak, ruh hayatının diğer bütün kısımlarına sızar. Bundan başka, bireysel dinamik kanunun ifadesini kendisinde taşır. Rolü, bazı hallerde fikirlerle kendisini ifade etmekten ibarettir. Oysa genellikle duygular ve heyecanlar alanında kendisini saklar veya bireyin durumuna karışır. Diğer ruhsal her hareket gibi geleceğe yönelir. Aynı mükemmeliyet ideali tarafından sürüklenir ve yönetilir. Bu görüşle ele alman muhayyilenin veya muhayyileden meydana gelen şeylerin dinamik ifadesinde - mesela gündüz ve gece rüyaları - bir arzunun tatmini görülebilir. Özellikle, bu izah yolu ile mekanizmasının şu veya bu şekilde açıklanmasına yardım edildiğini sanmanın ne kadar manasız olduğu anlaşılır. Çünkü, her ruhsal ifade şekli aşağı bir durumdan yüksek bir duruma geçişi gösteren yükseltici bir harekettir. Her ruhsal hareketin ifadesi bir arzunun tatmini gibi gösterilebilir.

Karşılaşılan problemin aranan her çözümü, hayal gücünü harekete geçtirir. Bunun nedeni geleceğin bilinmeyen bir yanı ile karşılaşılmasıdır. Hayat stilinin çocuklukta meydana gelmesinde rol oynadığını kabul ettiğimiz yapıcı güç, işine devam eder.

Hayat stilinin kendisini belli ettiği şartlı reflekslerden ancak öğeler olarak yararlanılabilir. Fakat yapıcı güç hayat stilinin yolunu izler. Böylelikle hayal gücü de hayat stiline göre yönetilir. Hayal gücünün yarattıklarında hayat stilinin ifadesi kavranabilir ve bu şekilde bu yaratıklardan, ruh atölyesini görebilmek için giriş kapıları gibi yararlanılabilir. Ancak burada doğru hareket edildiği takdirde daima "ben", yani tüm kişilik görülebilir. Yanlış bir görüşten hareket

edilmesi halinde ise burada, mesela bilinç ve bilinçaltı arasındaki ayrılık gibi ayrılık görme eğilimi duyulabilir.
Bu yanlış görüşü temsil eden Freud, "ben"deki bilinçal-tmdan söz açarken koşar adımla mükemmel bir anlayışa yaklaşmaktadır. Bu "ben" e tamamıyla değişik bir görünüş vermektedir.
Her büyük fikir, her sanat eseri varlığını insanlığın yorulmaz yapıcı ruhuna borçludur. Kitle belki bu yeni yapmalara, hiç olmazsa, benimseme, muhafaza, yararlanma yolu ile, mü-tevazi bir şekilde yardım eder. Şartlı refleksler işte burada büyük bir rol oynar. Yapıcı şartlı refleksler, artistin hayal gücünde, mevcut olan şeyin önüne geçmek için yararlandığı öğeyi temsil eder. Artistler ve dâhiler, hiç şüphe yok, insanlığın rehberidir ve bu cesaretlerinin ücretlerini çocukluklarında yaktıkları kendi ateşlerinde yanarak öderler: "Istırap çektim ve böylelikle şair oldum." Çocukluğundan beri her türlü sefalet, zorluklar, fakirlik, göz ve kulak bozukluğu ile kuvvetli bir şekilde uyarılan, çoğu zaman şu veya bu şekilde şımartılmış olan artist, kendisini ağır bir aşağılık duygusundan kurtaran kimsedir. Artist, kendisi ve başkaları için genişletmek istediği çok dar gerçekliğe karşı mücadele eder.
Çocukların ve yetişkinlerin gündüz ve gece rüyalarının çoğu, ideal üstünlük amacının gösterdiği yönü izler. Hayal gücünün ödümleme bakımından olduğu kadar, ruhsal dengenin devamı bakımından da, tamamıyla duyulan bir yetersizliği ortadan kaldırmak amacını güden bu somut yönü izleyeceğini kolayca anlayabiliriz. Bununla beraber bu hareket tarzı hiçbir zaman başarıya ulaşmamaktadır. Süreç bir manada çocuğun hayat stilini oluştururken, izlediği sürece benzemektedir. Güçlüklerle karşılaştığı yerde hayal gücü çocuğu az veya çok uyararak, kendisini daha değerli görmek hususunda kendisini kandırmasına yardım eder. Bu uyarmanın olmadığı birçok haller vardır. Burada hayal gücü kendi başına tüm ödümleme-yi üzerine almaktadır. Odümlemenin, dış dünyaya karşı hiçbir faaliyeti ve düşmanlığı bulunmamasına rağmen, antisosyal olduğu aşikardır. Daima kendisine öncülük yapan hayat stilini izleyen hayal gücü, sosyal duyguya karşı yöneldiği zaman bunu, sosyal duygunun hayat stilinin dışında bırakıldığının bir delili olarak görmek gerekir. Hayat stilinin manasım kavramak isteyen kimse için hayal gücü bir ipucu gibi düşünmelidir. Gündüzleri sık görülen korkunç rüyalar için de durum

aynıdır. Bu rüyalar yerini bazen gündüze ait acı ve kişisel ıstıraplara, çekingenliğe ve utangaçlığa bırakır. Bunda ve zahiren birbirlerine aykırı benzer ifadelerde, ikili hayat gördüğünü sanan kimse, bilinç bölünmesinden ve kişilik birliğinden haberdar değildir. Kişilik bütünlüğünde zahiri aykırılıklar ancak aşağılık ve üstünlük durumlarının çok basit mukayeselerinden ve bunlar arasındaki münasebetlerin bilinmemesinden meydana gelebilir. Ruh sürecinin sürekli gelişmesiyle dilimizin fakirliği yüzünden, herhangi ruhsal bir mekanizmanın bir kelime ile doğru olarak özelleştirilmesinin mümkün olmadığı anlaşılır. Sürekli bir akımı statik bir şekilde anlatmak mümkün değildir.

Çok zaman, rüya gören kimse kendisini başkalarının çocuğu sanmaktadır. Bu ise kesin bir şekilde, onun kendi ebeveynlerinden memnun olmadığını göstermektedir. Akıl hastalıklarında ve diğer hallerde, bu durum gerçek hayata yansır ve sürekli bir şikayet halini alır. Gerçek hayatı çekilmez bulan hırslı insan, hayal dünyasına sığınır. Yalnız, hayal gücü sosyal duygu ile tam bir anlaşma halinde olduğu zaman önemli eserlerin ortaya çıkabileceğini unutmayalım. Çünkü hayal gücü, duyguları ve heyecanları uyarmak suretiyle bir makinedeki sıkma işini görür; hayatın randımanını arttırır.

Hayal gücünün randman değeri şu halde herşeyden önce sosyal duygunun buna katılma derecesine bağlıdır. Bu, birey için olduğu kadar kitle için de böyledir. Gerçek bir başarısızlıkla karşılaştığımızda bozuk bir hayal gücünün varlığını düşünebiliriz. Yalancı, dolandırıcı, kibirli bunun canlı öreneği-dir. Hayal gücü, gündüz rüyalar şeklinde yoğunlaşmadığı zamanlarda bile, dinlenmez. Rüya gören kimse çoğu zaman rü-ya gördüğünü bilir. Uyuyan kimse, dış dünyadan ne kadar uzaklaşırsa uzaklaşsın, yataktan çok az düşer. Rüyada hayal gücünü kendisine doğru çeken herşey, zenginlik; kudret, kahramanlıklar, önemli eserler, ölümsüzlük, kinaye ve semboldür. Kinayelerin genişletici gücünü unutmamak gerekir.

Uyku, hiç şüphe yok, oluşun bir yaratığıdır. Tabiatıyla organik değişikliklere bağlı ve bu değişikliklerle meydana gelen kendi kendini düzenleme halidir. Uyku dinlendirir. Yorgunluğu giderir. Uyuyan kimseyi uyanık kimseden ayıran şeylerden biri de, somut mesafedir. Bu mesafe uyuyan kimseyi günün problemlerinden uzaklaştırır.

Fakat uyku ölümün kardeşi değildir. Bireyin hayatî şekli, dinamik kanunu süreli olarak uyanık bulunur. Uyuyan kimse kımıldar, yatağında acı duyumlardan sakınır. Işık ve gürültü ile uyanabilir, yanında uyuyan çocuğu unutmaz ve günün sevinçlerini, acılarını kendisinde taşır. İnsan çözümleri uyku tarafından zorlaştırılmayacak olan bütün problemlerle ilgilenir. Bebeğin rahatsız hareketleri anneyi uyandırır. Sabahleyin hemen hemen istediğimiz saatte uyanırız. Uykuda ruhsal hayat, bütünüyle devam eder.

Rüyalar hakkındaki araştırmalarımda iki güçlü yardımcı buldum. Birini bana Freud'un kabul edilmez görüşleri sağladı.

Onun yanlışlıklarından yararlandım. Hiçbir zaman psikanaliz edilmedim. Zaten böyle bir şeyi asla kabul etmem. Çünkü, sağladığı bilginin tam olarak kabulü, bilimsel anlayış nesnelliğini zorlaştırır. Buna rağmen Freud'un nazariyesiyle, hatalarını anlayabilecek ve şımartılmış bir çocuğun hayaline göre daha sonraki adımını tahmin edecek kadar yakmlaştım. İşte bunun için bütün öğrencilerime Freud'un görüşleriyle ciddi olarak ilgilenmelerini tavsiye ettim. Freud ve taraftarları beni, şüpheye yer vermeyecek bir övünme ile, kendilerinden biri gibi göstermekten fazlaca hoşlandı. Çünkü onunla uzun zaman bir psikolojik çevrede çekiştim. Fakat derslerinden hiçbirinde bulunmadım. Onun görüşlerine katılan bu çevreyi ilk terk eden ben oldum. Freud'den ziyade bireysel psikoloji ile psikanaliz arasındaki sınırları açık olarak çizdim. Freud ile yaptığım eski münakaşalarımla hiçbir zaman övünmedim. Bireysel psikolojinin gelişmesinin ve psikanaliz üzerindeki inkar edilemez değiştirici etkisinin bu kadar acı bir şekilde duyulmasına üzüldüğümü söylemeliyim.

Çok daha güçlü ikinci yardım bana, sağlam ve bilimsel olarak doğrulanmış kişilik bütünlüğü görüşünden gelmektedir. Son amaç yönündeki zafer eğilimi bireyi aşağılık duygusunun baskısından kurtarır. Burada izlenen yol hakkındaki düşünceme son veriyorum. Bu yol az veya çok sosyal duygudan uzaklaşır. Başka deyimle antisosyaldir. Kamu anlayışına uymaz. "Ben" yeterli bir sosyal duygunun bulunmaması yüzünden, çözemediği bir problem için rüyaya başvurur.

Şu halde her rüya halinin bir dış faktörü bulunduğunu kabul etmemiz gerekmektedir. Bu, Freud'un "gündüze ait kalıntısından daha fazla

bir mana taşımaktadır. Bunun önemi, bir deneme ve çözüm araştırılmasından gelmektedir.
Freud'un çocukluğa ait cinsel arzuların tatminine ve geriye dönüş görüşüne uymayan fikirler, bireysel psikolojinin, "hedef amaç, ileri"yi kapsama yönüdür.
Bir an için rüya halinden uzaklaşalım. Sosyal duygu yetersizliği yüzünden çözümüne hazır olmadığı bir problemle karşı karşıya gelen bir adamı ele alalım. Bu adam hayal gücüne sığınır. Hayat stiline uyan bir çözüm bulma isteğiyle, hayat stiline sığman, elbetteki "ben"dır. Bu topluluk için yararlı rüyalar bir yana bırakılırsa, rüyalar kamu anlayışına uymayan, sosyal duygu ile çatışan, fakat bireyi şüphelerinden ve sıkıntılarından kurtaran, hatta, bireyi hayat stilinde güçleştiren, "ben"in değerlenmesine yardım eden bir çözümü göstermektedir. Uyku, doğru olarak yapılan hipnoz, başarıyı kendi kendine telkin, bu amaca ulaşmak için en güvenilir araçlardır. Bütün bunlardan çıkaracağımız sonuç şudur: Hayat stilinin isteyerek oluşturduğu rüya, sosyal duygudan uzak kalmaya çalışır ve bu mesafeyi temsil eder. Bununla beraber, sosyal duygunun fazla güçlü ve tehlikeli olduğu durumlarda sosyal duygunun, kendisinden kurtulmak için gösterilen çabalara karşı zafer kazandığı görülür. Ruh hayatının hiçbir zaman kesin kurallar ve formüller ile tam olarak özetlenemeyeceği ortadadır. İşte rüyanın sosyal duygudan uzaklaştığını belirten tezin ortaya attığı bireysel psikolojiyi haklı gösteren hallerden biri...
Bununla beraber burada bir itiraz kendini göstermektedir. Rüya problemini en iyi şekilde anlamama yol açan bu itiraz beni uzun zaman meşgul etti. Çünkü, gerçekten yukarıda belirtilen mekanizma kabul edildiği takdirde, hiç kimsenin rüyalarım anlamamasını, rüyasının üzerinde durmamasını ve herkesin rüyalarını unutmasını nasıl izah edebiliriz? İnsan anlamaktan çok, bilir. Böyle olsaydı uyanık zamandaki benzer hallerin ispatları mümkün olabilirdi. İnsan hayat stilini bilmez ve sürekli ona bağlı kalır.
Karısından hiç memnun olmayan bir adam çoğu zaman bir başkasını daha fazla arzular. Bu münasebetin mahiyetini anlamaz. Karısını suçlamak ve ondan öç almak istediğinin farkına varmaz. Ancak hayat stili ve halen karşılaşılan problem ile münasebet halinde düşünüldüğü zaman, nesneler bilgisi anlama mahiyetini kazanır. Bundan başka,

hayal gücünün ve rüyanın geniş ölçüde toplum anlayışından uzak kalmak zorunda olduğu üzerinde ısrarla durduk. Şu halde, birçok yazarın yaptığı gibi, rüyanın manasının bulunmadığı sonucuna ulaşmak için, rüyayı toplum anlayışına göre çözmeye çalışmak mantıksızlık olur. Rüya ancak çok nadir hallerde kamu anlayışına fazla yaklaşır, hiçbir zaman toplum anlayışına karışmaz. Buradan, rüyanın en önemli fonksiyonu ortaya çıkmaktadır: Rüya göreni toplum anlayışından uzaklaştırmak. Bunun sonucu olarak, rüya gören kimse kendi kendini aldatır.

Fakat rüya bittikten sonra hiçbir şey kalmaz mı? Bu çok önemli sorunu çözdüğümü sanıyorum. Bireysel psikolojinin kişilik bütünlüğü ile ilgili temel görüşünden, her üçünün de hayat stili yönünde faaliyette bulunduğu sonucu çıkarılmaktadır. Bu, Freud'un rüya nazariyesine karşı 1918'de yaptığım ilk hücumlardan biridir. Deneylerime dayanarak rüyanın geleceği hedef tuttuğunu, rüya görenin bir problemi kendisine göre çözmeye hazırlandığını ortaya atmıştım. Sonraları bu görüşü tamamladım. Rüyanın bu işi toplum anlayışına, sosyal duyguya göre yapmadığını; "mukayese", kinaye ve paralel hayallerle yaptığını belirttim.

Zaman zaman görülen rüyalar dinamik kanunun problemler karşısındaki ifadesini belirtir. Kısa rüyalar bir soruna açık, kesin ve çabuk cevap verildiğini gösterir. Unutulan rüyalar, duygusal niteliğin aynı derecede pratik bir neden karşısında güçlü olduğunu belirtmektedir. Bu pratik nedenden iyi bir şekilde uzak kalmak için, sadece heyecanların ve durumun devamını sağlamak amacıyla, rasyonel materyalin bir yana bırakılması gerekmektedir. Sıkıntılı rüyaların bir başarısızlığın aşırı derecedeki korkusunu belirttiği sık sık görülür. Ölüm rüyası, rüya görenin ölümün etkisi altında kaldığı sanısını uyandırmaktadır. Rüyada düşme, rüyayı görenin üzüntülü olduğunu, değerlilik duygusunu kaybetmekten korktuğunu gösterir. Rüyada göklerde uçmak muhteris kimselerde üstün bir seviyeye ulaşmak, kendilerini başkalarının üstüne çıkaracak bir işi gerçekleştirmek mücadelesini anlatır. Bu rüya çoğu zaman başka bir rüya ile beraber görülür. Burada, rüya gören kimseyi sanki ihtirasa ve tehlikeye karşı uyanık tutmak için, düşme kendini gösterir. Düşmeden sonra iyi bir şekilde yere inme çoğu zaman fikirlerle değil de sadece duygularla kendini belli eder ve genel olarak bir güvenlik duygusunu

gösterir. Treni kaçırmak, geç kalıp bir fırsattan yararlanamayarak tehlikeli bir başarısızlıktan uzak kalma amacım güden bir karakter özelliğini gösterir. Rüyada kötü giyinme ve buna bağlı korku, genel olarak kusurların belli olması korkusuna bağlanabilir. Göz, kulak, hareket ile ilgili eğilimler rüyalarda sık sık ifade edilir. Rüyada seyirci rolünü oynayan kimse hayatta da seyirci rolünü oynamakla yetinir. Cinsel rüyalar çeşitli izahlara yer verir. Bazen oldukça zayıf cinsel münasebetlere hazırlık, bazen de karşı cinsten kaçma ve kendine dönme şeklini alır. Homoseksüel rüyalarında söz konusu olan şey, doğasal bir eğilim değil öteki cinse karşı bir hazırlanmadır. Bireyin faal rol oynadığı rüyadaki kabalık öfkeyi ve öç alma arzusunu gösterir. Yataklarını ıslatanlar rüyalarında sık sık rahat yerlerde abdestle-rini bozar. Bu rüyalar küçüklük duygusuna karşı suçlamada ve öç almada onları az da olsa destekler.

İki çocuk babası olan bir adam karısıyla anlaşamıyordu. Bu anlaşamamazlık iki taraftan kaynaklanıyordu. Koca, karısının severek evlenmediğini biliyordu. Koca, çocukluğunda önceleri şımartılmış, sonraları yerini bir başka çocuk almıştı. Fakat sert bir okulda eski hiddet nöbetlerine egemen olmasını öğrenmişti. Hatta, elverişsiz durumlarda çoğu zaman hasımla-rıyla anlaşmak için büyük çabalar gösterecek kadar, bu işte ileri gitmişti. Yalnız burada pek fazla başarılı olamıyordu. Karısına karşı da davranışı birbirini tutmuyordu. Bazen sabır gösteriyordu. Karşılıklı güven ve sevgi havası oluşturmaya çalışıyordu. Bazen de, aşağılık duygusu hissettiğinde hiddet nöbetlerine tutuluyor ve ne yapacağını bilemiyordu. Kadm bu durumdan hiçbir şey anlayamıyordu. Adam kendisini çok seven iki çocuğuna çok bağlı idi. Oysaki anne zoraki bir aldırmazlık içinde yavaş yavaş çocuklarından uzak kalmıştı. Adam bu durumu çocuklara karşı bir ihmal gibi düşünüyor ve çoğu zaman bu konuda karısını kınıyordu. Karı koca münasebetleri zorlukla devam ediyordu. Koca ve kadm başka çocukların doğmasını önlemekte kararlı idiler. Eşlerin uzun zaman katlandıkları durum bu idi. Adam aşkta sadece güçlü duygular arıyordu ve haklarından yoksun edildiğine inanıyordu. Kadın yuvayı şöyle böyle devam ettirmeye uğraşıyordu. Cinsel bakımdan soğuktu ve hayat stili yüzünden kocasına, çocuklarına karşı fazla yakınlık duymuyordu. Bir gece adam rüyasında şuraya buraya rastgele atılmış kanlı kadın vücutları gördü. Onunla yaptığım konuşma bizi bir

sahnenin hatırasına ulaştırdı. Bir tıp öğrencisi olan dostu, onu cesetlerin kesildiği bir salona götürmüştü. Yalnız iki defa bulunduğu doğumlar, onu dehşet içinde bırakmıştı. Bu rüyayı şöyle izah edebiliriz: "Karımın üçüncü doğumunda hazır bulunmak istemiyorum."

BOLUM

Hayatın Manası

Hayatın manasını araştırmak ancak insan-evren arasındaki münasebet gözönünde bulundurulduğunda bir değer ve önem kazanır. Evrenin bu münasebette yapıcı bir gücü olduğunu anlamak kolaydır. Evren, tabiri caizse, her hayatın babasıdır. Her hayat, evrenden isteklerini karşılayabilmek için sürekli olarak mücadele etmektedir. Burada rol oynayan şey, sonraları hayatta herşeyi bir amaca ulaştırabilen ve sadece gelişmeye çalışan bir içgüdü değil, hayata ait doğasal bir şey, bir eğilim, bir dürtü, bir gelişmedir. Bu olmadan hayat düşünülemez. Yaşamak, gelişmek demektir. İnsan ruhu hareket eden şeyi bir şekle ulaştırmaya, yalnız hareketi değil, donmuş hareketi de göz önünde bulundurmaya çok alışıktır. Biz bireysel psikologlar daima şekil olarak gördüğümüz şeyleri bir hareket haline sokmaya uğraşıyoruz. İnsanın bir tohum hücresinden meydana geldiğini herkes bilmektedir. Yine insanın, bu tohum hücresinin gelişmesi için zorunlu özleri kapsadığını da anlamalıdır. Hayatın dünyada meydana geliş şekli karanlık bir sorundur. Belki de hiçbir zaman buna kesin bir cevap bulamayacağız.

Hayatın küçücük canlı bir üniteden hareket ederek gelişmesi ancak evren etkilerinin yardımı ile mümkün olabilmiştir. Hayatın cansız maddede mevcut olduğunu farzedebiliriz. Bu düşünceyi bize elektronların, protonun etrafında nasıl hareket ettiklerini gösteren modern fizik telkin etmiştir. Bu düşüncenin doğruluğunun görülüp görülmeyeceğini bilmiyoruz. Fakat, hayat hakkında elde ettiğimiz bilgiden şüphe edilemez. Bu bilgi hem varlığı korumayı amaç edinen hareketi, hem de çoğalmayı, dış dünya ile teması belirtmektedir. Hayatın devam etmesi için bu temasın başarılı olması gerekmektedir. Yaşayan herşeyin evrensel bir yapısının oluşla, her türün yönünün bir amacı bulunduğunu bize gösterebilir. Bu ideal tamlık, evren isteklerine faal bir şekilde uyma amacıdır.

Hayatın yürüyüş yönünü anlamak için dış dünya isteklerine faal bir şekilde uyarak, gelişme yolunu izlemek zorundayız. Burada başlangıcından beri hayatın içinde yer alan, ilkel bir şeyin söz konusu olduğunu hatırlamak zorundayız. Daima üstünlüğe ulaşmak, bireyin ve insan ırkının korunması, hep birey ile dış dünya arasında elverişli bir münasebet kurulması söz konusudur. Bu en mükemmele uymayı gerçekleştirme zorunluğu hiçbir zaman sonra ermez. Bu faal uyma başarısızlığı, sürekli olarak "gerçeğin" tehlikesiyle karşılaşır. Milletlerin, ailelerin, insanların, hayvan ve bitki türlerinin yok olmalarının nedenini, bu faal uyma başarısızlığında aramak gerekir.
Faal bir uymadan söz açarken, bu uymayı şimdiki durumla veya her canimin ölümü ile bir tutan boş düşünceleri bir yana bırakıyorum. Bundan başka, düzenlenmiş hayat bütünlüğü gibi, vücudun ve ruhun bu son uymaya yönelmesi gerektiği manasını taşımaktadır. Bu son uyma evrenin karşımıza çıkardığı bütün avantajlara ve sakıncalara karşı elde edilen bir zaferdir. Belki de bir süre devam edecek gerçek olmayan uzlaşmalar, er geç gerçekliğin ağırlığı altında yok olurlar. Oluş akımının ortasmdayız. Fakat bundan dünyanın dönüşü kadar az haberdar oluyoruz. Hayatın ve bireyin sadece bir parçası olduğu bu evrene bağlılıkta, dış dünyaya başarılı bir uyma mücadelesi kaçınılmaz bir keyfiyettir. Daha hayatın başlangıcında üstünlük eğiliminin varlığından şüphe edenlere, geçen yüz-binlerce yıl mükemmeliyet eğiliminin doğasal bir faktör olduğunu ve hareketin herkeste yer aldığını artık açık bir şekilde göstermektedir. Bu görüş bize başka bir şey daha göstermektedir. Aramızdan hiçbiri izlenilmesi gereken tek doğru yolun ne olduğunu bilmemektedir. İnsanlık, insan gelişmesinin bu son amacını bulmak için birçok denemeler yapmıştır. İnsanlığın bu ideal yükselmede şimdiye kadar ulaştığı mükemmel tasarım, tanrı kavramı şeklinde kendini göstermektedir. Tanrı kavramı gerçekten, insanın mükemmeliyet özlemini, insanların bu mükemmeliyete ulaşma hususundaki gizli arzularını kapsamaktadır. Buna şüphe edilemez. Bununla beraber, herkesin başkalarınkinden farklı bir tavrı, anlayışı bulunduğunu sanıyorum. Bu mükemmeliyet prensibine hiç de yakışmayan görüşler vardır. Fakat, en saf ifade karşısında şöyle diyebiliriz: İşte mükemmeliyet amacı hakkında elde edilen güzel bir somut ifade. Yönetici din amaçlarının bulunmasında çok etkin olan ve bütün insanların birbirine bağlanması gereken ana kuvvet, sosyal

duygudan başka bir şey değildir. Bu duygu oluş esnasında meydana gelmiştir. Oluşun zorunlu itmesi boyunca kendini gösteren üstünlük çabasının bir eseridir. Bunu böyle düşünmemiz gerekmektedir. Tabiatıyla bu ideal mükemmeliyet amacının tasarımında çok sayıda denemeler yapılmıştır. Biz bireysel psikologlar özellikle, hekim olanlarımız ve başarısızlıklarla karşılaşanlarımız sinir, akıl hastalıklarına tutulmuş, suç işlemiş, kendilerini içkiye kaptırmış kimselerle uğraşanlarımız, bunlarda da bir üstünlük amacını görmekteyiz. Yalnız bu amaç burada akla uymayan bir yön alır. Bu uymamazlık bu yönde bir mükemmeliyet amacının bulunduğunu görmemize imkan vermez. Mesela, biri, başkalarına egemen olmaya çalışmak suretiyle amacını somutlaştırma denemesi yapıyor. Bu üstünlük amacı bize, bireye veya kitleye yol gösterici mahiyette görünmüyor. Çünkü hiç kimse böyle bir mükemmeliyet amacını kendisine zorla kabul ettiremez. Ettirdiği takdirde oluşun baskısıyla karşılaşmak, gerçekliği hiçe saymak ve kendisini sıkıntılı bir şekilde gerçeklikten ve gerçekliği izleyenlerden korumak zorunda kalır. Başkalarının desteğinde arayan insanlarla karşılaştığımız zaman, bu mükemmeliyet amacını da akla aykırı buluruz. Mükemmeliyet amaçlarını başarısızlıklarla karşılaşmamak için hayat problemlerinden kaçmakta arayanların bu amaçları da, birçoklarınca kabul edilse bile, bize tamamıyla yersiz görünmektedir.

Görüşümüzü genişletelim: "Kusurlu bir mükemmeliyet amacını kabul eden, yanlış bir yolu izleyen topluluğun ilerlemesine yarayan yolu bulamamaları yüzünden faal uymada başarı gösteremeyen varlıklar ne olurlar?" sorusunu soralım.

Türlerin, ırkların, aşiretlerin ve münferit birçok bireylerin bu dünyada hiçbir şey bırakmadan yok oldukları, bir birey için doğruya yakın yolu bulmasının da ideal mükemmeliyet amacı bakımından ne kadar zorunlu olduğu ortadadır. Zamanımızda da ideal mükemmeliyet amacı bireyin kişiliğinin gelişmesi; görme, düşünme, tartma gibi ifade tarzları; duyguları ve dünya görüşü üzerinde etki yapmaktadır. Bu bir gerçektir. Gerçekten bir ölçüde kayan bir davranış çizgisi birey için zararlıdır, hatta bireyin yokluğuna yol açmaktadır. Her bireysel psikolog için bu açık ve anlaşılır bir şeydir. İzleyeceğimiz yön hakkında elde edebileceğimiz daha fazla bilgi mutlu bir buluş olur. Çünkü, oluş akımı içinde bulunuyoruz ve bu akım tarafından sürükleniyoruz.

Genel mükemmeliyet eğilimini bulurken yaptığı gibi, burada da bireysel psikoloji büyük bir iş gördü. Çok sayıda tecrübelerden yararlanarak bir görüşe ulaştı. Bu görüş, bir ölçüde, ideal bir mükemmeliyete ulaşmak için izlenecek yönün bulunması olanağını sağlamaktadır. Bireysel psikoloji bir sonuca sosyal duygunun kurallarını bularak ulaşmıştır.

İnsanlık için iyi birşeyler yapmayan insanlar ne oldular? İşte cevap: Hiç birşey bırakmadan yok oldular. Onlardan kalan hiçbir şey yoktur. Vücutça ve ruhça kayboldular. Toprak onları yuttu. Evrenin verileriyle ahenk kuramayan yok olmuş hayvan türlerinin akıbetlerine uğradılar. Burada aslında gizli bir buyruk vardır. Evren sanki şöyle demektedir: Defolun, siz hayatın manasını anlamadınız. Gelecekten birşey bekleyemezsiniz. Bugünkü kültür hayatına uyguladığımız ve çocuğun şimdiden sosyal duygusunun derecesini bütün hayatı için ve sonraları elverişli müdahaleler olmadığı takdirde değişmez bir şekilde saptadığını belirttiğimiz zaman bazı genel şartlar dikkatimizi çeker. Bu şartların etkileri çocuğun sosyal duygusunun gelişmesi için büyük ölçüde zararlı olabilir. Savaşta ve derslerde savaşın övülmesi bunlardan biridir. Sosyal duygusu, yetersiz veya zayıf olan çocuk, istemeden, insanların makinelere, zehirli gazlara karşı mücadeleye zorlanabilecekleri, mümkün olduğu kadar fazla insanların öldürülmelerinin bir zafer sayılacağı bir dünya için hazırlanır. Aynı şeyi ölüm cezası için söyleyebiliriz. Bunun çocuk ruhu üzerindeki etkileri, bu cezaya çarptırılanların topluluğun üyeleri olmadığı, topluluğa karşı cephe alan varlıklar olduğu hususundaki düşünce ile fazla hafiflemezler. Ani ölüm problemi zaten zayıf bir işbirliği eğilimine sahip olan çocuğun sosyal duygusunun gelişmesini birdenbire durdurabilir. Aşk, anne olma ve doğum problemleri korkunç birşey gibi tanıtılan kızlar da aynı tehlike ile karşılaşırlar. Çözülmeyen ekonomik problem, gelişme halindeki sosyal duygu üzerinde büyük bir ağırlık yapar. İntihar; suç; sakatlara, yaşlılara, dilencilere karşı yapılan kötü muameleler; batıl inançlar; insanların, memurların, ırkların ve dinsel toplulukların karşılaştıkları haksız davranışlar; çocuklara karşı girişilen sert davranışlar, ailedeki çekişmeler ve kadını aşağı bir duruma sokmak için yapılan bütün teşebbüsler sosyal duygunun gelişmesine son verir (çocuğu şumartmak, hırpalamak, ihmal etmek, servetin ve ailenin önemini belirtmek gibi yersiz

hareketler de aynı zararlı sonucu yaparlar.) Burada yaşadığı taktirde bireyin, bütünün bir öğesi olarak başarı arzusu duyduğunu, gerektiği gelişebileceğim belirtmiştim. Okuyucuya bilimsel bir açıklamanın sözkonusu olduğunu anlatırken, bunun daha önceden yeter derecede delillerini verdim. İnsan sadece bir bütünün alan ve veren öğesidir. Gözlerimizle, kulaklarımızla ve sözle başkalarıyla temasa geçeriz. Ancak, dış dünyada başkalarına karşı ilgi duyduğu zaman insan gerçekten görür, işitir ve konuşur. İnsan başkaları, mutlak gerçeklik tarafından kontrol edilir. Büyük eserler yapmak için belki de en büyük olanakları taşıyan estetik duygularımız ve anlayışımızı ancak oluş akışında insanlığın mutluluğuna yardım ettikleri zaman ebedi bir değer kazanırlar. Bütün organik ve ruhsal fonksiyonlarımız yeter derecede sosyal duygu kapsadıkları ve işbirliğine yatkın bulundukları zaman normal, doğru ve sağlam bir şekilde gelişirler.

Faziletten söz açtığımız zaman, birinin işbirliğine katıldığını söylemek istiyoruz. Kusurdan söz açtığımız zaman, birinin işbirliğini zorlaştırdığını söylemek istiyoruz. Bundan başka başarısızlığı gösteren herşeyin bir başarısızlık olduğunu, çünkü topluluğun gelişmesini zorlaştırdığını, çetin ve sinirli çocukların intihar isteklerin suçluların söz konusu olduğunu ispat edebilirim. Bütün bu hallerde işbirliğinin yetersizliği görülmektedir.

İnsan hayatının bütün problemleri bir işbirliği yeteneğinin hazırlığını istemektedir. Bütün karakter özellikleri sosyal duygunun derecesini belirtirler. İdeal üstünlük amacına ulaştıran bir yolu izlerler. Bunlar hayat stilinde birbirine karışmış davranış çizgileridirler. Hayat stili bu çizgileri yapar ve sürekli olarak aydınlatır. Dilimiz ruh hayatımızın en ince eserlerini bir sözle ifade edecek kadar zengin değildir.

EKLER

Danışmanla Danışan Arasındaki Münasebetler

İlk çocukluktan itibaren meydana gelen hayat stilinin bütünlüğü hakkındaki görüşüm; bana, danışmaya gelen kimsenin daha ilk görünüşünde taşıdığı kişiliği belli ettiğini söyleme imkanını verdi. Danışma hasta için sosyal bir problemdir. Meseleye vakıf mütehassıs çoğu zaman daha ilk bakışta karşısındakinin sosyal duygusu hakkında bir fikir edinebilir. Saklanma, tecrübeli bireysel psikologun karşısında fazla bir işe yaramaz. Hasta, danışmanın sosyal duygusuna çok güvenir. Tecrübe ise, hastanın sosyal duygusuna fazla güvenilmeyeceğim göstermektedir. Bunun için hastada kuvvetli bir sosyal duygu beklenmemelidir. Bu fikirler düzeninde iki gerçek, bana geniş ölçüde yardım etmektedir. Genel olarak, sosyal seviyenin fazla yüksek olmayışının, burada çocukluklarında çok şımartılmış ve hatta, hayatta daha sonraları hayal dünyasından kurtulamayan kimselerin söz konusu olması dikkat çekmektedir. Birçok okuyucumun şu sorunun sorulmasını yadırgamadan kabul etmesi fazla hayret uyandırmamalıdır: "Yakınımı niçin sevmeliyim? "Esasen Kain, benzer bir soruyu daha önce sormuştu.

Hastanın bakışı, durumu, kararlı veya çekingen hali çok şeyleri açıklar. Bir yer, mesela bir divan göstermek kuralı veya değişmez bir zaman kabul edildiğinde birçok şey gözden kaçar. Daha ilk karşılaşmadan itibaren her türlü baskıdan uzak kalmmahdır. El sıkma şekli bile, dikkati belli bir problem üzerine çekebilir. Şımartılmış kimseler çoğu zaman bir şeye dayanır. Şımartılmış çocuklar kendileriyle bulunan annelerinin yanından pek ayrılmaz. Yalnız burada da değişmez kurallara bağlı kalmaktan sakmılmalıdır ve işin doğruluğunu anlamaya çalışmalıdır. Düşünülen şey söylenmemelidir. Sonraları söz konusu olan şey anlaşılınca bu düşünceden, çok hassas olan hastayı kırmadan, yararlanmalıdır. Hastaya bir yer gösterilme-melidir. İstediği yere oturabileceğini söylemelidir. Hastayla hekim veya danışman

arasındaki mesafe hastanın durumu hakkında çok şey anlatır. Sonra, bu danışma sırasında ve başkalarının yanında, "tamam" psikolojisinden sakınmalıdır. Daha işin başında hastaya, hastanın ailesine kesin cevap vermekten kaçınmak gerekir. Danışmaya gelen kimsenin ebeveynlerine ve yakınlarına karşı hiçbir zaman tenkitçi bir durum alınmamalıdır. Hiçbir vakanın çaresiz olduğu söylenmemelidir. Her vakanın tedavi edilebileceği bildirilmelidir. Yalnız, gerçeğin anlaşılmasını gerektiren önemli haller karşısında tamamıyla çaresiz olduğunu söylenmelidir. Hastanın hareketlerine karışılmamahdır. Hasta istediği zaman ayağa kalkmalıdır. Do-laşmalıdır. Canı istediği zaman sigara içebilmelidir. Ben, işimi için yanımda uyumak isteyenlere bile bu olanağı verdim. Hasta ile hekimi birbirine yaklaştıran işbirliğine hastanın ürkek bakışı pek istekli olmadığını açıkça belirtir. Hasta konuşmaktan kaçındığı veya az konuştuğu, durmadan konuşarak hekime konuşma fırsatını vermediği zaman bu hal, daha bariz bir şekil alır. Diğer hekimlerin tersine, bireysel psikolog uykudan, yatmaktan söz etmemelidir. Esnememelidir. İlgisiz kalmamalıdır. Sert sözler söylememelidir. Vakitsiz öğütlerde bulunmamalıdır. Kendisini son çare gibi göstermemelidir. Doğruluktan şaşmamalıdır. Bir çatışmaya katılmamalıdır. Tedavinin her ne şekilde olursa olsun, ümitsiz olduğunu söylememelidir. Bu son halde, çok büyük güçlükler ortaya çıktığı takdirde yetersizliği kabul etmek ve belki de daha tecrübeli olan başkalarını tavsiye etmek yerinde olur. Her otoriter davranış çabası başarısızlığı olgunlaştırır. Her palavracılık tedaviyi önler.

Tedavide başarının ve iyileşmede övünme payının danışılan kimseye değil de, hastaya ait olduğunu kabul etmek şaşmaz bir kural olmalıdır. Danışman ancak hataları gösterebilir. Gerçekliği canlandırmak hastanın işidir. Karşılaşılan bütün başarısızlık hallerinde, işbirliğinin yetersizliğinde başlangıçtan itibaren hastanın danışmanla işbirliği yapmasına elverişli bütün araçları harekete geçirmek gerekmektedir. Bunun ancak, hastanın hekimin yanında kendisini rahat hissetmesiyle mümkün olabileceği aşikardır. İşte bunun için, sosyal duygunun seviyesini yükseltmekte bilimsel bir deneme olarak, müşterek faaliyet büyük önem taşımaktadır. Tamamıyla kaçınılması gereken bir şey vardır. Aşağılık duygusunun devamı ve hastanın hekime güvenmemesi halinde, Freud'un "olumlu transfer" adını

verdiği ruhsal akımdan kaçınmalıdır. Özellikle bilinçaltına itilmiş cinsel unsurlara sürekli değinerek suni bir ortam yapmaya çalışmaktan sakınmak gerekir. Psikanaliz tedavisinde kesin bir şekilde istenen bu hal danışmana yeni bir iş yüklemektedir. Bu işde oluşturulan bu suni halin giderilmesidir. Daima şımartılmış bir çocuk veya şımartılmak isteyen bir yetişkin olan hasta, davranışının bütün sorumluluğunu yüklenmesini öğrendiği takdirde danışman, doymamış arzuların kolay bir şekilde tatminini vaadeden tuzağa düşme tehlikesinden kolaylıkla uzak kalabilir. Çünkü, genel olarak bir arzunun tatmin edilmesi veya gerçekleşmemesi fazla şımartılmış kimseler tarafından ezici bir tedbir şeklinde hissedilir. Burada, bireysel psikolojinin arzuların bilinçaltına itilmesini istemediğini bir defa daha söylemeliyim. Fakat yersiz arzuların sosyal duyguya aykırı olduğunu ve bunların, bilinçaltına itilmesi yerine sosyal ilginin güçlendirilmesi suretiyle yok edilebilecekleri bildirilmelidir.

Bir zamanlar bir adam bana karşı zor kullanacağını söyledi. Erken bunama hastalığına tutulmuştu. Onu tamamıyla iyi-leştirdim. Oysa benim tedavimden üç yıl önce onun tedavi edilmeyeceği bildirilmişti. Daha bu zamanda kendisini savacağıma ve kaderine terkedeceğimi kesinlikle beklediğini biliyordum. Üç ay boyunca tedavi seanslarında sakin ve sessiz kaldı. Ona, varlığı hakkındaki az bilginin sağladığı olanak ölçüsünde ihtiyatlı açıklamalar yapmak için bu fırsattan yararlandım ve bana vurmak için elini kaldırdığı zaman bu durumun şiddetlendiğini anladım. Bunun üzerine kendimi savunmamaya karar verdim. Bunu yeni bir saldırı takip etti. Bu saldırıda bir cam kırıldı. Hastanın kanayan elini elimden geldiği kadar dostça pansuman yaptım. Dostlarıma kesin bir kurala ulaşmak için bu örnekten yararlanmalarını tavsiye etmiyorum. Bu adamda tedavi başarısı kesinleşince, kendisine sordum: "Ne dersiniz, sen ve ben, sizi iyileştirmekte başarıya nasıl ulaşabi-lik? " Aldığım cevap bütün yetkili çevrelerde en büyük izlenimi yapabilecek bir mahiyetteydi. Bu cevap, yel değirmenine karşı savaşan zayıf psikologların ve psikiyatrların bütün saldırılarına gülümsemeyi bana öğretti. İşte onun bana verdiği cevap: "Bu çok basit, yaşama cesaretini tamamıyla kaybetmiştim. Münakaşalarımızda onu yeniden buldum." Bireysel psi-kokloji, cesaretin sosyal duygunun bir görünüşü olduğunu öğretmektedir.

Danışmaya gelen kimse, bütün hallerde, tedavi ile .ilgili herşeyde tamamıyla serbest olduğuna inanmalıdır. Kendisine iyi görünen şeyi yapabilmelidir veya isterse hiçbir şey yapmamak olanağına sahip olmalıdır. Yalnız hastayı tedavinin başlamasıyla beraber arazlarından hemen kurtulmaya başladığına inandırmaktan çekinmelidir. Bir psikiyatr, tedavinin başında, bir saralının ailesine, yalnız bıraktıkları takdirde hastanın nöbet geçirmeyeceğini söylemişti. Bunun sonucu, daha ilk gün, hastanın sokakta tutulduğu şiddetli nöbetle akçene kemiğinin kırılması oldu. Başka bir vaka daha hafif bir facia ile sona erdi. Bir erkek çocuk hırsızlık eğilim yüzünden bir psikiyatre götürüldü. Çocuk ilk konuşmanın sonunda psikiyatrin şemsiyesini alıp götürdü.

Başka bir öğütte daha bulunacağım. Hekim hasta ile yaptığı konuşmaları hiç kimseye söylemeyeceğine dair söz vermelidir ve bu sözünü tutmalıdır. Buna karşı, hasta istediği şekilde konuşmakta serbest olmalıdır. Bazen, hastanın toplantılarda bilgisiyle kendini göstermek için yapılan açıklamalardan yararlanması zararlı olabilir. Bu bir gerçektir. Fakat bu engel dostça bir konuşma ile önlenebilir. Sonra, bundan aileden şikayet için yararlanılabilir. Hastaya, ailesinine ancak davranışlarıyla sorumlu olduğunu ve iyileştiğini hisseder etmez her türlü sorumluluktan kurtulacağını anlatmaya çalışmalıdır. Bundan başka hastaya çevresinden bildiğinden fazla şeyler istememesini ve çevresinin etkilerinden, bozuk hayat stilini geliştirmekte materyal gibi yaralanmaktan sorumlu olduğunu iyice anlatmak gerekir. Kusurlu oldukları ve bunun sorumluluğunu kendi ebeveyinlerine yükleyebileceklerini de söylemeliyiz.

Hastaları kazanmak için fazla çaba göstermek, işgüzarlık yapmak, aynı şekilde, yersiz sözler söylemek, başka danışmanlar için dostça olmayan sözler söylemek zararlıdır.

Şimdi söylediklerimize ait bir örnek yetecektir. Bir adam, başarısızlık korkusundan gelen sinir zaafiyeti için bana geldi. Kendisine başka bir psikiyatrin de tavsiye edildiğini ve ona da gideceğini söyledi. Ona meslekdaşın adresini verdim. Ertesi gün hasta bana tekrar geldi ve hekime gidişini anlattı. Psikiyatr, konuşmadan sonra ona soğuk su tedavisini tavsiye etmişti. Hasta daha önce beş defa benzer tedavi gördüğü ve sonuç almadığı cevabını vermişti. Hekim önemle tavsiye ettiği iyi çalışan bir müessesede altıncı bir tedavi görmesini söylemişti.

Hasta orada da iki defa tedavi edildiği ve iyileşmediği cevabını vermişti. Kendisine benim bakmamı istediğini bildirmişti. Psikiyatr buna itiraz etmişti ve şunları söylemişti: "Dr. Adler size ancak bazı şeyler telkin edebilir." Hasta şöyle cevap vermişti: "Belki de beni iyileştirecek bazı şeyleri telkin edecek." Eğer bu psikiyatr bireysel psikolojinin değerinin kabul edilmesini önlemek arzusunun etkisi altında kalmamış olsaydı, bu hastanın bana gelmesine mani olamayacağını anlardı.

İlk konuşmadan sonra tedaviye devam edip etmeme hususunda bir kararsızlık kendini gösterdiği taktirde onun, daha sonraki günlerde karar verebilmesi için hastanın serbest bırakılması gerekir. Tedavi süresi hakkında daima sorulan soruya cevap vermek kolay değildir. Bunu haklı buluyorum. Çünkü, birçok hasta sekiz yıl kadar devam eden ve bir sonuç vermeyen tedavilerden söz edildiğini işitmiştir. Bireysel psikoloji ile yapılan bir tedavi doğru bir şekilde yapılması şartıyla, üç ay içinde, kısmen de olsa, iyileşmeyi gösteren sonuçlar vermelidir. Başarı hastanın işbirliğine bağlıdır. Bu yüzden başlangıçtan itibaren kapı sosyal duyguya açılmalıdır. Tedavi süresi hastanın işbirliğine göre değişir. Bireysel psikolojide biraz tecrübeli olan hekim, ilk yarım saatten sonra ne yapacağını bilir. Fakat, hastanın hayat stilini ve hatalarını öğreninceye kadar beklemelidir. Buna şu da katılabilir: "Eğer bir veya iki hafta içinde, iyi yolda olduğumuza inanmazsanız, tedaviden vazgeçebilirsiniz."

Zaman meselesi güçlüklere yol açmaktadır. Oldukça büyük servetleri daha önceki tedavilerinde eriyen birçok hasta gördüm. Alışılmış saatlere uymak gerekmektedir. Parasız tedavide ihtiyatla hareket edilmelidir. Fakir hasta kendisine karşı yeterli ilgi gösterilmediğini düşünmemelidir. Götürü pazarlık, elverişli görülse bile veya tedaviden sonra ücreti ödemek vaadi, tedaviden emin olunmadığı için değil de böylelikle, hekimle hasta arasındaki münasebetlerde suni bir havanın ortaya çıkmaması için, tedavi ücreti her hafta veya aydan aya daima zamanında ödenmelidir. Hastadan birşeyler istemek, hastayı bazı işleri yapmaya zorlamak tedaviyi güçleştirir. Hastanın çoğu zaman teklif ettiği dostça yardımlar bile kibarca kabul edilmemelidir. Aynı şekilde hediye de alınmamalıdır. Hiç olmazsa, hediye tedavi tam olarak bittikten sonra kabul edilmelidir. Karşılıklı davetler ve müşterek ziyaretler tedavi süresince yapılmamalıdır. Yakın veya tanınan

kimselerin tedavileri daha zor görünmektedir. Bunun nedeni aşağılık duygusunun tanınan bir kimsenin yanında daha da ağırlaşmasıdır. Danışman da hastanın aşağılık duygusunu açık bir şekilde görmekten hoşlanmaz. Danışman böyle hallerde hastayı elinden geldiği kadar bundan kurtarmaya çalışmalıdır. Dikkatin daima hatalar üzerine çekilebilmesi, kalıtım kusurları üzerinde hiçbir zaman durulmaması, daima tedavi imkanı gösterilmesi, hastaya başkaları kadar değerli olduğunun duyurulması halinde iş önemli bir şekilde kolaylaşır. Ve bireysel psikolojinin diğer okulların karşılaştıkları büyük mukavemetle karşılaşmamasının nedeni anlaşılır. Tedavi esnasında mümkün olduğu kadar aşağı seviyede bir tansiyonun devam ettirilmesinin büyük bir avantaj sağladığını daima düşündüm ve hemen hemen her hastaya, kendi nevrozlarının dokusuna hayret verecek derecede benzeyen eğlenceli durumların bulunduğunu ve hastanın nevrozuna daha az önem vermesini bile söylemeyi bir kural olarak kabul ettim.

Her konuşmada danışmaya gelen kimsenin işbirliğine hazır olup olmadığını anlamaya çalışılmalıdır. Her mimik, her ifade, münakaşadan elde ettiği veya münakaşada ihmal ettiği herşey onun işbirliğine hazır olup olmadığını gösterir. Rüyanın doğru olarak anlaşılması da başarı olanaklarını, başarısızlığı ve işbirliğini değerlendirmemizde bize yardım eder. Hastayı özel bir davranış çizgisini kabul etmek hususunda teşvik ederken çok dikkat edilmelidir. Meslek meselesine gelince, burada enerjik bir şekilde hareket edilmelidir. Yalnız bu işi yaparken hastayı bir mesleğe zorlamamalıdır. Hastanın şu veya bu mesleğe daha iyi hazırlandığını ve bu işte bir başarı elde edelebüeceğini söylemelidir.

Çetin Çocukların Anlaşılmaları ve
Tedavilerine Ait Bireysel
Psikolojilerinin Soru Listesi

Bu liste uluslararası bireysel psikoloji derneği tarafından hazırlanmış ve değerlendirilmiştir.

J) Çocuk için ne zamandan beri endişe duyulmaktadır? Kusurları ilk defa ortaya çıktığında zaman çocuğun maddi ve ruhsal durumu nasıldı?

Şunlar önemlidirler: Çevre değişmeleri, okula başlama, okulun değişmesi, öğretmenin değişmesi, daha küçük bir çocuğun doğması, okul başarısızlıkları, yeni dostluklar ve ebeveynlerin hastalıkları

2) Daha önce çocukta anormal bir şey görülmüş müydü? Organik veya zihinsel bir anormallik, korkaklık, ihmal, yalnızlık arzusu, beceriksizlik, tuvalet yaparken veya yatarken kendisine yardım gerekiyor muydu? Hangi cinsten olduğunu bilmiyor mu? Ondaki birinci, ikinci, üçüncü derecede cinsel işaretler nelerdir? Karşı cinsi nasıl düşünür? Cinsel eğitim derecesi nedir? İkinci bir evlenmeden mi dünyaya geldi? Yoksa gayri meşru bir çocuk mudur? Zamanında zorlukla karşılaşmadan yürümeyi, konuşmayı, öğrendi mi? Dişleri normal bir şekilde çıktılar mı? Yazı yazmayı, saymayı, resim yapmayı, şarkı söylemeyi, yüzmeyi öğrenirken zorluk çekti mi? Bir kimseye, büyükbabaya, büyükanneye, baba veya çocuk dadısına karşı fazla bir yakınlık duydu mu?
Hayatı sevmediğini gösteren durumu, onda aşağılık duygusunu yapan herşeyi, zorlukları bir yana bırakmak, başkalarından uzak kalmak eğilimi, bencillik sabırsızlık, heyecanlılık, faaliyet, kurnazlık ve ihtiyat üzerinde durulmalıdır.
.3) Onunla her zaman meşgul olmak gerekti mi? Neden ve kimden en fazla korkuyor? Gece bağırıyor mu? Yatağını ıslatıyor mu? Otoriter midir? Ebeveynlerinden birinin yatağında yatmak için özel bir arzu gösterdi mi? Beceriksiz midir? Zeki midir? Sık sık kendisine takınıldı mı ve gülünç hale getirildi mi? Saçlarına, elbisesine, ayakkabılarına fazla meraklı mıdır? Parmaklarıyla burnunu karıştırır mı? Tırnaklarını kemirir mi? Obur mudur? Hırsızlık yapar mı? Tuvalete gitmekte zorluk çıkarır mı?
Bu sorularla çocuğu üstünlük durumuna ulaşmak için gösterdiği en küçük veya büyük faaliyet hakkında aydınlanırız.
4) Kolaylıkla dostlar edindi mi? Ya da kavgacı mıydı? Başkalarına ve hayvanlara eziyet etmekten hoşlanıyor muydu? Kendisinden daha küçük veya daha büyük kimselerle, kızlarla, erkek çocuklarla mı arkadaşlık yapıyor? Yönetmek eğilimi var mıdır? Ya da bir kenarda mı kalıyor? Kolleksiyoncu mudur? Cimri midir? Aç gözlü müdür?
Bu, onun başkalarıyla temas etme ve cesaretini kaybetme kapasitesi ile ilgilidir.
5) Halen her bakımdan nasıldır? Okuldaki davranışı nedir? Okula isteyerek mi gidiyor? Geç mi gidiyor? Okula gitmeden önce sinirleniyor mu? Okula giderken acele mi ediyor? Kitaplarını, çantasını, defterini kaybediyor mu? Ödevler ve imtihanlar konusunda endişe duyuyor mu? Ödevlerini unutur mu veya ödev yapmaktan

kaçınır mı? Zamanını harcar mı? Avare midir? Tasasız, gevşek midir? Kendisini biraz toplamasını biliyor mu veya hiç bilmiyor mu? Sınıfı karıştırır mı? Öğretmenine karşı durumu nasıldır? Tenkitçi, küçümser, aldırışsız bir durum mu alır? Ödevlerini yapmak için başkalarının yardımlarını arar mı veya bu ödevleri yapmak için teşvik bekler mi? Jimnastikten ve spordan fazla hoşlanır mı ? Kendisini az veya tamamen beceriksiz mi bulur? Fazla okur mu? Beğendiği yazılar nelerdir? Herşeyde gecikir mi?

Bu sorular çocuğun okul hazırlığını ve okul tecrübesini-nin sonucunu derinleştirmek olanağını sağlar. Bundan başka onun güçlükler karşısında nasıl hareket ettiğini anlamanıza yardım eder.

6) Evdeki hayat şartları, ailedeki hastalıklar, alkolizma, suç eğilimleri, nevrozlar, zeka geriliği, frengi, sara, hayat seviyesi hakkında bilgi. Ölüm oldu mu? Bu sırada çocuk kaç yaşında idi? Yetim midir? Evi kim yönetir? Eğitim sert midir? Tenkitçi midir? Çok yumuşak mıdır? Çocuğa hayat hakkında korkutucu bir fikir veriliyor mu? Nasıl korunur? Üvey ebeveyinleri var mıdır?

Burada çocuk aile durumu içinde görülür ve çocuğun hangi etkilerle karşılaştığı tahmin edilebilir.

7) Erkek ve kızkardeşleri arasındaki sırası nedir? Büyük, ortanca, küçük, çocuk mudur? Tek erkek veya tek kız çocuk mudur? Çekememezlikler var mıdır? Sık sık ağlar mı? Kötü kötü güler mi?

Bunlar karakteroloji için önemlidir. Çocuğun benzerleri karşısındaki durumunu aydınlatır.

8) Gelecekteki mesleği hakkındaki fikri şimdiye kadar ne. idi? Evlilik hakkında ne düşünüyor? Ailesinin diğer üyelerinin meslekleri nedir? Ebeveynlerinin anlaşma şekli nedir?

Bu çocuğun kendisi ve gelecek hakkındaki güvenini görmeye imkan verir.

9) Sevdiği oyunlar nelerdir? Tercih ettiği hikayeler, tarihte ve edebiyatta tercih ettiği kişiler kimlerdir? Başkalarının oyunlarını bozmaktan hoşlanır mı? Hayal dünyasının etkisi altında kalır mı? Realist bir sekide mi düşünür ve fantezilerden uzak kalır mı? Gündüzleri hayal dünyasını başıboş bırakır mı ?

Bu sorular çocuğun yükselmek için ideal olarak seçtiği modeller hakkında bilgi verirler.

10) tik hatıralar nelerdir? Etkisi altında kaldığı veya sık sık tekrarlanan rüyalar (uçmak, düşmek, sıkılmak, treni kaçırmak yarışmak, hapsedilmek gibi rüyaları, kabuslar) nelerdir?
Burada çoğu zaman yalnızlık eğilimi, aşırı ihtiyata ulaşan uyarmalar, ihtiras belirtisi ve bazı kimselerin tercih edildiği pasif bir durum alma eğilimi görülür.
J J) Çocuk hangi konuda cesaretini kaybetti? Kendisini şanssız mı hissediyor? Kendisiyle ilgilenenlere ve kendisini övenlere karşı iyi hareket eder mi? Batıl düşünceleri var mıdır? Zorluklardan kaçar mı? Geleceğinden şüphe eder mi? Birçok işle uğraşır mı ve bunları çabuk bırakır mı ? Çevresi tarafından sistemli bir şekilde cesaretten düşürüldü mü? Kötümser midir?
Böylelikle çocuğun kendisine güvenini kaybedip etmediği, yolunu yanlış bir yönde arayıp aramadığı görülür.
12) Başka kötü alışkanlıkları var mıdır? Yapmacıklıklan var mıdır? Alıklık yapar mı? Saf mıdır? Soytarılık yapar mı?
Dikkati çekmek için fazla cesaret verici olmayan teşebbüsler.
13) Konuşma kusurları var mıdır? Çirkin midir? Beceriksiz midir? Düztaban mıdır? Raşitik midir? Bacakları X veya o şeklinde midir? Vücutça biçimsiz midir? Şişman mıdır? Dev cüsseli midir? Bodur mudur? Gözlerinde, kulaklarında kusur var mıdır? Çok mu güzeldir? Zihin bakımından geri midir. Solak mıdır? Gece horluyor mu?
Burada çocuğun genel olarak büyüttüğü hayatın zorluklarıyla karşılaşıyoruz. Çocuk buradan sürekli bir ruhsal yılgınlığa ulaşabilir. Böyle bozuk bir gelişme çok zaman fazla güzel çocuklarda görülür. Bunlar herşeyin kendilerine verilmesi ve çaba göstermeden herşeyi elde etmeleri gerektiğine inanırlar. Böylelikle gerçek hayat hazırlığından yoksun kalırlar.
14) Samimi olarak kusurlarından bahseder mi? Okuyamayacağını, çalışamayacağını söyler mi? İntiharı düşünüyor mu?
Bunlar ciddi yılgınlık arazlarıdır.
15) Çocuğun olumlu randımanları nelerdir? Çocuğun görme, iştme hareket tipi nedir?
Bunlar önemli işaretlerdir. Çünkü, çocuğun ilgileri, hazırlanması, eğilimleri bu zamana kadar izlenen yönden başka bir yönü gösterebilir.

Noktası noktasına değil de, konuşma şeklinde sorulması gereken bu sorulardan hareket ederek kişilik hakkında bir görüşe ulaşılır.
Yetişkinlerdeki başarısızlık hallerinde aşağıdaki soruları önemli buluyorum. Bunları izleyerek ünsiyet peyda etmiş kimse yarım saat sonunda bireyin hayat stili hakkında geniş bir bilgi edinir.
Sorularım, katı olmayan bir sıra izler
1- Neden şikayet ediyorsunuz?
2- Arazlar ortaya çıktıkları zaman nasıl bir durumda idiniz?
3- Şimdi nasıl bir durumla yaşıyorsunuz?
4- Mesleğiniz nedir?
5- Ebeveyinlernizi, karakterlerini, sağlık durumlarını anlatınız. Öldülerse neden öldüler? Onlarla münasebetleriniz nasıldı?
6- Kaç erkek ve kızkardeşiniz vardır? Onlar arasındaki sıranız nedir? Onların size karşı durumları nedir? Hayattaki durumları nedir? Onlar da hasta mı?
7- Annenin, babanın tercih ettiği kimse kimdi? Eğitiminiz nedir?
8- Bir çocuğun aşırı derecede şımartıldığını gösteren işaretleri araştırmak, sıkıntı, utangaçlık, başkalarıyla temas etmek ve dost kazanma zorlukları, düzensiz davranış...
9- Çocukluk hastalıkları ve çevrede bu hastalıkların yaptığı durumlar.
10- En çok neden korkuyorsunuz ve neden korkmuyorsunuz?
11- İlk çocukluk hatıraları nelerdir?
12- Çocuklukta ve daha sonraları karşı cinse karşı durum neydi?
13- Hangi meslekte çalışmak isterdiniz? Eğer arzunuzu gerçekleştirmediyseniz niçin?
14- Hırslı mısınız? Fazla hassas mısınız? Çabuk kızar mısınız? Ukala mısınız? Otoriter, utangaç, sabırsız mısınız?
15- Şimdiki çevrenizdeki kimseler nasıl görünüyorlar? Sabırsız mıdır? Öfkeli midir? Şefkatli midir?
16- Nasıl uyuyorsunuz?
167- Rüyalar (düşmek, uçmak, tekrarlanan rüyalar, olağan üstü rüyalar, imtihan rüyaları, tren kaçırma rüyaları)...

Arka kapak yazısı:
Bireyin düşüncelerini anlamaya, hayatta karşılaştığı problemler karşısında aldığı tavrı öğrenmeye, kısacası, hayatın bize bildirdiği manayı araştırmaya yardımcı olacak hiçbir aracı ve yolu ihmal etmememiz gerekir. Bireyin hayatın manasını anlamasında en etkili yol; onun kendi psikolojisini çözmesi ve bunun ışığında sosyal hayatta kendine ait yeri almasıdır. Hayatın gerçek manası, ancak bireyin kendini bilmesi ve karşılaştığı olaylar karşısında gösterdiği sağlıklı tavırla belli olur. ilk çocuklukta yaşanan olayların, hayatımızın daha sonraki dönemlerini de derinden etkilemesi, Freud'dan beri psikolojik araştırmalarda en çok üzerinde durulan konulardan biri olmuştur. Fakat Adler bu etkiyi Freud'un psikanaliz metodundan ziyade, bireysel psikoloji ve bunun gelişmesi ışığında açıklamaktadır.